

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ & ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Διπλωματική Εργασία

**Απόψεις φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων στο
κατάστημα κράτησης Χανίων για τα αυτοδιαχειριζόμενα
εγχειρήματα σχετικά με την ανακύκλωση και τη διακυβέρνησή
τους.**

Ιωάννης Μπουζουνιεράκης

Επιβλέπων καθηγητής: Αχιλλέας Κοντογιώργος

Αθήνα, Ιούνιος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

**Απόψεις φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων στο
κατάστημα κράτησης Χανίων για τα αυτοδιαχειριζόμενα
εγχειρήματα σχετικά με την ανακύκλωση και τη διακυβέρνησή
τους.**

Ιωάννης Μπουζουνιεράκης

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Αχιλλέας Κοντογιώργος

Μέλος ΣΕΠ, ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Νικόλαος Κουραχάνης

Μέλος ΣΕΠ, ΕΑΠ

Αθήνα, Ιανουάριος 2023

Ευχαριστίες

Με την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας ολοκληρώνεται ένας κύκλος μεταπτυχιακών σπουδών, ο οποίος μου έδωσε αρκετές πρακτικές γνώσεις τις οποίες θα μπορούσα να εφαρμόσω και στην εργασία μου. Θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά τον επιβλέποντα μου Δρ. Αχιλλέα Κοντογιώργο, ο οποίος με τη στήριξη και τη καθοδήγησή του με βοήθησε να ολοκληρώσω με επιτυχία αυτή τη διαδικασία εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Έπειτα θέλω να ευχαριστήσω τη συναδελφó μου στο κατάστημα κράτησης Χανίων, τη Συρμαλενια, η οποία με βοήθησε με τη διανομή των ερωτηματολογίων. Ευχαριστώ επίσης τους συμφοιτητές μου Κατερινα, Άρια, Νατάσα, Κυριακή, Γιώργος, Αργυρώ, Ιωάννα, Χριστίνα, Νικολεττα, Ελένη, Μαρία, αλλά και τη σύζυγό μου Αντωνία και τα παιδιά μου Ανδρέα, Δέσποινα, Αλέξανδρο, που μου στάθηκαν σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας.

Όριο στην γνώση δεν χωρά μα ουτε ηλικια....

ευγνωμοσύνη μοναχα χώρα κι ευχαριστία.....

Καθηγητές, οικογένεια και φίλοι μου που στην προσπάθεια μου....

πολύτιμοι μου βοηθοί σας έχω στην καρδιά μου..

Περίληψη

Ένα αρκετά σύγχρονο ζήτημα είναι η ανάπτυξη εγχειρημάτων ΚΑΛΟ με επίκεντρο την ανακύκλωση στα καταστήματα κράτησης. Τόσο σε διεθνές όσο και εθνικό επίπεδο, δεν έχουν διεξαχθεί μελέτες που να αναδεικνύουν τις απόψεις σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων για τη δυνατότητα υλοποίησης κοινωνικών εγχειρημάτων εντός των καταστημάτων κράτησης. Τα καταστήματα κράτησης στην Ελλάδα υιοθετούν ένα κλειστό σύστημα φύλαξης των φιλοξενούμενων το οποίο ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες για τη διαβίωση των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης. Σκοπός της διπλωματικής είναι η μελέτη ενός αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος με αντικείμενο την ανακύκλωση αστικών αποβλήτων από φιλοξενούμενων καταστημάτων κράτησης, αναδεικνύοντας παράλληλα και το βαθμό ορθής διακυβέρνησής του μέσα στα καταστήματα κράτησης σε συνεργασία με τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Διεξήχθη ποσοτική συγχρονική συγκριτική μελέτη με δείγμα 87 φιλοξενούμενους στο κατάστημα κράτησης Χανίων και 45 σωφρονιστικούς υπαλλήλους στο κατάστημα κράτησης Χανίων. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα έντυπο ερωτηματολόγιο κατόπιν έγκρισης που δόθηκε από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής. Το αποτέλεσμα της έρευνας έδειξε ότι απαιτείται να υπάρξει περισσότερη ενημέρωση, πληροφόρηση, εκπαίδευσης στους φιλοξενούμενους σχετικά με τα οφέλη της συμμετοχικότητας τους σε συνεργατικά εγχειρήματα, όπως θα μπορούσε να είναι και η εμπλοκή τους στο Ταμείο Σιγαρέτων ή σε οποιοδήποτε άλλο εγχείρημα που αποσκοπεί στην κοινωνική ενδυνάμωση και συνοχή. Οι φιλοξενούμενοι και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα οργάνωσης και προγραμματισμού του εγχειρήματος για να μπορέσει να πετύχει. Επίσης αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα της εμπιστοσύνης, συλλογικότητας και ουσιαστικής επαφής μεταξύ τους για την αναζήτηση λύσεων σε προβλήματα που σχετίζονται με το εγχείρημα. Φαίνεται ότι πιστεύουν στη διάχυση της γνώσης η οποία υποστηρίζεται από φορείς ΚΑΛΟ που κατέχουν την τεχνογνωσία στον τομέα της ανακύκλωσης και θα μπορούσαν να τους βοηθήσουν για να αναπτυχθεί πιο γρήγορα το εγχείρημά τους. Παρόλα αυτά τονίζουν ότι είναι σημαντική και η υποστήριξη του κράτους με τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου το οποίο καθορίζει τη συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης.

Λέξεις – Κλειδιά: *φιλοξενούμενοι, καταστήματα κράτησης, σωφρονιστικοί υπάλληλοι, ΚΑΛΟ, ανακύκλωση*

“ Views of inmates and correctional officers at Chania Detention Center on self-managed recycling initiatives and their governance.”

Abstract

A fairly modern issue is the development of KALO ventures with a focus on recycling in reservation stores. Both at the international and national level, no studies have been conducted that highlight the opinions of prison officials and inmates on the possibility of implementing social projects within detention facilities. The detention centers in Greece adopt a closed system of guarding the guests which follows specific rules for the living of the prisoners in the detention centers. The purpose of the thesis is the study of a self-managed project with the object of recycling urban waste from guest detention facilities, highlighting at the same time the degree of proper governance within the detention facilities in collaboration with prison officials. A quantitative cross-sectional comparative study was conducted with a sample of 87 inmates at the Chania Detention Center and 45 correctional officers at the Chania Detention Center. Participants were asked to fill in a paper questionnaire after approval given by the General Secretariat of Anti-Criminal Policy. The result of the research showed that there is a need for more information, information and training for the guests regarding the benefits of their participation in cooperative projects, such as their involvement in the Cigarette Fund or any other project aimed at social empowerment and cohesion. The guests and the prison officials understand the importance of organizing and planning the project in order for it to succeed. They also understand the importance of trust, collegiality and meaningful contact with each other in order to find solutions to problems related to the project. It seems that they believe in the dissemination of knowledge which is supported by GOOD actors who have the expertise in the field of recycling and could help them to grow their venture faster. Nevertheless, they emphasize that the support of the state is also important by improving the legislative framework that determines the cooperation of KALO agencies and detention centers.

Keywords: *guests, detention shops, prison officers, social solidarity economy, recycling*

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vi
Κατάλογος Γραφημάτων.....	ix
Κατάλογος Πινάκων	x
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xi
Εισαγωγή.....	1
1. Το πλαίσιο των καταστημάτων κράτησης στην Ελλάδα	3
1.1 Ιστορικό πλαίσιο	3
1.1.1 Διαχωρισμός σωφρονιστικών συστημάτων.....	4
1.1.2 Νομοθεσία και Οργάνωση Λειτουργίας του Σωφρονιστικού Συστήματος	10
1.1.3 Διαχείριση φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης και νέο καθεστώς στις άδειες.....	13
1.2 Ταμείο Σιγαρέτων και λοιπές δραστηριότητες στα καταστήματα κράτησης στην Ελλάδα	15
1.3 Συνθήκες διαβίωσης στα καταστήματα κράτησης και συμμετοχή των φιλοξενούμενων στις δραστηριότητες των καταστημάτων κράτησης στην Ελλάδα	19
1.4 Κοινωνική επιχειρηματικότητα στα καταστήματα κράτησης.....	23
1.5 Η επιρροή διεθνών/ευρωπαϊκών οργανισμών/ δικτύων και καλών πρακτικών στην ανάπτυξη εργαλείων και διαδικασιών για την ΚΑΛΟ στο πεδίο της ενδυνάμωσης της σωφρονιστικής, της εργασίας και της κοινωνικής ένταξης	26
2. Η συμβολή της ανακύκλωσης στην ποιότητα ζωής των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης.....	30
2.1.....Η έννοια της ανακύκλωσης ως κοινωνικό επιχειρηματικό μοντέλο	30
2.2.....Τα οφέλη της ανακύκλωσης στην ποιότητα ζωής των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης.....	32
2.3 Πρακτικές ανακύκλωσης που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στα καταστήματα κράτησης	33
3. Διακυβέρνηση αυτοδιαχειριζόμενων εγχειρημάτων με αντικείμενο την ανακύκλωση..	37
3.1 Έννοια αυτοδιαχειριζόμενων ομάδων.....	37
3.2 Διακυβέρνηση αυτοδιαχειριζόμενων εγχειρημάτων ανακύκλωσης	39
3.3 Διαδικασία λήψης αποφάσεων των αυτοδιαχειριζόμενων εγχειρημάτων και διαχείριση συγκρούσεων.....	41
4. Μεθοδολογία έρευνας	43
4.1 Ερευνητικός Σκοπός και επιμέρους στόχοι.....	43
4.2 Ερευνητικά ερωτήματα / υποθέσεις.....	44
4.3 Ερευνητική προσέγγιση/μέθοδος	45
4.4 Μέθοδος συλλογής δεδομένων/Ερωτηματολόγιο.....	45
4.5 Δείγμα και δειγματοληψία	46
4.6 Οργάνωση & διεξαγωγή έρευνας.....	46
4.7 Επιλογή μεθοδολογίας στατιστικής ανάλυσης.....	47
4.8 Μεθοδολογικοί περιορισμοί και δεοντολογία της έρευνας.....	47
5. Αποτελέσματα της έρευνας.....	48
5.1 Δημογραφικό προφίλ ερωτώμενων	48

5.2 Βαθμός αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση εντός των καταστημάτων κράτησης από τους φιλοξενούμενους	54
5.3 Συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση	59
5.4 Πλαίσιο διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων του αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος της ανακύκλωσης στο κατάστημα κράτησης μεταξύ των σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων	61
5.5 Ερευνητικές Υποθέσεις	64
Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα – Προτάσεις	81
6.1 Συμπεράσματα	81
6.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	84
Βιβλιογραφία	84
Παράρτημα	92
Ερωτηματολόγιο	92

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 5.1 - Συμβολή Ταμείου Σιγαρέτων στη βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στο κατάστημα κράτησης Χανίων.....	51
Γράφημα 5.2 - Σημαντικότητα εγχειρημάτων ανακύκλωσης.....	52
Γράφημα 5.3 - Υλικά που ανακυκλώνονται	53
Γράφημα 5.4 - Σημαντικότητα υλοποίησης ολοκληρωμένης δράσης διαχείρισης απορριμμάτων.....	53
Γράφημα 5.5 Ύπαρξη διαφορών ως προς τα χαρακτηριστικά των φιλοξενούμενων που ζουν στα καταστήματα κράτησης	56
Γράφημα 5.6 Είδη διαφορών μεταξύ φιλοξενούμενων	57
Γράφημα 5.7 Βαθμός επιρροής των διαφορετικών χαρακτηριστικών των φιλοξενούμενων στα κρατήματα κράτησης στο βαθμό αυτονομίας.....	57
Γράφημα 5.8 Παράγοντες που αυξάνουν το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείρισης ενός κοινωνικού εγχειρήματος στα καταστήματα κράτησης.....	58

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 5.1 – Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων της έρευνας (N=132).....	49
Πίνακας 5.2 – Εργασίες στο κατάστημα κράτησης	50
Πίνακας 5.3 – Περιγραφικά στοιχεία σχετικά με την ΚΑΛΟ και την ανακύκλωση ...	51
Πίνακας 5.4 – Δηλώσεις για το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος στο κατάστημα κράτησης των Χανίων.....	54
Πίνακας 5.5 – Περιγραφικά στοιχεία για τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση.....	59
Πίνακας 5.6 – Περιγραφικά στοιχεία για το πλαίσιο διακυβέρνησης και λήψης απόφασης.....	61
Πίνακας 5.7 – Περιγραφικά στοιχεία για το πλαίσιο διακυβέρνησης και λήψης απόφασης.....	62
Πίνακας 5.8 – Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις δηλώσεων που σχετίζονται με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης.....	64
Πίνακας 5.9 – Αποτέλεσμα Independent Samples T-Test για την H1.....	67
Πίνακας 5.10 – Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις δηλώσεων για την αυτόνομη αυτοδιαχείριση και τη συνεργασία μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων	69
Πίνακας 5.11 – Αποτέλεσμα ANOVA για την H2.....	70
Πίνακας 5.12– Πολλαπλές συγκρίσεις κατά Bonferroni για την H2.....	72
Πίνακας 5.13– Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση και το βαθμό συνεργασίας μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των σωφρονιστικών υπαλλήλων.....	74
Πίνακας 5.14 – Αποτέλεσμα ANOVA για την H3.....	75
Πίνακας 5.15– Πολλαπλές συγκρίσεις κατά Bonferroni για την H3.....	76
Πίνακας 5.16– Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις για το βαθμό εγγύτητας μεταξύ φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων.....	78
Πίνακας 5.17– Αποτέλεσμα ANOVA για την H4.....	79
Πίνακας 5.18– Πολλαπλές συγκρίσεις κατά Bonferroni για την H4.....	80

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΣΑ	Αστικά Στερεά Απόβλητα
ΕΚΟ	Επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας
ΚΑΛΟ	Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία
Κ.Α.Υ.Φ.	Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών
Κ.Ε.Μ.	Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών
ΚΟ	Κοινωνική Οικονομία
SMT	Self-Managed Team

Εισαγωγή

Εως σήμερα με το Ν. 4189/2018, οι φιλοξενούμενοι στα καταστήματα κράτησης συμμετείχαν στο ταμείο κέρδους σιγαρέτων το οποίο βάσει νόμου λειτουργεί ως ένα κοινωνικό παντοπωλείο το οποίο προωθεί είδη διατροφής, ατομικής υγιεινής και καθαριότητας, είδη καπνιστού. Το εγχείρημα αυτό όμως δεν θεωρείται αυτοδιαχειριζόμενο από τους ίδιους τους φιλοξενούμενους καθώς οι κατευθυντήριες γραμμές και οι αποφάσεις λαμβάνονται από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Βάσει νομοθεσίας Ν. 2776/1999, άρθρο 3, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 203/Α/27-10-2022 ο Νόμος 4985/2022 με τίτλο "Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός Σωφρονιστικού Κώδικα - Τροποποιήσεις στον ν. 2776/1999 και άλλες διατάξεις", σκοπός του οποίου είναι: α) η βελτίωση των συνθηκών κράτησης, β) η περαιτέρω θωράκιση των δικαιωμάτων των κρατουμένων, γ) η διασφάλιση της ισότητας στον τρόπο διαβίωσης και η απαγόρευση κάθε δυσμενούς μεταχείρισης των κρατουμένων εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων, καθώς και δ) η ενίσχυση των φορέων κοινωνικής επανένταξης των αποφυλακισθέντων, οι φιλοξενούμενοι μπορούν να *εργάζονται για δικό τους λογαριασμό ή έπειτα από παραγγελία του Δημοσίου ή φορέα του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή ιδιώτη μέσα στους χώρους κράτησής τους, έπειτα από συνεννόηση του εργοδότη με το Συμβούλιο Φυλακής, εφόσον δεν παραβλάπτονται οι όροι ασφάλειας και εύρυθμης λειτουργίας του καταστήματος.* Άρα τους δίνεται η δυνατότητα να δημιουργήσουν αν το επιθυμούν μια δική τους επιχειρηματική δραστηριότητα μέσα στα καταστήματα κράτησης. Είναι μια καλή ευκαιρία να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της δημιουργίας της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας το σχέδιο νόμου του 4430/2016 και ο ίδιος ο νόμος καθώς τους αναγνωρίζει ως ειδική ομάδα του πληθυσμού που έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει στη δημιουργία ενός φορέα ΚΑΛΟ.

Η Αδάμ (2006) αναφερόμενη στον ορισμό του πανευρωπαϊκού δικτύου για την κοινωνική οικονομία παραθέτει τα οικονομικά (συνεχής παραγωγική δραστηριότητα, υψηλός βαθμός αυτονομίας και ρίσκου, αμειβόμενη εργασία) και κοινωνικά κριτήρια (κοινωνικό όφελος, συλλογική διάσταση, συμμετοχική λήψη αποφάσεων, συμμετοχικότητα) που ισχύουν για τις κοινωνικές επιχειρήσεις και μπορούν οι φιλοξενούμενοι τα καταστήματα κράτησης στο πλαίσιο του αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος να τα αξιοποιήσουν.

Τέλος οι Τσιλίκης και Γάκου (2018) μέσα από το μοντέλο τους για την κοινωνική επιχειρηματικότητα και εργασιακή επανένταξη φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης προωθούν τη συνεργασία Τρίτου τομέα της οικονομίας και του δημοσίου τομέα για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των φιλοξενούμενων. Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη ενός αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος με αντικείμενο την ανακύκλωση αστικών αποβλήτων από φιλοξενούμενων καταστημάτων κράτησης, αναδεικνύοντας παράλληλα και το βαθμό ορθής διακυβέρνησής του μέσα στα καταστήματα κράτησης σε συνεργασία με τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Από το πρώτο έως το τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο θεωρητικό πλαίσιο του θέματος της διπλωματικής αναφορικά με το πλαίσιο καταστημάτων κράτησης στην Ελλάδα, την κοινωνική επιχειρηματικότητα, τη συμβολή της ανακύκλωσης στην ποιότητα ζωής των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης και τη διακυβέρνηση των αυτοδιαχειριζόμενων εγχειρημάτων με αντικείμενο την ανακύκλωση. Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφεται η μεθοδολογία/προσέγγιση της έρευνας, στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ερευνητικά αποτελέσματα και στο έκτο κεφάλαιο διατυπώνονται συμπεράσματα και προτάσεις.

1. Το πλαίσιο των καταστημάτων κράτησης στην Ελλάδα

1.1 Ιστορικό πλαίσιο

Η γέννηση των σωφρονιστικών συστημάτων σηματοδοτείται από την επιρροή των Διαφωτιστών και του Άγγλου John Howard. Στην αρχική φάση της λειτουργίας των φυλακών, το ενδιαφέρον επικεντρωνόταν κυρίως στη φύλαξη και την ελάχιστη διαβίωση των κρατουμένων. Ο John Howard, ως δικαστικός άρχων, επισκέφτηκε πολλές φυλακές στην Αγγλία και σοκαρίστηκε από τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων. Στις φυλακές αυτές, δεν υπήρχε διαχωρισμός ανδρών, γυναικών και παιδιών, οι κρατούμενοι παρέμεναν στα κελιά δεμένοι με σιδηροδεσμίες και σχεδόν γυμνοί, χωρίς στρώματα ή κρεβάτια, και υπήρχε έλλειψη φυσικού φωτός, θέρμανσης και τρεχούμενου νερού. Οι κρατούμενοι ήταν υποχρεωμένοι να πληρώνουν για τη διατροφή τους. Η κατάσταση αυτή διπλής ποινικής εντολής, με τον ίδιο τον εγκλεισμό και τις άθλιες συνθήκες ζωής, οδήγησε τον John Howard να δράσει (Χαΐδου, 2002).

Μετά από πολλές προσπάθειες και αναφορές στο βρετανικό Κοινοβούλιο, ο Howard κατάφερε να πείσει για την ανάγκη βελτίωσης των συνθηκών στις φυλακές. Ως αποτέλεσμα, εκδόθηκαν δύο νομοθετήματα που κατήργησαν την υποχρέωση πληρωμής τροφείων από τους κρατουμένους, εισήγαγαν την υποχρέωση προσωπικής παρουσίας στη δίκη και θέσπισαν υγιεινές συνθήκες διαβίωσης με την επιτήρηση δικαστών. Επιπλέον, καθιερώθηκε η διάχωριση των ανδρών και των γυναικών στις φυλακές. Ο Howard επισκέφτηκε επίσης φυλακές σε άλλες χώρες και δαπάνησε την περιουσία του για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των κρατουμένων. Πέθανε από τυφοειδή πυρετό κατά τη διάρκεια του τελευταίου ταξιδιού του στην Κριμαία το 1790. Για να τιμήσουν το έργο του, ιδρύθηκε η Ένωση για την Αναμόρφωση του Ποινικού Συστήματος, και μέχρι σήμερα δημοσιεύεται το περιοδικό "Howard Journal of Criminal Justice" (Αρφαράς, 2015).

Στην Ελλάδα, η κίνηση για την αναμόρφωση των φυλακών αποκτά έμβλημα μετά την απελευθέρωση και την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Κατά την περίοδο της Καποδίστριας, εγκρίθηκαν μέτρα όπως η χορήγηση ενός γρόσιου ανά ημέρα σε φτωχούς κρατούμενους, η παροχή παλαιών στρατιωτικών φορεμάτων και η προσθήκη κρεβατιών και καθισμάτων στα κελιά. Κοινό χαρακτηριστικό όλων των σωφρονιστικών συστημάτων

είναι η οργάνωση της εκτέλεσης των ποινικών κυρώσεων γενικά, όχι μόνο της φυλάκισης. Έτσι, το ενδιαφέρον για τα σωφρονιστικά συστήματα εξακολουθεί να επεκτείνεται σήμερα και σε άλλες ποινές ή μέτρα, όπως οι χρηματικές κυρώσεις ή οι εναλλακτικές ποινές (Χαΐδου, 2002).

Συνοψίζοντας, η γέννηση των σωφρονιστικών συστημάτων οφείλεται στο έργο του Άγγλου John Howard και των Διαφωτιστών. Ο Howard επηρέασε την αναμόρφωση των φυλακών στην Αγγλία και σε άλλες χώρες, με το έργο του να συνεχίζεται μέχρι σήμερα με τις προσπάθειες για τη βελτίωση των συνθηκών και την οργάνωση της εκτέλεσης ποινών. Η κίνηση αυτή επεκτείνεται στην Ελλάδα κατά την περίοδο της Καποδίστριας, με την εφαρμογή μέτρων για την αναμόρφωση των φυλακών. Κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας των σωφρονιστηρίων το ενδιαφέρον για τους κρατούμενους περιοριζόταν στη φύλαξη και στη στοιχειώδη διατροφή τους.

1.1.1 Διαχωρισμός σωφρονιστικών συστημάτων

Ο όρος σωφρονιστικό σύστημα περιγράφει τον τρόπο οργάνωσης λειτουργίας των φυλακών οι οποίες στο ποινικό δίκαιο της Ελλάδας έχει αντικατασταθεί με το νόμο 1851/1989 με τον όρο καταστήματα κράτησης και με το νόμο 4985/2022 τροποποιήθηκε με τον όρο «Σωφρονιστικά Καταστήματα». Αφορά το πλαίσιο μέσα στο οποίο εφαρμόζει ένα κράτος το σύστημα λειτουργίας για την μεταχείριση και διαβίωση των εγκλειστών. Μπορούμε να χωρίσουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες: Α) Σωφρονιστικά συστήματα κλειστής μεταχείρισης και Β) ανοικτής μεταχείρισης (Χαΐδου, 2002).

Τα κυριότερα σωφρονιστικά συστήματα κλειστής μεταχείρισης, είναι τα εξής: το κοινοβιακό σύστημα, το απομονωτικό ή πενσυλβανικό σύστημα, το μικτό ή ωβούρνειο σύστημα, το προοδευτικό ή ιρλανδικό σύστημα (Χαΐδου, 2002).

➤ Το κοινοβιακό σύστημα

Κατά τη διάρκεια του 16ου αιώνα το μεγάλο έλλειμμα εργατικού δυναμικού, η μετανάστευση και ο τριακονταετής πόλεμος είναι μερικοί από τους λόγους της μείωσης του πληθυσμού. Το εργατικό δυναμικό αναζητήθηκε ανάμεσα στους ζητιάνους και κακοποιούς με αποτέλεσμα η ιδρυματοποίηση και ο εξαναγκασμός σε εργασία να είναι

επιτακτικά μέτρα για την καταπολέμηση αυτής της έλλειψης εργατικών χεριών (Χαΐδου, 2002).

Ο εγκλεισμός εξαγόρασε με έναν τρόπο την προσβολή της σωματικής ακεραιότητας και η καταναγκαστική εργασία τα βασανιστήρια και την εκτέλεση (Magnussen, & Mathiesen, 1989). Στη Δυτική Ευρώπη οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης στα σωφρονιστήρια συνετέλεσαν στην επινόηση και βοήθησαν την ανάπτυξη του κοινοβιακού συστήματος ως μια προσπάθεια βελτίωσης της υπάρχουσας δυσμενούς κατάστασης, ενώ καθιερώθηκε η εργασία ως μέσω δημιουργικής απασχόλησης και εξαναγκασμού των επαιτών και των φυγόπονων σε παραγωγική ζωή και αυτοβελτίωση. Στα μέσα του 16 ου αιώνα στο Λονδίνο και στο Άμστερνταμ, εμφανίζονται οι πρώτες φυλακές εργαστήρια (Χαΐδου, 2018).

Ο Watkins (1967) στο βιβλίο του «Επιβολή Υπακοής στο Δίκαιο σε περίπτωση περιφρόνησης των πρακτικών» («Enforcement of Conformity to Law through Contempt Proceedings»), αναφέρεται σ' έναν Γάλλο Βενεδικτίνο μοναχό τον Madillon ο οποίος στο έργο του «Σκέψεις πάνω στις εκκλησιαστικές φυλακές» αναφέρεται στο σωφρονιστικό σύστημα ορίζοντας το ως όχι μια διαδικασία εγκλεισμού και τιμωρίας αλλά μια διαδικασία μάθησης για το άτομο, με σκοπό να βιώσει το λάθος του και να μπορέσει κάποια στιγμή να γίνει και πάλι ένα ισότιμο μέλος της κοινωνίας μέσω της ομαλής επανένταξής του σε αυτή (Φουκώ, 1989).

Ο Madillon το 1690, ήταν ο πρώτος που όρισε μ' αυτό τον τρόπο το σωφρονιστικό σύστημα και εισήγαγε διάφορες μεταρρυθμίσεις στον μέχρι τότε εφαρμοζόμενο όπως την καθιέρωση της εργασίας των κρατουμένων και των επισκέψεων σε αυτούς και τη λήψη μέτρων που να εξασφαλίζουν τους όρους υγιεινής διαβίωσης. Εισηγήθηκε ακόμα και την εξατομίκευση των κρατουμένων (Δασκαλάκης, 1981).

Όμως, η ανάπτυξη του θεσμού της φυλακής προωθήθηκε πολύ χάρη στο έργο και στη δράση του Άγγλου John Howard. Ο Howard σ' ένα ταξίδι του στην Πορτογαλία, έπεσε στα χέρια Γάλλων κουρσάρων και ρίχτηκε στις φυλακές της Βρέστης. Όταν επέστρεψε στην χώρα του, η πικρή αυτή εμπειρία που είχε δοκιμάσει ο ίδιος από την φυλακή, τον έκανε να αφιερώσει την ζωή του στη βελτίωση των σωφρονιστικών ιδρυμάτων. Στο θεωρητικό πεδίο, ακολούθησε και ανάπτυξε το πνεύμα του Mabilion και διακήρυξε την αξία της εργασίας ως μέσο σωφρονισμού των εγκληματιών. Ακόμα, μέσα στο έργο του Howard,

βρίσκει κανείς ένα πλήθος προτάσεων πάνω στον τρόπο οργάνωσης της φυλακής, στην επιλογή του προσωπικού, στη υγιεινή μέσα στις φυλακές, που ακόμα και στη σημερινή εποχή δεν μπορούν να θεωρηθούν ξεπερασμένες. Ο ρόλος του Howard στη σωφρονιστική επιστήμη είναι πάρα πολύ σημαντικός και ανάλογος με εκείνον του Beccaria στο ποινικό δίκαιο. Γι αυτό θεωρείται ο πατέρας της σωφρονιστικής επιστήμης (Δασκαλάκης, 1981).

Η έλλειψη οργάνωσης στα Σωφρονιστήρια της Δυτικής Ευρώπης με μεγάλο αριθμό εγκλείστων όλων των κατηγοριών (ενηλίκων , ανηλίκων ανδρών και γυναικών) και οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης, οδήγησε στην ανάπτυξη του «κοινοβιακού» συστήματος. Σύμφωνα με τη δομή του, οι εγκλειστοί συναναστρέφονται ημέρα και νύχτα μαζί, κοιμούνται σε μεγάλους θαλάμους, τρώνε και κοιμούνται σε κοινούς χώρους , εργάζονται όλοι μαζί και συγχρωτίζονται καθ' όλη τη διάρκεια της κράτησής τους. Η διοίκηση του καταστήματος κράτησης επιδιώκει την οργάνωση της ζωής και της εργασίας των κρατουμένων και παρακολουθεί την εξέλιξη του καθενός με στόχο τη βελτίωσή του. Το κοινοβιακό σύστημα παρουσιάζει πλεονεκτήματα τα οποία είναι αφενός οικονομικά, αφετέρου αναμορφωτικά και κοινωνικά. Το κόστος λειτουργίας της φυλακής είναι σαφώς περιορισμένο σε σχέση με μια φυλακή που είναι δομημένη με ατομικά κελιά. Επιπροσθέτως δεν αποκόπτονται οι κοινωνικές σχέσεις του κρατουμένου, οι οποίες περιλαμβάνουν και την εργασία σε ομάδες , την οργάνωσή της και την παραγωγικότητα του με τη δημιουργία μια μικροκοινωνίας εντός της φυλακής όπου εφαρμόζεται το αυτοδιοίκητο (Χαΐδου, 2018).

Σαφώς παρουσιάζονται και μειονεκτήματα κατά την εφαρμογή του κοινοβιακού συστήματος. Συνδέονται με το γεγονός της συνύπαρξης και κοινής διαβίωσης σε κοινούς χώρους κρατουμένων διαφόρων κατηγοριών, των κατά περίπτωση, με υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον, των εθισμένων στην απάτη και το έγκλημα, προσωπικότητες ιδρυματοποιημένες που αδυνατούν να ζήσουν «έξω», χωρίς υπόβαθρο ή υποστήριξη. Τα αποτελέσματα είναι κρατούμενοι με αποκλίνουσα συμπεριφορά αλλά χωρίς εγκληματική κουλτούρα, να εμβαθύνουν σε τεχνικές εγκληματικής συμπεριφοράς λόγω της κοινής συμβίωσης και συνεύρεσης. Η συμβίωση δυσκολεύει την επιτήρηση και ευνοεί την οργάνωση απείθειας στάσης ή απόπειρας απόδρασης. Οι κοινωνικές σχέσεις οι ρόλοι και τα πρότυπα συμπεριφορών δεν καθορίζονται από τον σωφρονιστικό κώδικα, τον εσωτερικό κανονισμό ή τις κανονιστικές εντολές της Διοίκησης και του επίσημου νομικού

καθεστώς αλλά μέσα από το κοινοβιακό σύστημα κωδικοποιείται ένα σύστημα αξιών των κρατουμένων το οποίο συνυπάρχει παράλληλα με τους επίσημους κανόνες που διέπουν ένα σωφρονιστικό κατάστημα. Η αλληλεγγύη μεταξύ των κρατουμένων και η απαγόρευση βοήθειας στο προσωπικό και στην διοίκηση των φυλακών είναι κάποια χαρακτηριστικά του κώδικα των κρατουμένων. Οφείλει λοιπόν να ενταχθεί ως μέλος μιας ομάδας και να αποκοινωνικοποιηθεί από το ελεύθερο κοινωνικό περιβάλλον (Χαΐδου, 2002).

Στην Ελλάδα το κοινοβιακό σύστημα δεν ίσχυσε ποτέ με ρητή νομοθετική ρύθμιση με εξαίρεση μια παρόμοια μορφή που λειτούργησε περιστασιακά στις φυλακές Επταφυργίου Θεσσαλονίκης με τη διάθεση κοινούς κοιτώνες (Αλεξιάδης, 2001).

➤ **Το απομονωτικό ή πενσυλβανικό σύστημα**

Στο τέλος του 18ου αιώνα οι μεταρρυθμιστικές ιδέες εμπνέονται από τα φανατικά θρησκευτικά και κοινωνικά κινήματα της εποχής και οδηγούν στην καθιέρωση του εγκλεισμού ως κύριας ποινής και ως μέσο σωφρονισμού την απομόνωση των κρατουμένων. (Χαΐδου, 2018). Στην Αγγλία ιδρύονται δύο μικρές φυλακές στον αντίποδα του πνεύματος λειτουργίας του κοινοβιακού συστήματος. Ο Ιερεμίας Μπένθαμ (Bentham 1748-1832) εκκεντρικός νομομαθής, Διαφωτιστής και φιλόσοφος, προτείνει την πανοπτικού σχήματος φυλακή, την κυκλοειδή δηλαδή φυλακή προκειμένου να επιτυγχάνεται ο αποτελεσματικότερος έλεγχος των εγκλείστων. Λειτούργησε με αυτό το πρότυπο το Δυτικό Σωφρονιστήριο της Πενσυλβανίας (Western State Penitentiary) (Λαμπροπούλου, 1994).

Η φυλακή περιελάμβανε 196 ατομικά κελιά όπου οι κρατούμενοι έμεναν κλεισμένοι χωρίς να εργάζονται παρά τις αντίθετες προτάσεις του Μπένθαμ. Παρόλο που υπήρχε μεγάλη απήχηση των ιδεών του Μπένθαμ στην εποχή του, δεν εφαρμόστηκαν σωστά και οι προσπάθειες ευόδωσης του σχεδίου, κατέληξαν σε αποτυχία. Παράλληλα στις ΗΠΑ στην πολιτεία Πενσυλβανία οι W.Penn και B. Franklin ιδρύουν στην Φιλαδέλφεια το 1776 εταιρεία φυλακών. Το 1804 ιδρύεται μια νέου τύπου φυλακή, εξέλιξη του πανοπτικού συστήματος. Γίνεται διαχωρισμός των κρατουμένων κατά φύλο, ηλικία και ικανότητα να εργαστεί. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό ο κρατούμενος είναι απομονωμένος νυχθημερόν στο κελί του, έχοντας τη δυνατότητα να εργάζεται εκεί, αυστηρά ατομικά και με χωροταξικό περιορισμό, κάτι που αρχικά δεν επιτρεπόταν. Είχε τη δυνατότητα να κάνει

περίπατο μόνος του σε μία ατομική αυλή, να μελετά τη Βίβλο και να δέχεται επισκέψεις από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους, από ιερωμένους ή από μέλη της Εταιρείας των φυλακών. Δεν ήταν δυνατή εντούτοις η επίσκεψη των συγγενών του (Κουράκης 2005).

Το Ανατολικό Κρατικό Σωφρονιστήριο της Πενσυλβανίας οργανώθηκε με το σύστημα αυτό και το 1829 κτίσθηκε στην περιοχή Τσέρρυ Χιλ της Φιλαδέλφειας στην Πολιτεία της Πενσυλβανίας και έπαψε να λειτουργεί το 1966. Το σχήμα της φυλακής ήταν ακτινωτό κατά το πρότυπο της φυλακής της Γάνδης και επεκτείνονταν σε 252 ευρύχωρα κελιά με τουαλέτα, ντουζ, τρεχούμενο νερό, κεντρική θέρμανση τα οποία αποτελούσαν πολυτέλεια και ένα μικρό προαύλιο και υπήρχε δυνατότητα εποπτείας από ένα κεντρικό σημείο. Ο κρατούμενος παρέμενε απολύτως απομονωμένος στο κελί του με την απαραίτητη επικοινωνία να γίνεται μέσω ενός μικρού ανοίγματος στην πόρτα από όπου λάμβανε και το φαγητό του. Επρόκειτο για την απόλυτη υποταγή μιας και η απομόνωση σύμφωνα με τον Foucault ήταν η ασφαλέστερη εγγύηση ότι μπορούσε κανείς να ασκεί πάνω τους στον πιο έντονο βαθμό μια εξουσία που δεν αντισταθμίζεται από άλλη επιρροή. Η μόνη συντροφιά ήταν η μελέτη της Αγίας Γραφής ώστε η περισυλλογή, η μετάνοια και η σωτηρία να γίνει μονόδρομος και το ασφαλέστερο μέσο της σωφρονιστικής διαδικασίας μέσω της πνευματικής μεταμέλειας. Το σύστημα αυτό επηρεάστηκε από το μοναστικό πρότυπο το οποίο εφαρμόστηκε στις εκκλησιαστικές φυλακές. Η απομόνωση ήταν τόσο αυστηρή και απόλυτη που ακόμα και ο εκκλησιασμός γίνονταν μέσα σε κιβώτια με άνοιγμα στο ύψος της κεφαλής προκειμένου να μην υπάρχει καμία πιθανότητα επικοινωνίας μεταξύ των κρατουμένων. Ακόμα και κατά την είσοδο και έξοδο από τη φυλακή τα πρόσωπα καλύπτονταν με μάσκες ώστε να μην αναγνωρίζονται. Αυτό είχε το πλεονέκτημα ότι εξασφάλιζε την ανωνυμία και την κοινωνική επανένταξη μετά την αποφυλάκιση του καταδίκου (Χαΐδου, 2018).

Το απομονωτικό σύστημα εφαρμόστηκε στο Βέλγιο, στην Πρωσία, στην Ολλανδία, τη Σουηδία κ.α. και κυριάρχησε μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα. Μέχρι και σήμερα στα σωφρονιστικά καταστήματα προβλέπεται η απομόνωση σε κελιά ειδικού χώρου, όπως ονομάζονται από τον ισχύοντα κώδικα αρθ.69-71 του ν. 2776/1999 περί πειθαρχικής διαδικασίας. Θεωρούνται πλεονεκτήματα του απομονωτικού συστήματος η εξασφάλιση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος κράτησης από την αποξένωση που προκαλεί το ίδιο το σύστημα. Απέτρεπε την σύσταση ομάδων και τον συγχρονισμό στην

εγκληματική πρακτική, αφού το σύστημα αυτό απέβλεπε στην πλήρη εξαφάνιση της επικοινωνίας και των επαφών μεταξύ των καταδίκων. Επιπλέον δεν υπήρχε εξάπλωση των συχνών κρουσμάτων μεταδοτικών μολυσματικών ασθενειών που ήταν σε έξαρση εκείνη την εποχή. (Χαΐδου, 2002).

Στα μειονεκτήματα αυτού του συστήματος συγκαταλέγονται ο κλονισμός της σωματικής και ψυχικής υγείας των κρατουμένων από την έλλειψη επικοινωνίας που ως κοινωνικό ον που είναι ο άνθρωπος, καταρρακώνονται οι ανάγκες του για έκφραση και κοινωνικότητα. Αυτό είχε ως συνέπεια τον αποπροσανατολισμό από την ομαλή ενσωμάτωση στην ελεύθερη κοινωνία αφού απολυθεί, άρα την εξασθένηση της βούλησης του για κοινωνικό πνεύμα και εργασιακή επανένταξη μιας και η οργάνωση της εργασίας εφαρμόζονταν μόνο χειρονακτικά στο κελί, με ανύπαρκτα μέσα. Ένα ακόμα μειονέκτημα είναι η διαμόρφωση του υψηλού κόστους κατασκευής ατομικών κελιών και της λειτουργικότητάς τους. Όλα τα ανωτέρω οδήγησαν στην κατάργηση του συστήματος στις αρχές του 20 ου αιώνα και την αντικατάστασή του από το μικτό σύστημα. Στην Ελλάδα το απομονωτικό σύστημα εφαρμόστηκε το 1991 (ΦΕΚ τ. Α'291) στις δικαστικές φυλακές για την κράτηση των υποδίκων και των καταδίκων σε ποινές μέχρι ένα (1) μήνα (Π.Δ. 291/1991 - ΦΕΚ 103/Α/3-7-1991).

➤ **Το μικτό ή ωβούρνειο σύστημα, το προοδευτικό ή ιρλανδικό σύστημα**

Το μικτό σύστημα επιχειρεί την συνύπαρξη των δύο προηγούμενων συστημάτων και προβλέπει την απομόνωση του καταδίκου την νύχτα σε ατομικό κελί και την κοινή διαβίωση την ημέρα. Κατά την διάρκεια της ημέρας οι κατάδικοι τρώνε σε κοινές τραπεζαρίες και εργάζονται όλοι μαζί. Το προοδευτικό σύστημα οφείλει την πατρότητα του στο Macconochie, ο οποίος το εφάρμοσε για πρώτη φορά το 1840 στις ναυτικές φυλακές του Norfolk, ενός αγγλικού νησιού που ήταν διοικητής. Στη συνέχεια, το εφάρμοσε με επιτυχία ο Crofton στη Ιρλανδία γι αυτό και ονομάζεται ιρλανδικό σύστημα. Αυτό το σύστημα έχει σκοπό την αποφυγή του απότομου περάσματος από το καθεστώς της πλήρους στέρησης της ελευθερίας, στο καθεστώς της πλήρους ελευθερίας από την λήξη της ποινής. Η κάθε χώρα εντάσσει στις φυλακές της, το σωφρονιστικό σύστημα που ταιριάζει περισσότερο σ αυτή, και αυτό που είναι περισσότερο αποδεκτό στη κοινωνία της. Έτσι λοιπόν ο Ελληνικός σωφρονιστικός κώδικας χρησιμοποιεί το προοδευτικό σύστημα για την οργάνωση των φυλακών της χώρας μας (Χαΐδου, 2018).

Η φυλακή και ο τρόπος οργάνωσης της λειτουργίας της συνδέθηκε από την επινόηση της από συμπληρωματικούς μηχανισμούς που είχαν σκοπό πάντα να την διορθώσουν, με επιδερμικά αποτελέσματα ή και ατελέσφορα. Αναρίθμητα μέτρα, αφάνταστη γονιμότητα πειραματισμών, βουλεύματα, νόμοι, οδηγίες, έκδοση ημερήσιων διαταγών με σκοπό τη μεταρρύθμιση με σκοπό την εύρεση μέτρων που καθιστούν τα μέσα βελτίωσης αποτελεσματικότερα για τη λειτουργία της. Οι μεταρρυθμιστικές κινήσεις στο πεδίο δράσης της φυλακής αφθονούν και επαναδιευθετούνται με σκοπό την επινόηση του πιο αποτελεσματικού σωφρονιστικού συστήματος δεδομένου ότι το έγκλημα αλλάζει σε μια συνεχώς εξελισσόμενη κοινωνία και είναι αποτέλεσμα διαδοχικών κοινωνικών μεταβολών. Η χρησιμοποίηση του χρόνου για να καταμετρηθούν οι ανταλλαγές, η φυλάκιση για να ξεπληρώσει κάποιος το χρέος του στην κοινωνία, αναμορφώνει, μεταμορφώνει. Σωφρονισμός άλλωστε είναι ο τρόπος με τον οποίο καθίσταται κάποιος σάφρων, ο τρόπος που επιδεικνύεται στο κοινωνικό σύνολο, η συμπεριφορά του σάφρονα (Χαΐδου, 2018).

1.1.2 Νομοθεσία και Οργάνωση Λειτουργίας του Σωφρονιστικού Συστήματος

Η περίοδος του 19ου αιώνα στην Ελλάδα χαρακτηρίστηκε από την εισαγωγή και λειτουργία των πρώτων ποινικών-σωφρονιστικών νομοθετημάτων. Το 1835-1863, ιδρύθηκε και λειτούργησε η Επιτροπή Φυλακών και πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες σωφρονιστικές αποστολές και περιηγήσεις Ελλήνων ειδικών στη δυτική Ευρώπη. Στην περίοδο 1863-1881, προστέθηκε στο σωφρονιστικό σύστημα το σωφρονιστήριο Ιονίων Νήσων, εκδόθηκε η "Εφημερίς των Φυλακών" και ιδρύθηκε η "Εταιρεία των Φυλακών" σύμφωνα με δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα. Από το 1881 έως το 1901, πραγματοποιήθηκε η Τρικουπική σωφρονιστική μεταρρύθμιση και η οργανωτική προσφορά του Βέλγου περιηγητή Stevens στον τομέα των φυλακών. Ιδρύθηκαν οι Φυλακές Συγγρού και καθιερώθηκε το σύστημα συμβίωσης των κρατουμένων και το "κελλιωτικό" σύστημα με ατομικούς κοιτώνες. Κατά τον 20ο αιώνα, στην Ελλάδα εγκαθίσταται ένα πλαίσιο για τον σωφρονισμό των ανηλίκων, ενώ το σωφρονιστικό δίκαιο εξειδικεύεται περαιτέρω. Επιπλέον, διαμορφώνεται το μοντέλο κατασκευής των φυλακών με την υιοθέτηση του "ενιαίου κτιρίου". Στην Ευρώπη, καθιερώνεται το απομονωτικό σύστημα για τον

σωφρονισμό των κρατούμενων, με στόχο την "ηθική" αναμόρφωση τους. Οι κρατούμενοι υποχρεούνται να παραμένουν κλεισμένοι στα κελιά τους, διαβάζοντας θρησκευτικά βιβλία, με σκοπό να επανέλθουν στον "σωστό" δρόμο μετά την αποφυλάκισή τους. Σταδιακά, εφαρμόζεται η σωφρονιστική εργασία, υποτίθεται για τη βελτίωση της νοητικής και ψυχικής υγείας των κρατούμενων, αλλά στην πράξη εξυπηρετεί κυρίως τα οικονομικά συμφέροντα της εξουσίας. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι οι κρατούμενοι εκτελούν την εργασία στα ατομικά τους κελιά (Ματσάγγας, Οθωναίος & Φίστας, 2018).

Η νομοθεσία που διέπει τη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης είναι η εξής: - Σωφρονιστικός Κώδικας (ν. 2776/1999) όπως αντικαταστάθηκε με το ν.4985/2022 - Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Καταστημάτων Κράτησης τύπου Α και Β (ΥΑ 55819/2003, ΦΕΚ Β' 463) και Καταστημάτων Κράτησης Νέων (ΥΑ 62367/2005, ΦΕΚ Β' 889). - Κανονισμός Ασφαλείας Καταστημάτων Κράτησης (ΥΑ 104356/2014, ΦΕΚ Β' 3581). - Νομοθεσία που διέπει την εξωτερική φρουρά (ν. 2721/1999, ν. 3388/2005, π.δ. 265/1999 και π.δ. 215/2006). Εφαρμογή επίσης έχουν τα βασικά νομοθετήματα που θέτουν το πλαίσιο της έκτισης των στερητικών της ελευθερίας ποινών, δηλαδή το Σύνταγμα της Ελλάδας, ο Ποινικός Κώδικας και ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Ευρωπαϊκές και διεθνείς συνθήκες που δεσμεύουν τη χώρα μας: - Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ν.δ. 53/1974). - Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ν. 2462/1997). - Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν. 2101/1992). - Η Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (ν. 1782/1988). - Το προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και ο ορισμός του Συνηγόρου του Πολίτη ως «Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης» (ν. 4228/2014) (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής, 2018).

Η εποπτεία της οργάνωσης και λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος ασκείται από τη Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου και της υπαγόμενες σε αυτή Διευθύνσεις (Lawspot.gr, 2017):

- α) Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων
- β) Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων

γ) Λειτουργία Ειδικών Θεραπευτικών Καταστημάτων

δ) Επιθεώρησης Σωφρονιστικών Καταστημάτων και Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων και

ε) Εξωτερικής Φρούρησης Φυλακών και λοιπών Καταστημάτων.

➤ **Διαχωρισμός καταστημάτων**

1. Γενικά Καταστήματα Κράτησης 26 Καταστήματα Κράτησης: Κ.Κ. Αλικαρνασσού, Κ.Κ. Άμφισσας, Κ.Κ. Γρεβενών, Κ.Κ. Γυναικών Ελεώνα Θηβών, Κ.Κ. Δομοκού, Κ.Κ. Θεσσαλονίκης, Κ.Κ. Ιωαννίνων, Κ.Κ. Κέρκυρας, Κ.Κ. Κομοτηνής, Κ.Κ. Κορυδαλλού (και Τμήμα Γυναικών), Κ.Κ. Κω, Κ.Κ. Λάρισας, Κ.Κ. Μαλανδρινού, Κ.Κ. Ναυπλίου, Κ.Κ. Νεάπολης, Κ.Κ. Νιγρίτας Σερρών, Κ.Κ. Πάτρας, Κ.Κ. Τρικάλων, Κ.Κ. Τρίπολης, Κ.Κ. Χαλκίδας, Κ.Κ. Χανίων, Κ.Κ. Χίου.
2. Ειδικά Καταστήματα Κράτησης Νέων (ΕΚΚΝ) - Ε.Κ.Ν.Ν. Αυλώνα - Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου - Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασαβέτειας - Ε.Κ.Κ.Ν. Κορίνθου
3. Αγροτικά/ Βιοτεχνικά Καταστήματα Κράτησης - Α.Κ.Κ. Αγιάς Χανίων, Α.Κ.Κ. Κασσάνδρας Χαλκιδικής Α.Κ.Κ. Τίρυνθας Αργολίδας - Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ. Κορυδαλλός).
4. Θεραπευτικά καταστήματα κράτησης - Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού - Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού - Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων (Κ.Α.Τ.Κ.) Ελεώνα Θηβών.
5. Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων & Κοινωνικής Αρωγής (ΥΕΑ & ΚΑ) στις έδρες των Πρωτοδικείων της χώρας λειτουργούν υπηρεσίες με εξειδικευμένο προσωπικό, με σκοπό τη συνδρομή και την επίβλεψη της εφαρμογής των αναμορφωτικών μέτρων για τους ανηλίκους και της έκτισης των εναλλακτικών ποινών για τους ενήλικες (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής, 2018).

1.1.3 Διαχείριση φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης και νέο καθεστώς στις άδειες

Η διαχείριση των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης περιλαμβάνει τις παρακάτω αρχές (Γραμματικοπούλου και συν. 2018):

ΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ Απαγορεύεται κάθε δυσμενής διακριτική μεταχείριση των κρατουμένων, ιδίως εκείνη που βασίζεται στη φυλή, το χρώμα, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, το θρήσκευμα, την περιουσία ή τις ιδεολογικές πεποιθήσεις.

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ Κατά την εκτέλεση της ποινής δεν περιορίζεται κανένα άλλο ατομικό δικαίωμα των κρατουμένων εκτός από το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ Οι γυναίκες διαβιούν σε καταστήματα κράτησης γυναικών ή σε ιδιαίτερα τμήματα άλλων καταστημάτων. Στην περίπτωση αυτή, απαγορεύεται η επικοινωνία τους με κρατούμενους άλλων κατηγοριών

Η ΜΗΤΕΡΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ Ειδικός χώρος του καταστήματος ή του τμήματος στο οποίο κρατούνται διαμορφώνεται κατάλληλα για τη διαβίωση μητέρων που έχουν μαζί τα παιδιά τους μέχρι τριών ετών.

Αναφορικά με το νέο καθεστώς στις άδειες των κρατουμένων ισχύουν τα εξής (Χρονόπουλος, 2022):

Οι τακτικές άδειες χορηγούνται εφόσον: (1) Ο κατάδικος: α) εκτίει ποινή φυλάκισης εφόσον έχει εκτίσει πραγματικά το ένα όγδοο (1/8) της ποινής του, β) εκτίει ποινή περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, εφόσον έχει εκτίσει πραγματικά το ένα έκτο (1/6) της ποινής του, γ) εκτίει ποινή κάθειρξης, εφόσον έχει εκτίσει πραγματικά το ένα πέμπτο (1/5) της ποινής του πλην των περιπτώσεων των κακουρηγημάτων του δεύτερου εδαφίου της παρ. 6 του άρθρου 105B του Ποινικού Κώδικα, ακόμα και αν αυτά περιλαμβάνονται σε συνολική ποινή, όπου απαιτείται η πραγματική έκτιση των πέντε έκτων (5/6) του χρόνου πραγματικής έκτισης που προβλέπεται για την υπό όρο απόλυσή του με την εξαίρεση του εγκλήματος της εσχάτης προδοσίας σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 54, δ) εκτίει ποινή ισόβιας κάθειρξης εφόσον έχει εκτίσει πραγματικά δώδεκα (12) έτη και αν εκτίει περισσότερες ποινές ισόβιας κάθειρξης εφόσον έχει εκτίσει πραγματικά επιπλέον τρία (3) έτη για κάθε, πέραν της μίας, ποινή ισόβιας κάθειρξης, και

σε κάθε περίπτωση εφόσον εκτίσει πραγματικά είκοσι δύο (22) έτη. (2) Δεν εκκρεμεί κατά του καταδίκου ποινική διαδικασία για αξιόποινη πράξη σε βαθμό πλημμελήματος που ενέχει πράξεις βίας ή απειλής βίας κατά προσώπων και πραγμάτων ή κακουργήματος, άλλη εκτός από αυτή για την οποία κρατείται, ή διαδικασία εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης ή έκδοσης σε τρίτη χώρα.

(3) Εκτιμάται ότι δεν υπάρχει κίνδυνος τελέσεως, κατά τη διάρκεια της άδειας, νέων εγκλημάτων. (4) Συντρέχουν λόγοι που δικαιολογούν την προσδοκία ότι δεν υπάρχει κίνδυνος φυγής και ότι ο κρατούμενος δεν θα κάνει κακή χρήση της άδειας του. Για να διαπιστωθεί αν συντρέχει αυτή η προϋπόθεση εκτιμώνται ιδίως: α) η προσωπικότητα του καταδίκου και η εν γένει συμπεριφορά του μετά την τέλεση της πράξης, κατά τη διάρκεια της κράτησης σε συνδυασμό και με τις πειθαρχικές ποινές, που έχουν περιληφθεί στο Ατομικό Δελτίο Πειθαρχικού Ελέγχου και κατά τη διάρκεια των αδειών, που ενδεχομένως του έχουν ήδη χορηγηθεί, β) η ατομική, επαγγελματική και κοινωνική κατάσταση του ιδίου και της οικογένειάς του, καθώς και οι τυχόν οικογενειακές του υποχρεώσεις, γ) η ωφέλεια, την οποία μπορεί να έχει για την προσωπικότητα του καταδίκου και τη μελλοντική του εξέλιξη, η λήψη μέτρων για τη σταδιακή επάνοδό του σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας (Χρονόπουλος, 2022).

Η τακτική άδεια χορηγείται από το Πειθαρχικό Συμβούλιο της Φυλακής μετά από αίτηση του καταδίκου. Κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου καλείται αυτός, καθώς και οποιοδήποτε τρίτο πρόσωπο για την παροχή των αναγκαίων διευκρινίσεων. Ο δικαστικός λειτουργός που προεδρεύει του Συμβουλίου, σε περίπτωση διαφωνίας του ως προς τη χορήγηση της άδειας, προσφεύγει εντός προθεσμίας πέντε ημερών στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών ως Συμβούλιο, το οποίο αποφαινεται αμετάκλητα. Στην περίπτωση αυτή, η εγκριθείσα άδεια αναστέλλεται μέχρι την έκδοση της οριστικής απόφασης. Στις Αγροτικές Φυλακές και την Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ.) δύνανται να μετάγονται κατάδικοι κρατούμενοι, ικανοί για εργασία, με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών (Κ.Ε.Μ.) -και σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις από τον Γ. Γ. Αντεγκληματικής Πολιτικής. Απαγορεύεται η μεταγωγή ή η παραμονή σε αγροτικές φυλακές και στην Κ.Α.Υ.Φ. σε όσους κρατούμενους έχουν καταδικασθεί για εγκλήματα τρομοκρατίας ή εσχάτης προδοσίας ή κακουργήματα που συμπεριλαμβάνονται στο 19ο Κεφάλαιο του Π.Κ. (γενετήσια εγκλήματα) (Χρονόπουλος, 2022).

1.2 Ταμείο Σιγαρέτων και λοιπές δραστηριότητες στα καταστήματα κράτησης στην Ελλάδα

Η εργασία στις φυλακές αποτελεί μια δημόσια υπηρεσία. Οι σωφρονιστικές αρχές θα πρέπει να λογοδοτούν σε ένα εκλεγμένο νομοθετικό σώμα αλλά και στο κοινό. Τα ανώτερα διοικητικά στελέχη και τα υπουργικά στελέχη, οφείλουν να καθιστούν σαφές ότι έχουν σε μεγάλη εκτίμηση το σωφρονιστικό προσωπικό για το έργο που επιτελεί και θα πρέπει να υπενθυμίζεται στο κοινό αίσθημα, συχνά ότι η εργασία στις φυλακές αποτελεί μια σημαντική δημόσια υπηρεσία (Coyle, 2012). «*Η ανάπτυξη φυλακών οι οποίες διοικούνται από πολιτικό προσωπικό, συνδέονται με το εθνικό σύστημα υγείας και πρόνοιας και έχουν ισχυρούς δεσμούς με την τοπική κοινότητα με σκοπό τη στήριξη της κοινωνικής επανένταξης και αποκατάστασης, μπορεί να συνεισφέρει σε σημαντικό βαθμό στον έλεγχο του εγκλήματος και στην κοινωνική ειρήνη και σταθερότητα*» (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας, 2007).

Η σχέση μεταξύ του προσωπικού και των κρατούμενων αποτελεί τη πυλώνα των σχέσεων. Οι άνθρωποι φέρνουν στον νου τους τις φυλακές, έχουν την τάση να σκέφτονται την υποδομή τους όπως τα τείχη, κιγκλιδώματα, ένα κτήριο με κλειδωμένες πόρτες και παράθυρα με κάγκελα. Εντούτοις η σημαντικότερη πλευρά μιας φυλακής είναι η ανθρώπινη διάστασή της, εφόσον οι φυλακές σχετίζονται, κατά κύριο λόγο, με ανθρώπους. Οι δύο σημαντικότερες ανθρώπινες ομάδες σε μια φυλακή είναι οι κρατούμενοι και το σωφρονιστικό προσωπικό.

➤ Ο ρόλος του προσωπικού

Ο ρόλος του σωφρονιστικού προσωπικού συνίσταται στο να: μεταχειρίζεται τους κρατούμενους με τρόπο ανθρώπινο και δίκαιο, εξασφαλίζει ότι όλοι οι κρατούμενοι είναι ασφαλείς, εξασφαλίζει ότι οι επικίνδunami κρατούμενοι δεν θα αποδράσουν, διασφαλίζει την ύπαρξη ευταξίας και ελέγχου στις φυλακές, προσφέρει στους κρατούμενους την ευκαιρία να αξιοποιούν εποικοδομητικά τον χρόνο παραμονής τους στη φυλακή, έτσι ώστε να μπορέσουν να επανενταχθούν στην κοινωνία μετά την αποφυλάκισή τους.

➤ Το καθεστώς του προσωπικού των φυλακών

Γενικά το σωφρονιστικό προσωπικό χαίρει λιγότερου σεβασμού σε σχέση με άλλα άτομα που εργάζονται στον χώρο της ποινικής δικαιοσύνης, όπως είναι, για παράδειγμα, οι

αστυνομικοί.. Για να προσελκυσθεί και να παραμείνει σε αυτόν τον εργασιακό χώρο προσωπικό υψηλής ποιότητας, πρέπει απαραίτητως να λαμβάνει επαρκείς αποδοχές αφενός και οι λοιπές συνθήκες εργασίας του να είναι ίδιες με τις εργασιακές συνθήκες μιας παρεμφερούς απασχόλησης του δημόσιου τομέα, αφετέρου.

➤ Η ανάγκη για επαγγελματισμό

Τα μέλη του ένστολου σωφρονιστικού προσωπικού πρέπει να κατανοήσουν ότι δεν είναι ανθρωποφύλακες. Το ένστολο σωφρονιστικό προσωπικό οφείλει να συνδυάζει τα φυλακτικά του καθήκοντα με ένα ρόλο εκπαιδευτικό και αναμορφωτικό (Coyle, 2012).

Οι κοινωνικοποιητικοί μηχανισμοί διακρίνονται σε ενδοσυστημικούς και συνεκτικούς ή ανοιχτούς προς την κοινωνία. Οι ενδοσυστημικοί μηχανισμοί περιλαμβάνουν δραστηριότητες όπως η εργασία, η εκπαίδευση, η πολιτιστική απασχόληση και η άθληση, που υλοποιούνται εντός των φυλακών. Οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα στην εντός φυλακής μόρφωση και άθληση, καθώς και τη συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες και δημιουργική απασχόληση. Ωστόσο, οι συνεκτικοί μηχανισμοί αναφέρονται σε δικαιώματα που σχετίζονται με την επικοινωνία και τη συνδέση με την κοινωνία, όπως η ελευθερία έκφρασης και η δικαιοδοσία του ψυχολόγου να πραγματοποιεί συμβουλευτικές συναντήσεις και να παρέχει υπηρεσίες σε θέματα ψυχολογίας και αποκατάστασης. Το δικαίωμα στην εργασία αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της έννομης και κοινωνικής τάξης. Η προσφορά εργασιακών ευκαιριών εντός των φυλακών συμβάλλει στην ουσιαστική αξιοποίηση του χρόνου κράτησης και στην εργασιακή αποκατάσταση μετά την αποφυλάκιση. Επίσης, το κείμενο αναφέρει την ανάγκη για άμεση σύνδεση των εργασιακών προγραμμάτων εντός των φυλακών με την απασχόληση μετά την αποφυλάκιση (Γαλανού, 2011).

Η εργασία σε μια φυλακή απαιτεί ένα μοναδικό συνδυασμό προσωπικών χαρακτηριστικών και τεχνικής φύσεως ικανοτήτων. Τα μέλη του προσωπικού πρέπει να έχουν προσωπικά χαρακτηριστικά τέτοια που θα τα καθιστούν ικανά να μεταχειρίζονται όλους τους κρατούμενους, ακόμη και τους δύστροπους και επικίνδυνους, με τρόπο αμερόληπτο, ανθρωπιστικό και δίκαιο. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να εφαρμόζονται αυστηρές μέθοδοι εύρεσης και επιλογής προσωπικού, έτσι ώστε να προσλαμβάνονται στον συγκεκριμένο εργασιακό χώρο μόνο εκείνα τα άτομα που έχουν τα κατάλληλα χαρακτηριστικά (Γαλανού, 2011).

Επιτρεπόμενα είδη που μπορούν να πωλούνται σε κρατούμενους από τα πρατήρια - καντίνες και κυλικεία των Καταστημάτων Κράτησης είναι τα ακόλουθα: 1) Είδη παντοπωλείου (καφές, ζάχαρη, ζυμαρικά, κομπόστες, μαρμελάδες, συσκευασμένα τρόφιμα κ.λπ.). 2) Είδη ατομικής υγιεινής και καθαριότητας (σαπούνια, οδοντόκρεμες, χαρτί υγιείας κ.λπ.). 3) Είδη καπνιστού (τσιγάρα κ.λπ.). 4) Γενικότερα είδη επιτρεπόμενα από τον Σωφρονιστικό Κώδικα και από τους Εσωτερικούς Κανονισμούς Λειτουργίας των Καταστημάτων Κράτησης. 5) Είδη πέραν των αναφερόμενων στις προηγούμενες παραγράφους, θα επιτρέπονται κατόπιν γνωμοδότησης του Συμβουλίου Φυλακής και τελική έγκριση σκοπιμότητας από την αρμόδια Δ/ση Οργάνωσης και Λειτουργίας Καταστημάτων Κράτησης του Υπουργείου, εφόσον δεν μειώνουν τους όρους ασφαλείας του Καταστήματος Κράτησης, γεγονός που αναφέρεται στη γνωμοδότηση του ως άνω Συμβουλίου (Ν.4189/2018).

Για τη διατήρηση της σταθερότητας του σωφρονιστικού συστήματος, πρέπει να τηρούνται οι τρεις ακόλουθες αρχές: η ασφάλεια, ο έλεγχος και η δικαιοσύνη. Η σημασία την οποία έχει η επίτευξη και η διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της ασφάλειας, του ελέγχου και της δικαιοσύνης είναι κάτι που πρέπει να γίνει κατανοητό από όλα τα στελέχη της διοίκησης των φυλακών. Επισημαίνεται ότι οι φυλακές είναι συνδεδεμένες με τους ανθρώπους και οι σωφρονιστικές αρχές πρέπει να διατηρούν σχέση με το κοινό και το νομοθετικό σώμα. Ο ρόλος του σωφρονιστικού προσωπικού είναι να μεταχειρίζεται τους κρατούμενους με ευπρέπεια, να διασφαλίζει την ασφάλειά τους και να παρέχει ευκαιρίες για αναμόρφωση και επανένταξη στην κοινωνία (Coyle, 2012).

Η ασφάλεια στις φυλακές είναι ζωτικής σημασίας για τον αποτελεσματικό ρόλο του δικαστικού συστήματος στην καταπολέμηση του εγκλήματος. Όταν οι καταδικασμένοι και οι υπόδικοι μπαίνουν στη φυλακή, πρέπει να γνωρίζουν, τόσο αυτοί όσο και ο γενικός πληθυσμός, ότι θα παραμείνουν εκεί μέχρι να επανακτήσουν την ελευθερία τους με νόμιμα μέσα. Η πλήρης συμβολή των φυλακών στη μείωση του εγκλήματος εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο μεταχειρίζονται οι κρατούμενοι. Ο επαγγελματισμός και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ζωτικής σημασίας. Για να διατηρηθεί η σταθερότητα του σωφρονιστικού συστήματος, πρέπει να τηρούνται τρεις αρχές: η ασφάλεια, ο έλεγχος και η δικαιοσύνη. Η ασφάλεια αναφέρεται στον ρόλο της σωφρονιστικής υπηρεσίας να αποτρέπει τις αποδράσεις των κρατουμένων. Ο έλεγχος

αναφέρεται στον ρόλο της σωφρονιστικής υπηρεσίας να εμποδίζει τη δημιουργία αναταραχών από τους κρατούμενους. Τέλος, η δικαιοσύνη αναφέρεται στον ρόλο της σωφρονιστικής υπηρεσίας να μεταχειρίζεται τους κρατούμενους με ανθρωπισμό και αμεροληψία και να τους ετοιμάζει για την επανένταξή τους στην κοινωνία (Coyle, 2012).

Είναι σημαντικό για τους υπεύθυνους των φυλακών να κατανοήσουν τη σημασία της ισορροπίας μεταξύ ασφάλειας, ελέγχου και δικαιοσύνης. Η άποψη ότι η ανθρώπινη μεταχείριση μειώνει την ασφάλεια και τον έλεγχο είναι εσφαλμένη. Η αποτροπή των αποδράσεων και η διασφάλιση του ελέγχου μπορούν να επιτευχθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο σε ένα περιβάλλον με τάξη και ασφάλεια τόσο για τους κρατούμενους όσο και για το προσωπικό. Σε αυτό το περιβάλλον, όλα τα μέλη της φυλακής αντιλαμβάνονται ότι υπάρχει αμερόληπτη και δίκαιη μεταχείριση. Οι κρατούμενοι έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε εποικοδομητικές δραστηριότητες και να προετοιμάζονται για την επανένταξή τους στην κοινωνία. Το προσωπικό των φυλακών πρέπει να εργάζεται σκληρά για να διατηρήσει αυτήν την ισορροπία (Γαλανού, 2011).

Συνοψίζοντας, η ασφάλεια στις φυλακές είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική λειτουργία του δικαστικού συστήματος και τη μείωση του εγκλήματος. Η πλήρης συνεισφορά των φυλακών σε αυτόν τον στόχο περιλαμβάνει τη μεταχείριση των κρατούμενων με επαγγελματισμό και σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η επίτευξη και διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ ασφάλειας, ελέγχου και δικαιοσύνης είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική διοίκηση των φυλακών. Συμπερασματικά είναι μείζωνος η σημασία των κοινωνικοποιητικών μηχανισμών και της εργασίας στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος, καθώς και επιτακτική η ανάγκη για συνεκτικές προσεγγίσεις που να συνδέουν την εντός φυλακής δραστηριότητα με την αποκατάσταση και την επανένταξη των κρατούμενων στην κοινωνία (Γαλανού, 2011).

1.3 Συνθήκες διαβίωσης στα καταστήματα κράτησης και συμμετοχή των φιλοξενούμενων στις δραστηριότητες των καταστημάτων κράτησης στην Ελλάδα

Το θέμα των συνθηκών κράτησης στην Ελλάδα περιλαμβανόταν εξ' αρχής στις Προτεραιότητες της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Η Διεθνής Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και της Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1984, τέθηκε σε ισχύ το 1987 και κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 1872/1988. Η Ελλάδα έχει αναγνωρίσει το δικαίωμα διακρατικής αλλά και ατομικής αναφοράς στο όργανο ελέγχου της Σύμβασης, την Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων (εφεξής ΕκΒ), (άρθρα 21 και 22 της Σύμβασης). Μέχρι σήμερα έχει κατατεθεί μία μόνο ατομική αναφορά (αρ.40/1996).¹ Ταυτόχρονα, η Ελλάδα υποχρεούται να υποβάλλει περιοδικές εκθέσεις προς το συγκεκριμένο όργανο ενημερώνοντας για τις κυβερνητικές προσπάθειες αποτελεσματικής πρόληψης των βασανιστηρίων. Μέχρι σήμερα η Ελλάδα υπέβαλε τρεις συνολικά εκθέσεις, το 1990, το 1993 και το 1999. Η τρίτη Έκθεση υποβλήθηκε με δύο χρόνια καθυστέρηση ενώ μια τέταρτη Έκθεση όφειλε η Ελλάδα να υποβάλει έως τις 4 Νοεμβρίου 2001. 2. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και της Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας υιοθετήθηκε το 1987 από τα Κράτη-Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 1949/1991 (ΦΕΚ Α' 83). Το όργανο ελέγχου της Σύμβασης, η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (εφεξής ΕΠΒ), έχει επισκεφτεί έκτοτε συνολικά τέσσερις φορές την Ελλάδα: το 1993, το 1996, το 1997 και το 1999 (Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του Ανθρώπου, 2001). Η Επιτροπή CPT δημοσίευσε την Έκθεσή της για την Ελλάδα μετά την επίσκεψη που πραγματοποίησε σε καταστήματα κράτησης από 22.11. έως 1.12.2021 κατ' εφαρμογήν του άρθρου 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων, 2022). Η σωφρονιστική στατιστική ελάχιστα μας πληροφορεί για την έκταση (μέγεθος), φύση (δομή, διάρθρωση) και εξέλιξη (πορεία) της εγκληματικής συμπεριφοράς των κοινωνιών σε συγκεκριμένο χρόνο και δεδομένο τόπο. Γι' αυτό, είναι ανεπίτρεπτο από τη δυσανάλογα μεγάλη συμμετοχή των αλλοδαπών στο σύνολο των κρατούμενων να εξάγονται συμπεράσματα περί δήθεν τρομακτικών διαστάσεων εγκληματικότητά τους στην ελληνική πολιτεία. Το ελληνικό

σύστημα ελέγχου της εγκληματικότητας και των δραστηριοτήτων του προσεγγίζεται μέσω της εγκληματολογικής στατιστικής της αστυνομίας, της εγκληματολογικής στατιστικής της ποινικής δικαιοσύνης και της σωφρονιστικής στατιστικής. Ωστόσο, η εγκληματολογική στατιστική δεν διαχωρίζει τους αλλοδαπούς καταδικασθέντες κατά κατηγορίες εγκλημάτων ή είδος ποινής, και η σωφρονιστική στατιστική παρέχει ελάχιστες πληροφορίες για την έκταση, τη φύση και την εξέλιξη της εγκληματικής συμπεριφοράς σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο. Αν και οι αλλοδαποί συχνά τείνουν να επιβάλλονται πιο αυστηρές ποινές φυλάκισης και κάθειρξης από ό,τι οι Έλληνες, η συγκεκριμένη διάκριση δεν αποδεικνύεται βάσει των εγκληματολογικών στατιστικών της ποινικής δικαιοσύνης (Πιτσελά, 2020).

Η κρίση του Covid-19 επιδείνωσε τις συνθήκες στις φυλακές κατά δύο τρόπους. Πρώτον, έχει επιδεινώσει περαιτέρω την στέρηση κοινωνικών επαφών και τον εγκλεισμό που ήδη αντιμετωπίζουν πολλοί κρατούμενοι: από τις πρώτες μέρες της πανδημίας, οι φυλακές έκλεισαν προσωρινά για τους επισκέπτες, χωρίς οι διά ζώσης επισκέψεις να αντικατασταθούν με τηλεφωνικές ή/και βίντεο-κλήσεις. Επιπλέον, το «κλείσιμο» των φυλακών εξάλειψε κάθε δυνατότητα των κρατουμένων να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες εκτός φυλακής, καθώς και σε εκπαιδευτικά και άλλα προγράμματα που παρείχαν εξωτερικοί συνεργάτες (Πόρο, 2020).

Σε ορισμένες φυλακές, η ανησυχία για την εξάπλωση της μόλυνσης οδήγησε στην απώλεια του δικαιώματος των κρατουμένων να περνούν χρόνο έξω από το κελί τους. Αυτό οδήγησε σε αύξηση της απομόνωσης και της κοινωνικής αποξένωσης. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι αυτά τα μέτρα επιβλήθηκαν για πολιτικούς λόγους, αντί να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα με εναλλακτικούς τρόπους όπως η προσωρινή αποφυλάκιση ευπαθών ομάδων και η παροχή προστατευτικού εξοπλισμού. Επίσης, η έλλειψη διαφάνειας και πληροφόρησης σχετικά με την κατάσταση του Covid-19 εντός και εκτός των φυλακών προκάλεσε άγχος σε κρατούμενους και οικογένειές τους. Όλοι αυτοί οι παράγοντες επιδεινώνουν την υπάρχουσα κρίση στην ψυχική υγεία των φυλακισμένων, που ήδη αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας και κατάχρησης ουσιών (Πόρο, 2020).

Η δικαιολόγηση της τιμωρίας είναι ένα σημαντικό ζήτημα που έχει εξεταστεί από διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις. Οι υποστηρικτές των θεωριών απώλειας των

δικαιωμάτων υποστηρίζουν ότι οι παραβάτες χάνουν προσωρινά τα δικαιώματά τους λόγω των αδικημάτων που διέπραξαν και που παραβιάζουν τα δικαιώματα των άλλων πολιτών. Η απώλεια των δικαιωμάτων θεωρείται ότι σχετίζεται με τη σχέση μεταξύ δικαιωμάτων και καθηκόντων, όπου η εκπλήρωση των καθηκόντων είναι απαραίτητη για την απόλαυση των δικαιωμάτων. Ακόμη, υπάρχουν θεωρίες που υποστηρίζουν ότι η τιμωρία δεν παραβιάζει τα δικαιώματα των παραβατών επειδή αυτοί έχουν συναινέσει στην τιμωρία τους. Αυτή η άποψη θεωρεί ότι όταν ένα άτομο εκτελεί εκούσια ένα αδίκημα, γνωρίζοντας τις συνέπειες, συναινεί στις συνέπειες που ακολουθούν. Συνεπώς, η τιμωρία που επιβάλλεται δεν θεωρείται παραβίαση των δικαιωμάτων του. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η τιμωρία δεν αποβλέπει στο να αφαιρέσει απόλυτα όλα τα δικαιώματα των παραβατών και να τους εξαλείψει από την κοινότητα. Αντιθέτως, η κοινή παραδοχή είναι ότι ο σεβασμός προς τα ανθρώπινα δικαιώματα θέτει όρια στις μεθόδους τιμωρίας και προσφέρει δικαιολογίες για την απόρριψη ή τον περιορισμό συγκεκριμένων τύπων τιμωρίας, όπως η θανατική ποινή (Πόρο, 2020).

Η ιδέα των δικαιωμάτων των κρατούμενων βρίσκεται στο επίκεντρο των προτάσεων για την αναμόρφωση του συστήματος φυλάκισης, με σκοπό να διασφαλιστεί η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και η προστασία των δικαιωμάτων των κρατούμενων, ακόμη και κατά τη διάρκεια της τιμωρίας τους. Οι υποστηρικτές της μεταρρύθμισης των φυλακών πιστεύουν ότι οι φυλακές μπορούν να αναμορφωθούν και να γίνουν πιο αποδεκτές. Αυτή η προοπτική βασίζεται στην επιτυχία προοδευτικών πειραμάτων, όπως οι "ανοικτές φυλακές", που προσφέρουν στους κρατούμενους περισσότερη ελευθερία, επαφή με τον έξω κόσμο και ιδιωτικότητα. Σύμφωνα με αυτήν την προοπτική, οι φυλακισμένοι θα έπρεπε να έχουν πρόσβαση σε βασικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα ψήφου, η εργασία, ο έλεγχος της εργασίας τους και η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, συμπεριλαμβανομένης της ψυχικής υγείας (Πόρο, 2020).

Αντίθετα, ορισμένοι αμφισβητούν αυτήν την άποψη και υποστηρίζουν ότι η φυλάκιση δεν είναι συμβατή με το σεβασμό των δικαιωμάτων των παραβατών και την ιδιότητά τους ως μελών της κοινότητας. Αυτή η άποψη θεωρεί ότι ο σκοπός των φυλακών είναι να διαχωρίζουν τους επικίνδυνους πολίτες και να τους αποκλείουν από την κοινότητα, παραβιάζοντας τα θεμελιώδη πολιτικά δικαιώματά τους. Το κίνημα κατάργησης των φυλακών έχει αποκτήσει αυξανόμενη υποστήριξη και προωθείται από διάφορους λόγους.

Πολλοί πιστεύουν ότι η φυλάκιση δεν είναι αποτελεσματική στην αναμόρφωση των κρατουμένων και ότι υπάρχουν εναλλακτικές μέθοδοι που μπορούν να είναι πιο αποτελεσματικές και ανθρωπιστικές. Οι αντίπαλοι της φυλάκισης προτείνουν τη χρήση προγραμμάτων αποκατάστασης, κοινοτικών παρεμβάσεων και εναλλακτικών μορφών κατάστασης που επιτρέπουν στους παραβάτες να επανενταχθούν στην κοινότητα με πιο θετικό τρόπο. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι απόψεις για τη μεταρρύθμιση ή την κατάργηση των φυλακών ποικίλλουν και υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις ανάλογα με την περιοχή και το πολιτικό πλαίσιο. Ο συνδυασμός αναμορφωτικών μέτρων και εναλλακτικών λύσεων εξακολουθεί να αποτελεί ένα πεδίο συζήτησης και έρευνας προκειμένου να βρεθεί η βέλτιστη προσέγγιση για την αντιμετώπιση της ποινικότητας και την επανένταξη των παραβατών στην κοινότητα. Οι υποστηρικτές της κατάργησης των φυλακών πιστεύουν ότι το σύστημα φυλάκισης έχει ως κύριο σκοπό τη διατήρηση και ενίσχυση της καταπίεσης, ιδίως των φτωχών και των μειονοτήτων. Επίσης, θεωρούν ότι οι φυλακές δεν επιτυγχάνουν τους στόχους τους, όπως τη σωφρονιστική αναμόρφωση των κρατουμένων ή τη μείωση της εγκληματικότητας, και συχνά οδηγούν στην επανάπραξη εγκλημάτων μετά την αποφυλάκιση (Πόρο, 2020).

Αντί να επικεντρώνονται μόνο στην κατάργηση των φυλακών, οι υποστηρικτές προτείνουν ένα ριζοσπαστικό πρόγραμμα αλλαγών που αντιμετωπίζει τις αιτίες του εγκλήματος και μεταμορφώνει την κοινωνία. Αυτό περιλαμβάνει τη σταμάτηση της κατασκευής νέων φυλακών, την αποποινικοποίηση ορισμένων πράξεων που θεωρούνται αδικήματα και την απελευθέρωση των καταδικασθέντων. Αντί να δαπανώνται πόροι για τη φυλάκιση, προτείνεται να επενδυθούν στις τοπικές κοινότητες και σε προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας για την αντιμετώπιση της φτώχειας, της έλλειψης στέγης, του ρατσισμού και άλλων μορφών καταπίεσης. Οι υποστηρικτές της κατάργησης συχνά αντιμετωπίζουν κριτική από μεταρρυθμιστές και υπερασπιστές του υπάρχοντος συστήματος, που τους κατηγορούν για υπερβολικό ιδεαλισμό. Η εικόνα του "επικίνδυνου εγκληματία" που απειλεί την κοινότητα και πρέπει να περιοριστεί έχει εμπεδωθεί βαθιά στη συλλογική φαντασία, καθιστώντας την ιδέα μιας κοινωνίας χωρίς φυλακές σχεδόν αδιανόητη (Πόρο, 2020).

1.4 Κοινωνική επιχειρηματικότητα στα καταστήματα κράτησης

Η Κοινωνική Οικονομία αναφέρεται σε μια μορφή οικονομικής δραστηριότητας που επιδιώκει την επίτευξη κοινωνικών στόχων, πέρα από τον καθαρά οικονομικό κέρδος. Σε πολλές χώρες έχουν γίνει προσπάθειες για την ανάπτυξη επιχειρήσεων με κοινωνικό χαρακτήρα, που απασχολούν κρατούμενους και παρέχουν εργασιακή ασφάλεια και κοινωνική ενσωμάτωση μετά την απελευθέρωσή τους. Η Κοινωνική Οικονομία επιλέγει συχνά να λειτουργήσει με τη μορφή της Κοινωνικής Επιχείρησης, η οποία βασίζεται στην αρχή της αλληλεγγύης, της συνεργατικότητας, της δημοκρατικής λήψης αποφάσεων και της ισότητας. Κάθε μέλος έχει μία ψήφο, και η κύρια προτεραιότητα είναι η κοινωνική ευημερία αντί του κέρδους. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχουν περίπου δύο εκατομμύρια Κοινωνικές Επιχειρήσεις, με περισσότερους από 11 εκατομμύρια απασχολούμενους. Αυτό αντιστοιχεί στο περίπου 6% του συνόλου των εργαζομένων στην Ευρώπη. Στην Ελλάδα, η ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας ήταν καθυστερημένη σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το νομικό πλαίσιο θεσμοθετήθηκε μόλις το 2011, με τον νόμο 4019/2011, και αργότερα το 2016, ψηφίστηκε ο νόμος 4430/2016 που αντικατέστησε τον προηγούμενο νόμο. Η Κοινωνική Οικονομία θεωρείται προτεραιότητα στην πολιτική ατζέντα, ιδίως όσον αφορά θέματα εργασιακής και κοινωνικής ένταξης, και έχει αποτυπωθεί σε πολλές έρευνες για τη δυναμική του πεδίου της Κοινωνικής Οικονομίας. Ο νόμος 4019/2011 αποτελεί την πρώτη νομοθετική προσπάθεια για την καθορισμό και ρύθμιση της θεσμοθετημένης Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα. Η συμβολή των Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην κοινωνική και εργασιακή ένταξη ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των αποφυλακισμένων, έχει απασχολήσει πολλούς συγγραφείς. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό μιας Κοινωνικής Επιχείρησης είναι η ποικιλία των μελών της, που μπορεί να προέρχονται από εντελώς διαφορετικούς τομείς και περιβάλλοντα. Αυτό αποτελεί πρόκληση για την επιτυχία των εγχειρημάτων αυτού του είδους (Τσιλίκης & Γάκου, 2018).

Στην Ελλάδα, οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις διακρίνονται ανάλογα με τον σκοπό τους. Υπάρχουν οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις Ένταξης, που χωρίζονται σε δύο υποκατηγορίες: οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων, όπου τουλάχιστον το 30% των μελών και των εργαζομένων πρέπει να ανήκουν σε αυτές τις ομάδες, και οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις Ένταξης Ειδικών Ομάδων, όπου τουλάχιστον το 50% των μελών και των

εργαζομένων πρέπει να ανήκουν σε αυτές τις ομάδες. Επιπλέον, οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) του άρθρου 12 του νόμου 2716/1999 θεωρούνται αυτοδικαίως Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης. Τέλος, υπάρχουν οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις Συλλογικής και Κοινωνικής ωφέλειας, που αναπτύσσουν δραστηριότητες βιώσιμης ανάπτυξης ή παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις, ειδικά οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις Εργασιακής Ένταξης, προσφέρουν προγράμματα εργασιακής και κοινωνικής ένταξης σε τέσσερις κατηγορίες (Τσιλίκης & Γάκου, 2018).

1. Προγράμματα μεταβατικής απασχόλησης: Αυτά τα προγράμματα παρέχουν ευκαιρίες απασχόλησης για τη μετάβαση ανέργων ατόμων σε μόνιμη απασχόληση. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τις επιχειρήσεις που προσφέρουν εκπαίδευση και κατάρτιση στο εσωτερικό της επιχείρησης.

2. Μόνιμες αυτοχρηματοδοτούμενες θέσεις εργασίας: Σε αυτές τις θέσεις εργασίας, οι εργαζόμενοι εξασφαλίζουν μια μόνιμη απασχόληση και αυτοχρηματοδοτούνται μέσω της δραστηριότητας της επιχείρησης. Παραδείγματα περιλαμβάνουν επιχειρήσεις μακροπρόθεσμης εργασιακής ένταξης που παρέχουν απασχόληση σε άτομα που προέρχονται από ομάδες ανέργων με σκοπό την απόκτηση κοινωνικής και επαγγελματικής αυτονομίας.

3. Επαγγελματική ένταξη μέσω μόνιμων επιδοτήσεων: Αυτά τα προγράμματα παρέχουν μόνιμες θέσεις εργασίας με την υποστήριξη επιδοτήσεων. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τα "προστατευμένα εργαστήρια" που προσφέρουν απασχόληση σε άτομα με αναπηρίες.

4. Κοινωνικοποίηση μέσω της παραγωγικής δραστηριότητας: Σε αυτήν την περίπτωση, οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις δημιουργούν θέσεις εργασίας που στοχεύουν στην κοινωνικοποίηση ομάδων ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προκλήσεις. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τα κέντρα προσαρμογής στην εργασιακή ζωή που προσφέρουν εργασία σε άτομα με σοβαρά ψυχολογικά και κοινωνικά προβλήματα (Τσιλίκης & Γάκου, 2018).

Στην Ελλάδα, οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις Ένταξης προσφέρουν κυρίως προγράμματα για μόνιμες αυτοχρηματοδοτούμενες θέσεις εργασίας και προγράμματα κοινωνικοποίησης μέσω της παραγωγικής δραστηριότητας. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα έχει

ενσωματωθεί σε πολλές χώρες ως μέρος των εθνικών πολιτικών τους για τον σωφρονισμό. Αυτές οι πολιτικές βασίζονται στην ενίσχυση της απασχόλησης των κρατούμενων ή των πρώην κρατούμενων μέσω των Κοινωνικών Επιχειρήσεων, και έχουν επιφέρει θετικά αποτελέσματα. Αυτά τα προγράμματα μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες: εκείνα που έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα μέσα στις φυλακές και προετοιμάζουν τους κρατούμενους για την κοινωνική και εργασιακή τους επανένταξη μετά την αποφυλάκιση, και εκείνα που παρέχουν απασχόληση και επαγγελματική εξειδίκευση μέσα στις φυλακές, με σκοπό την απόκτηση, την αναβάθμιση ή την ενημέρωση των δεξιοτήτων των κρατούμενων για την ομαλή τους επανένταξη. Στην Ευρώπη, οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί φορείς έχουν συνεργαστεί με επιτυχία σε συμπράξεις του Δημόσιου με τον Τρίτο Τομέα. Αυτές οι συμπράξεις προσφέρουν υπηρεσίες με χαμηλότερο κόστος σε σύγκριση με την ανάπτυξη προγραμμάτων αποκλειστικά με δημόσια δαπάνη. Επίσης, μπορούν να συγκεντρώσουν μεγάλα επενδυτικά κεφάλαια και επιτυγχάνουν σε μεγάλο βαθμό τους στόχους τους. Αυτού του είδους οι συμπράξεις είναι διαδεδομένες σε πολλές χώρες, και πολλές από αυτές αναφέρονται ως "Κοινωνικά Ομόλογα". Η Μεγάλη Βρετανία είναι μια πρωτοπόρος σε αυτόν τον τομέα και έχει αναπτύξει χρηματοδοτικά εργαλεία για την υποστήριξή τους (Τσιλίκης & Γάκου, 2018).

1.5 Η επιρροή διεθνών/ευρωπαϊκών οργανισμών/ δικτύων και καλών πρακτικών στην ανάπτυξη εργαλείων και διαδικασιών για την ΚΑΛΟ στο πεδίο της ενδυνάμωσης της σωφρονιστικής, της εργασίας και της κοινωνικής ένταξης

Η διεθνής βιβλιογραφία για το ζήτημα του σωφρονισμού σε σχέση με την ανάπτυξη εργαλείων και διαδικασιών ΚΑΛΟ δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη καθώς τα περισσότερα ερευνητικά και θεωρητικά άρθρα επικεντρώνονται στις ευκαιρίες επανένταξης και εργασίας των αποφυλακισμένων και όχι των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης. Σύμφωνα με την έκθεση των Ηνωμένων Εθνών (UNITED NATIONS) (2005) ο σκοπός του καθεστώτος των καταστημάτων κράτησης θα πρέπει να είναι η παροχή βοήθειας προς τους φιλοξενούμενους, έτσι ώστε να ζήσουν ως νομοταγείς πολίτες μετά την αποφυλάκισή τους. Επίσης όλοι οι καταδικασμένοι κρατούμενοι που είναι υγιείς έχουν δικαίωμα στην εργασία και το έργο αυτό (της εργασίας μέσα στα καταστήματα κράτησης) πρέπει να τους βοηθά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που θα τους επιτρέψουν να αυτοσυντηρούνται μέσα από την εργασία τους όταν αποφυλακιστούν. Επίσης όλοι οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα να τηρούν τις αρχές της θρησκείας τους μέσα στις φυλακές και η εξωτερική κοινότητα είναι σημαντικό να συμμετέχει σε εκπαιδευτικές/πολιτιστικές δραστηριότητες των καταστημάτων κράτησης. Τέλος, όλοι οι κρατικοί φορείς που έχουν την αρμοδιότητα της επανένταξης πρέπει να διασφαλίζει ότι οι φιλοξενούμενοι έχουν τα μέσα και τους πόρους για να συντηρηθούν μετά την αποφυλάκισή τους. Ο Bloom (2006) τονίζει ότι τα μέσα στους φιλοξενούμενους στα καταστήματα κράτησης μπορούν να προκύψουν από την εκπαίδευση των φιλοξενούμενων. Φιλοξενούμενοι που συμμετέχουν σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης εντός των καταστημάτων κράτησης παρουσίαζαν χαμηλότερα ποσοστά υποτροπής από αυτούς που δεν παρακολουθούσαν τα προγράμματα αυτά. Σε παρόμοιο συμπέρασμα καταλήγει και η συστηματική ανασκόπηση των Connell, et al. (2023), η οποία διεξήχθη με στόχο την διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων για τη βελτίωση ευκαιριών απασχόλησης μετά την αποφυλάκιση. Υποστήριξαν ότι όσοι από τους αποφυλακισμένους συμμετείχαν σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης εργάστηκαν περισσότερες μέρες σε διάστημα 12 μηνών από αυτούς που δεν συμμετείχαν σε αντίστοιχα προγράμματα.

Σε διάφορες χώρες παρατηρούνται αρκετές διαφοροποιήσεις στο σωφρονιστικό πλαίσιο και σε σχέση με την εργασία και επανένταξη των αποφυλακισμένων. Για παράδειγμα στην Αυστραλία φαίνεται ότι δεν υπάρχει ενιαία πολιτική επανένταξης των αποφυλακισμένων και τα ισχύοντα προγράμματα εστιάζουν στη διερεύνηση των αναγκών για τη διαχείριση των παραβατικών συμπεριφορών, στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων. Παρατηρείται ότι αν πετύχουν τα προγράμματα επανένταξης των αποφυλακισμένων στην εργασία, το κράτος εξοικονομεί κόστος σε επιδόματα πρόνοιας. Βέβαια στα προγράμματα επανένταξης της Αυστραλίας δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο ρόλο της οικογένειας και των κοινωνικών δικτύων για την επίτευξη της ευημερίας στους αποφυλακισμένους. Με αυτή την άποψη συμφωνεί και το αποτέλεσμα της έρευνας των Santhosh & Mathew (2021), οι οποίοι μελέτησαν 100 αποφυλακισμένους σε δύο περιοχές της Ινδίας και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η διατήρηση καλών σχέσεων με την οικογένεια, με τα μέλη της κοινότητας και τις άτυπες ομάδες της κοινότητας οδηγεί στην καλύτερη επανένταξή τους στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας. Τα σημεία/προτάσεις που κατέλειξε η έρευνα της Αυστραλιανής κυβέρνησης ήταν ότι απαιτείται ένα μητρώο υπηρεσιών που παρέχονται μετά την αποφυλάκιση, την καθιέρωση επίσημων συνεργασιών μεταξύ κρατικών φορέων και φορέων του Τρίτου Τομέα της οικονομίας για το σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων ενσωμάτωσης των αποφυλακισμένων στην κοινότητα. Επίσης τονίζεται η σημαντικότητα εκπαίδευσης της ευρύτερης κοινότητας σε θέματα κοινωνικής επανένταξης των αποφυλακισμένων έτσι ώστε τα μέλη της κοινότητας να τους αποδέχονται για το παρελθόν τους αλλά να μην τους στιγματίζουν για αυτό στο μέλλον (Borzyski, 2005).

Εκτός από το σωφρονιστικό σύστημα της Αυστραλίας, στη Δανία θεωρείται ότι υπάρχει ένα σύγχρονο σωφρονιστικό σύστημα που έχει προληπτική λειτουργία. Το σύστημά τους προωθεί την απόκτηση ελέγχου της ίδιας της ζωής του από τον φιλοξενούμενο. Οι φιλοξενούμενοι τοποθετούνται σε μονά κελιά και στα ανοικτά ιδρύματα κράτησης της Δανίας λειτουργεί το σύστημα δυο κλειδιών, δηλαδή ο φιλοξενούμενος έχει το ένα κλειδί και η διοίκηση της φυλακής το δεύτερο. Οι καταδικασμένοι στις κεντρικές φυλακές της Δανίας αφιερώνουν υποχρεωτικά 37 ώρες τη βδομάδα για σπουδές ή εργασία ενώ στις τοπικές φυλακές αυτό δεν είναι υποχρεωτικό. Οι εργαζόμενοι στις φυλακές λαμβάνουν 1,5 ευρώ ανά ώρα και οι εργασίες που κάνουν οι καταδικασμένοι εκτός του χώρου των καταστημάτων κράτησης γίνεται με την επίβλεψη του σωφρονιστικού υπαλλήλου. Στη

Γαλλία διαφοροποιείται κάπως το σωφρονιστικό σύστημα διότι οι υπάλληλοι της Υπηρεσίας Ένταξης και Δοκιμασίας αξιολογούν τη νομική κατάσταση, αποδοχή ποινής, προσδιορισμό κοινωνικού/οικογενειακού περιβάλλοντος, ταξινόμηση της υγείας των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης. Επίσης οι υπάλληλοι αυτού του τμήματος δίνουν άδεια στους φιλοξενούμενους για εργασία. Στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Βόρεια Ιρλανδία οι φιλοξενούμενοι στα καταστήματα κράτησης έχουν δικαίωμα εργασίας και εκτός αυτών, όπως στη Δανία. Οι εργασίες που εκτελούνται εντός της φυλακής πραγματοποιούνται στους χώρους εργασίας της φυλακής υπό την επίβλεψη εκπαιδευτών και συχνά αποτελούν μέρος των επαγγελματικών μαθημάτων. Οι αποφυλακισμένοι έχουν δικαίωμα υποβολής αίτησης στο Jobseeker's Allowance, ένα ταμείο κοινωνικής βοήθειας για ανέργους που αναζητούν εργασία. Εάν οι αποφυλακισμένοι δεν έχουν μόνιμο τόπο διαμονής παρακινούνται από το κράτος να ζητήσουν βοήθεια για τη λήψη του επιδόματος στέγασης. Η εμπλοκή των ΜΚΟ σε αυτή τη διαδικασία είναι μεγάλη ιδίως στην απασχόληση, στην απόκτηση οικονομικών πόρων, στην καταπολέμηση των εθισμών από ουσίες, στην επαναπροσαρμογή, στη νομική συμβουλευτική, στην υποστήριξη για οικογένειες καταδικών και στεγαστική βοήθεια (Nowak, 2015).

Οι παράγοντες που επιδρούν στην επαγγελματική αποκατάσταση των αποφυλακισμένων κατά την άποψη της Ma (2022) είναι οι εξής: (1) σχεδιασμός κοινωνικής πολιτικής μετά την αποφυλάκιση που να μειώνει την πιθανότητα επανάληψης εγκλημάτων, (2) ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ κυβερνητικών υπουργείων, (3) εκπαίδευση του προσωπικού στα καταστήματα κράτησης για τη διαχείριση των κρατουμένων, (4) εμπάθυνση της συνεργασίας μεταξύ κυβέρνησης και μη κυβερνητικών οργανώσεων. Μέσω της συνεργασίας με τις ΜΚΟ, ενδυναμώνεται η ταυτότητα του αποφυλακισμένου ως πολίτη και δεν παραμένει μόνιμα το στίγμα του «εγκληματία» (Ma, 2022).

Στο άρθρο του ο Kaufman (2015) αναφέρεται στην έννοια της ενσωμάτωσης των πρώην φιλοξενούμενων στις Μη Κυβερνητικές οργανώσεις επιδιώκοντας να αναδείξει τους τρόπους με τους οποίους ο Τρίτος τομέας της οικονομίας συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στην επανένταξη των κρατουμένων στην κοινότητα και στην εργασία. Από τις συνεντεύξεις που έλαβε από 18 άτομα που εργάζονταν σε ΜΚΟ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν ΜΚΟ που εστιάζουν (1) στην κλασική επανεισαγωγή, δηλαδή δίνουν έμφαση στη οικονομική και εργασιακή ενσωμάτωση των

αποφυλακισμένων, (2) στην ευρεία ενσωμάτωση, δηλαδή εστιάζουν στην προώθηση της εργασίας, στην εμπλοκή τους σε πολιτικές/πολιτισμικές δράσης με στόχο να διαμορφώσουν ξανά την ταυτότητα του πολίτη στην κοινότητα. Αναφέρεται επίσης σε ένα κίνημα στα τέλη δεκαετίας του 1990 στις ΗΠΑ το οποίο προωθούσε σημαντικά την επανείσοδο των φιλακισμένων στην κοινότητα έτσι ώστε να ζήσουν ως νομοταγείς πολίτες. Παρόλο που η δυναμική αυτού του κινήματος αυξάνονταν εκείνη την εποχή, οι κυβερνήσεις στις ΗΠΑ αποστασιοποιήθηκαν από την ανάληψη ευθύνης για την παροχή υπηρεσιών σε αυτόν τον πληθυσμό. Οι κρατικές πολιτικές στις ΗΠΑ για τους κρατούμενους και τους αποφυλακισμένους θα μπορούσαν να συμβάλλουν θετικά (1) στον επαναπροσδιορισμό του σωφρονιστικού έργου έτσι ώστε η κοινότητα να υποδέχεται τους κρατούμενους και (2) στην ιδιωτικοποίηση της εργασίας μέσω σύναψης συμφωνιών με φορείς του Τρίτου Τομέα της Οικονομίας. Στην περίπτωση συνεργασίας ΜΚΟ με καταστήματα κράτησης στις ΗΠΑ φάνηκε ότι διαχειρίζονται από κοινού το έργο του σωφρονισμού των φιλοξενούμενων τόσο ως προς τη διαχείριση της τιμωρίας τους όσο και ως προς τη συμμετοχή τους σε κοινωφελές έργο. Οι ΜΚΟ εργάζονται για να ευθυγραμμίσουν τη συμπεριφορά των συμμετεχόντων με τους σκοπούς του κράτους, να επικοινωνήσουν κοινωνικούς και ηθικούς κανόνες και να ενθαρρύνουν αλλαγές συμπεριφοράς (Kaufman, 2015).

Για παράδειγμα το Penal Reform International (PRI) είναι μια παγκόσμια ΜΚΟ που εργάζεται για την προώθηση των συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης προασπίζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στους στόχους της είναι (1) υποστήριξη μεταρρυθμίσεων που κάνουν την ποινική δικαιοσύνη πιο αποτελεσματική, (2) καταπολέμηση διακρίσεων και βίας κατά των φιλοξενούμενων, (3) αμφισβήτηση της περριτής φυλάκισης παιδιών και νεαρών ενηλίων που μπορεί να προκαλέσουν μακροχρόνιες ψυχολογικές/σωματικές βλάβες, (4) εξασφαλίζουν την προστασία ατόμων υπό κράτηση που κινδυνεύουν από φυσικές καταστροφές, (5) συνεργάζονται με πολυεπιστημονικές πλατφόρμες για την προστασία του δικαιώματος της υγείας των φιλοξενούμενων σε καταστήματα κράτησης. Τα γραφεία της ΜΚΟ βρίσκονται σε Αμμάν, Μπισκέκ, Καμπάλα, Λονδίνο, Νουρ-Σουλτάν, Τιφλίδα, Μέση Ανατολή, Βόρεια Αφρική, την Υποσαχάρια Αφρική, την Κεντρική Ασία και τον Νότιο Καύκασο (<https://www.penalreform.org/about-us/>).

2. Η συμβολή της ανακύκλωσης στην ποιότητα ζωής των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης

2.1 Η έννοια της ανακύκλωσης ως κοινωνικό επιχειρηματικό μοντέλο

Η κοινωνική οικονομία (ΚΟ) αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος, ειδικά όσον αφορά την προώθηση της κυκλικής οικονομίας, την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση, καθώς και τη μείωση των αποβλήτων και των απωλειών από τη συγκομιδή. Η ΚΟ είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων και αποτελεί μέρος μιας πολιτισμικής μετάβασης που αποσκοπεί στον αντίκτυπο του καταναλωτισμού και της υπερκατανάλωσης, καθώς και στη σχέση ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα (Rocha, Caetano, & Santos, 2020). Οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας (ΕΚΟ) δίνουν έμφαση στην κοινωνική προστασία, παρέχοντας πόρους για τις βασικές ανάγκες και προωθώντας τη συμμετοχική διακυβέρνηση. Η κυκλική οικονομία αποτελεί μια εξέλιξη της ανακύκλωσης και έχει σημαντικές διαφορές από αυτήν (Κάριτας Ευρώπης, 2018).

Στην ανακύκλωση, τα υλικά ανακτώνται από ένα προϊόν που έχει αποσυρθεί και χρησιμοποιούνται για την παραγωγή νέων προϊόντων. Στην κυκλική οικονομία, τα προϊόντα σχεδιάζονται από την αρχή έτσι ώστε να μπορούν να ανακτώνται, επανακατασκευάζονται και επαναχρησιμοποιούνται ως νέα προϊόντα. Αυτή η προσέγγιση αποτρέπει την ανεξέλεγκτη εξάντληση των πόρων του πλανήτη και την καταστροφή του περιβάλλοντος λόγω της ρύπανσης και της κλιματικής αλλαγής. Η κυκλική οικονομία απαιτεί νέες προσεγγίσεις στον σχεδιασμό προϊόντων, αλυσίδες αξίας και επιχειρηματικά μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης (Yudha, & Sudhartio, 2019).

Τα προϊόντα σχεδιάζονται από την αρχή με τη σκοπιά της ανακατασκευής, της επαναμεταποίησης, της επισκευής και της επαναχρησιμοποίησης των υλικών και των προϊόντων. Απαιτείται η ενεργή συμμετοχή όλων των φορέων της οικονομίας για την επίτευξη αυτών των στόχων. Πολλά κράτη έχουν εντάξει την κυκλική οικονομία στις αναπτυξιακές τους στρατηγικές, καθώς συμβάλλει στην εξοικονόμηση ενέργειας, τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων, τον περιορισμό της ρύπανσης και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Εκτός από τα περιβαλλοντικά οφέλη, η κυκλική οικονομία μπορεί να συμβάλει στην κοινωνική και οικονομική ευημερία δημιουργώντας θέσεις

εργασίας και προωθώντας την ανάπτυξη και την καινοτομία. Η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία απαιτεί μετατόπιση της έμφασης στην επαναχρησιμοποίηση, την επισκευή, την ανανέωση και την ανακύκλωση των υφιστάμενων υλικών και προϊόντων. Υλικά που παλιότερα θεωρούνταν απόβλητα μπορούν να μετατραπούν σε πρώτες ύλες. Ταυτόχρονα, απαιτείται η συμμετοχή και η δέσμευση πολλών διαφορετικών ομάδων ανθρώπων, με τις επιχειρήσεις να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην αλλαγή του υπάρχοντος συστήματος (Εθνικό κέντρο τεκμηρίωσης & Ηλεκτρονικού περιεχομένου, 2019).

Οι κύριοι στόχοι της ΟΚΕ περιλαμβάνουν το κλείσιμο των κύκλων υλικών, τη μείωση της ανάγκης για πρώτες ύλες, τη διάθεση απορριμμάτων, τη διατήρηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων και την ελαχιστοποίηση των απορριμμάτων. Παρά την έμφαση στην οικονομική ευημερία και την περιβαλλοντική ποιότητα, λίγη προσοχή δίνεται στην κοινωνική ισότητα και τις μελλοντικές γενιές. Ορισμένοι ερευνητές επισημαίνουν την έλλειψη σαφήνειας σχετικά με το πώς η ΟΚΕ συνδέεται με την κοινωνική ισότητα, το φύλο και άλλες μορφές ποικιλομορφίας ή τις κοινωνικές ευκαιρίες. Ορισμένες μελέτες επισημαίνουν ότι η ΟΚΕ επιτυγχάνει ταυτόχρονα οικονομική απόδοση, κοινωνική ενσωμάτωση και περιβαλλοντική ανθεκτικότητα μέσω της έννοιας της τριπλής κατώτατης γραμμής. Η βιβλιογραφία προτείνει διάφορους δείκτες για τη μέτρηση της ΟΚΕ σε εταιρικό επίπεδο, κυκλικότητα και πολυδιάστατη αξία των πόρων. Ωστόσο, η πολυπλοκότητα της ΟΚΕ καθιστά απαραίτητη τη χρήση πολυδιάστατων δεικτών αντί για έναν μόνο δείκτη σε μικρο-επίπεδο. Συνολικά, αυτή η μελέτη αποσκοπεί στην ανάλυση διαφόρων κοινωνικών δεικτών που συνδέουν την ΟΚΕ με την κοινωνική διάσταση της βιωσιμότητας, ιδίως σε κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα, που έχουν λάβει περιορισμένη προσοχή στην υπάρχουσα ερευνητική βιβλιογραφία. Το κυκλικό επιχειρηματικό μοντέλο έχει σημαντικές κοινωνικές επιπτώσεις που έχουν μελετηθεί σε διάφορες έρευνες. Αυτές οι μελέτες έχουν επικεντρωθεί σε διάφορους τομείς και πτυχές του μοντέλου. Ένας από τους κυριότερους τρόπους που το κυκλικό επιχειρηματικό μοντέλο έχει κοινωνικές επιπτώσεις είναι μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Πολλές μελέτες έχουν αναφερθεί στο γεγονός ότι η μετάβαση σε ένα κυκλικό μοντέλο μπορεί να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και να παράσχει υψηλές δυνατότητες απασχόλησης. Αυτό συμβαίνει καθώς οι εταιρείες προσαρμόζονται στην ανάκτηση και την επαναχρησιμοποίηση προϊόντων, δημιουργώντας έτσι νέες θέσεις εργασίας σε σχετικούς τομείς όπως η

ανακύκλωση, η αναβάθμιση και η ανακατασκευή προϊόντων. Επιπλέον, το κυκλικό επιχειρηματικό μοντέλο έχει επίσης επιπτώσεις στην αειφορία (Scarpellini, 2022).

2.2 Τα οφέλη της ανακύκλωσης στην ποιότητα ζωής των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης

Η ανακύκλωση έχει τεράστιο αντίκτυπο στην ασφάλεια του περιβάλλοντος. Παρουσιάζονται τα ακόλουθα σημεία, τα οποία αναδεικνύουν και τα οφέλη της ανακύκλωσης (Osama & Osama, 2021):

1. Μείωση των αποβλήτων στον χώρο υγειονομικής ταφής: Η ανακύκλωση μειώνει την ποσότητα των αποβλήτων που καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής. Μόνο το 2013, δημιουργήθηκαν 27 τόνοι αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ).
2. Διατήρηση των φυσικών πόρων: Η ανακύκλωση βοηθά στη διατήρηση των φυσικών πόρων.
3. Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας: Η ανακύκλωση συμβάλλει στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας. Για παράδειγμα, το 2014, επαρκή ΑΣΑ ανακυκλώθηκαν και παρείχαν ηλεκτρική τροφοδοσία σε σχεδόν 29 εκατομμύρια σπίτια.
4. Διάσωση οικοτόπων και δασών: Η ανακύκλωση βοηθά στη διάσωση οικοτόπων και δασών

Συμπληρώνοντας οι Al-Shuaibi, (2014) & Van Fan, et al. (2022) προσθέτουν επιπλέον τρία βασικά οφέλη που προκύπτουν από την ανακύκλωση:

1. Εξοικονόμηση ενέργειας και πόρων: Η ανακύκλωση μειώνει την ανάγκη για την εξόρυξη και επεξεργασία πρώτων υλών, όπως το πετρέλαιο. Αυτό οδηγεί σε μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και προστασίας των μη ανανεώσιμων πόρων.
2. Μείωση των απορριμμάτων: Η ανακύκλωση μειώνει την ποσότητα των απορριμμάτων που καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής. Αυτό μειώνει την ανάγκη για νέους χώρους χωματερών και μειώνει τη ρύπανση του περιβάλλοντος που συνδέεται με την απόρριψη απορριμμάτων.

3. Μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου: Η ανακύκλωση μειώνει την ανάγκη για παραγωγή νέων υλικών από πρώτες ύλες, η οποία συχνά συνοδεύεται από εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

2.3 Πρακτικές ανακύκλωσης που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στα καταστήματα κράτησης

Η Ιεραρχία Αποβλήτων που προτάθηκε από τον Δρ. Ad Lansink αναφέρεται σε ένα σύστημα κατάταξης που παρουσιάζει διάφορες επιλογές διαχείρισης αποβλήτων με βάση την περιβαλλοντική τους αποδοτικότητα. Στόχος του είναι να επιτευχθεί μέγιστη αποτελεσματικότητα στη χρήση φυσικών πόρων με τη μείωση των αποβλήτων από την πηγή, την επαναχρησιμοποίηση υλικών, την ανακύκλωση, την ανάκτηση ενέργειας και την υγειονομική ταφή. Η εφαρμογή αυτής της ιεραρχίας συνεπάγεται τη μείωση της παραγωγής αποβλήτων στην πηγή, δηλαδή την προώθηση της μείωσης της κατανάλωσης και της αποτελεσματικής χρήσης πόρων. Έπειτα, ακολουθεί η επαναχρησιμοποίηση, κατά την οποία τα αντικείμενα που δεν έχουν καταναλωθεί πλήρως αξιοποιούνται ξανά ως προϊόντα ή υλικά. Στη συνέχεια, η ανακύκλωση αποβλήτων επιτρέπει τη μετατροπή τους σε νέα προϊόντα, μειώνοντας έτσι την ανάγκη για νέα πρώτες ύλες. Η ανάκτηση ενέργειας από τα απόβλητα παρέχει εναλλακτική πηγή ενέργειας, ενώ η υγειονομική ταφή εφαρμόζεται μόνο για τα απόβλητα που δεν είναι δυνατό να υποβληθούν σε άλλες μορφές διαχείρισης. Παρά την κριτική που έχει δεχθεί, η Ιεραρχία Αποβλήτων έχει ενσωματωθεί σε νομοθεσίες και κανονισμούς σε διάφορα μέρη του κόσμου, καθιστώντας την ανακύκλωση και τη βιώσιμη διαχείριση αποβλήτων θεμελιώδη αρχή στην προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος και της εξοικονόμησης πόρων. Οι μελέτες εξετάζουν τον χαρακτηρισμό και την κοινωνικοοικονομική αξιοποίηση των στερεών αποβλήτων. Αναλύονται οι συστατικές των αποβλήτων και οι αναλογίες τους βάσει των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών και των επιπέδων εισοδήματος των διάφορων ομάδων. Οι μελέτες αναλύουν επίσης τις εποχιακές διακυμάνσεις και τα χαρακτηριστικά των αποβλήτων για τρεις διαφορετικές κοινωνικοοικονομικές ομάδες. Η έρευνα του Yay εξετάζει τη διαχείριση των αποβλήτων στην επαρχία Sakarya της Τουρκίας και προτείνει

μια αποτελεσματική διαχείριση βασιζόμενη στη σύνθεση και την κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα της περιοχής (Abarca-Guerrero, et al. 2022).

Η διάθεση στερεών αποβλήτων επηρεάζεται σημαντικά από τις πρακτικές συλλογής, μεταφοράς και μεταφόρτωσης των αποβλήτων. Κακές πρακτικές στη συλλογή των κάδων, ανεπαρκή συστήματα συλλογής και η έλλειψη πληροφοριών σχετικά με το χρονοδιάγραμμα συλλογής μπορούν να επηρεάσουν τα χαρακτηριστικά των αποβλήτων. Επιπλέον, ο αριθμός των οχημάτων για τη συλλογή των αποβλήτων, οι κακοί δρόμοι και η έλλειψη υποδομής μπορούν επίσης να επηρεάσουν τη φύση των στερεών αποβλήτων. Μελέτες έχουν αναδείξει αποτελεσματικούς τρόπους συλλογής απορριμμάτων και προσιτές υπηρεσίες, καθώς και την ανάγκη οργάνωσης του ανεπίσημου τομέα και της προώθησης των μικρών επιχειρήσεων. Η γνώση των αρχών επεξεργασίας αποβλήτων είναι επίσης σημαντική για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων. Παράγοντες όπως οι οικονομικοί πόροι, η απουσία νομοθεσίας και οι ελλείψεις σε εξοπλισμό και χώρους υγειονομικής ταφής συμβάλλουν στον περιορισμό της ασφαλούς διάθεσης των στερεών αποβλήτων. Μελέτες έχουν επίσης δείξει ότι η προμήθεια εγκαταστάσεων αποβλήτων επηρεάζει σημαντικά την επιλογή της διάθεσης των αποβλήτων, καθώς η έλλειψη κατάλληλων δοχείων και η αύξηση της απόστασης μεταφοράς μπορεί να οδηγήσει στην απόρριψη των αποβλήτων σε ανοιχτούς χώρους και σε δρόμους (Abdel-Shafy & Mansour, 2018).

Συνολικά, η διάθεση των στερεών αποβλήτων είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών συλλογής, της υποδομής, των οικονομικών πόρων και των νομοθετικών πλαισίων. Η καλύτερη οργάνωση και η προώθηση αποτελεσματικών τρόπων διάθεσης μπορούν να βοηθήσουν στην ασφαλή διαχείριση των στερεών αποβλήτων. Η διάθεση των πλαστικών απορριμμάτων αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό παγκόσμιο περιβαλλοντικό πρόβλημα. Μόνο η Ευρώπη, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ιαπωνία παράγουν ετησίως περίπου 50 εκατομμύρια τόνους πλαστικών απορριμμάτων μετά την κατανάλωση. Η απόρριψη αυτών των απορριμμάτων σε χώρους υγειονομικής ταφής θεωρείται μη βιώσιμη από περιβαλλοντική άποψη, ενώ οι χώροι υγειονομικής ταφής και η χωρητικότητά τους μειώνονται γρήγορα. Για να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα, υπάρχει αυστηρή νομοθεσία που επικεντρώνεται στη διάθεση και διαχείριση των πλαστικών απορριμμάτων.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και πολλές ευρωπαϊκές οδηγίες έχουν θεσπίσει κανονισμούς για τη διαχείριση των πλαστικών απορριμμάτων. Γενικά, η διάθεση των πλαστικών απορριμμάτων απαιτεί περαιτέρω δράση για την ανάπτυξη βιώσιμων λύσεων. Αυτές οι λύσεις μπορεί να περιλαμβάνουν την ανακύκλωση των πλαστικών, τη μείωση της κατανάλωσης πλαστικών συσκευασιών, την προώθηση εναλλακτικών υλικών και την προαγωγή βιώσιμων πρακτικών στη διάθεση των απορριμμάτων (Abdel-Shafy & Mansour, 2018).

Το πρόβλημα της συλλογής, διαχείρισης και διάθεσης των αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ) αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά ζητήματα. Η έλλειψη επαρκούς διαχείρισης και διάθεσης των ΑΣΑ έχει αρνητικές επιπτώσεις στο έδαφος, το νερό και τον αέρα, προκαλώντας περιβαλλοντική ρύπανση και αισθητικά προβλήματα. Αυτή η περιβαλλοντική ρύπανση συνδέεται με ανθρώπινες υγειονομικές διαταραχές λόγω της αύξησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Οι ροές αποβλήτων που προέρχονται από βιομηχανικές πηγές διαφέρουν από τις επικίνδυνες ουσίες που περιέχονται στα οικιακά απορρίμματα. Ωστόσο, ο έλεγχος αυτών των επικίνδυνων αποβλήτων δεν γίνεται αυστηρά σύμφωνα με τους κανονισμούς για τα επικίνδυνα απόβλητα, όπως η Ευρωπαϊκή Οδηγία για τα Επικίνδυνα Απόβλητα 91/689/EEC και ο Νόμος για τη διατήρηση και ανάκτηση πόρων των ΗΠΑ του 1976 (RCRA). Ως αποτέλεσμα, τα οικιακά επικίνδυνα απόβλητα (HHW) απορρίπτονται μαζί με τα καθημερινά οικιακά απόβλητα σε χώρους υγειονομικής ταφής (Hopewell, Dvorak, & Kosior, 2009).

➤ **Χυτά**

Ένας καλά διαχειριζόμενος χώρος υγειονομικής ταφής μπορεί να περιορίσει την άμεση περιβαλλοντική ζημιά που προκύπτει από τη συλλογή και τη μεταφορά των απορριμμάτων. Ωστόσο, υπάρχουν μακροπρόθεσμοι κίνδυνοι μόλυνσης του εδάφους και των υπόγειων υδάτων από πρόσθετα και υποπροϊόντα διάσπασης των πλαστικών. Αυτά τα πρόσθετα μπορούν να μετατραπούν σε επίμονους οργανικούς ρύπους. Ένα από τα μειονεκτήματα των χωματερών είναι ότι δεν ανακτώνται οι υλικοί πόροι που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των πλαστικών (Hopewell, Dvorak, & Kosior, 2009).

➤ **Αποτέφρωση και ανάκτηση ενέργειας**

Αν και η αποτέφρωση μειώνει την ανάγκη για χωροταφία, υπάρχουν ανησυχίες ότι κατά τη διαδικασία αυτή ενδέχεται να απελευθερωθούν επικίνδυνες ουσίες στην ατμόσφαιρα. Οι επικίνδυνες ουσίες που μπορεί να απελευθερωθούν περιλαμβάνουν το PVC και αλογονωμένα πρόσθετα, τα οποία συνήθως υπάρχουν σε μικτά πλαστικά απόβλητα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στον κίνδυνο απελευθέρωσης διοξινών, πολυχλωριωμένων διφαινυλίων και φουρανίων στο περιβάλλον. Λόγω αυτού του ανησυχητικού κινδύνου ρύπανσης, η αποτέφρωση των πλαστικών είναι λιγότερο διαδεδομένη από την υγειονομική ταφή και τη μηχανική ανακύκλωση ως εναλλακτικές στρατηγικές διαχείρισης των απορριμμάτων (Hopewell, Dvorak, & Kosior, 2009).

➤ **Υποβάθμιση**

Η μείωση της ποσότητας συσκευασίας ανά είδος μπορεί να μειώσει τον όγκο των απορριμμάτων. Παρόλα αυτά, οι οικονομικοί παράγοντες επηρεάζουν την προσέγγιση των κατασκευαστών, οι οποίοι συνήθως χρησιμοποιούν το ελάχιστο απαιτούμενο υλικό για μια συγκεκριμένη εφαρμογή. Ωστόσο, οι αισθητικές, άνεσης και μάρκετινγκ παράγοντες μπορούν να οδηγήσουν σε υπερβολική χρήση συσκευασίας, ενώ οι υφιστάμενες επενδύσεις σε εργαλεία και διαδικασίες παραγωγής επίσης μπορούν να οδηγήσουν σε υπερβολική συσκευασία ορισμένων προϊόντων (Hopewell, Dvorak, & Kosior, 2009).

➤ **Επαναχρησιμοποίηση πλαστικών συσκευασιών**

Η περίληψη αναφέρει ότι υπάρχει σημαντικό περιθώριο για την επαναχρησιμοποίηση των πλαστικών που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά αγαθών, καθώς και την επαναχρησιμοποίηση ή επανακατασκευή ορισμένων πλαστικών εξαρτημάτων σε υψηλής αξίας καταναλωτικά αγαθά όπως οχήματα και ηλεκτρονικός εξοπλισμός. Αυτή η τάση παρατηρείται σε βιομηχανική κλίμακα με την επαναχρησιμοποίηση εμπορευματοκιβωτίων και παλετών στις μεταφορές. Επίσης, παρατηρείται η μετάβαση από μια χρήση πλαστικών σακούλων σε επαναχρησιμοποιήσιμες σακούλες, είτε μέσω εθελοντικών προγραμμάτων αλλαγής συμπεριφοράς, είτε λόγω νομοθεσίας που επιβάλλει εισφορές ή απαγορεύσεις στις πλαστικές σακούλες σε διάφορες χώρες όπως η Ιρλανδία, το Μπαγκλαντές και η Κίνα (Hopewell, Dvorak, & Kosior, 2009).

3. Διακυβέρνηση αυτοδιαχειριζόμενων εγχειρημάτων με αντικείμενο την ανακύκλωση

3.1 Έννοια αυτοδιαχειριζόμενων ομάδων

Η εφαρμογή των αυτοδιαχειριζόμενων ομάδων στον τομέα της φροντίδας της ψυχικής υγείας και οι ομάδες αυτοδιαχείρισης αποτελούν μια οργανωτική δομή που πολλοί οργανισμοί ψυχικής υγείας αρχίζουν να υιοθετούν, παρόμοια με ό,τι συμβαίνει με τους οργανισμούς υγειονομικής περίθαλψης. Η εργασία αυτή έχει ως στόχο να διερευνήσει πώς μπορεί να επιτευχθεί μια επιτυχημένη εφαρμογή των ομάδων αυτοδιαχείρισης στον τομέα της φροντίδας της ψυχικής υγείας. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, διεξάγεται μια ποιοτική μελέτη περίπτωσης σε έναν οργανισμό ψυχικής υγείας στην Ολλανδία, με την ανάλυση 18 συνεντεύξεων σε δύο αυτοδιαχειριζόμενες ομάδες. Η διαδικασία ανάλυσης περιλαμβάνει δύο βήματα: ανοιχτή κωδικοποίηση και επαναεστίαση κωδικοποίησης (Elmuti, 1997).

Οι αυτοδιαχειριζόμενες ομάδες εργασίας είναι μια καινοτόμος πρακτική που εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1990, καθώς οι εταιρείες αντιμετώπιζαν την ανάγκη να επιβιώσουν σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Η ενσωμάτωση των SMT δεν προέκυψε από ευγένεια ή φιλανθρωπία των εταιρειών, αλλά από την ανάγκη τους να είναι ανταγωνιστικές. Το περιοδικό Fortune τις αποκαλεί "η καινοτομία παραγωγικότητας της δεκαετίας του '90". Ο γκουρού του μάνατζμεντ Tom Peters τις αναφέρει ως "βασικό οργανωτικό δομικό στοιχείο". Στην πραγματικότητα, περισσότερο από το 50% των εταιρειών της λίστας Fortune 500 χρησιμοποιούν αυτοδιαχειριζόμενες ομάδες, και εκτιμάται ότι μέχρι το 2000, το 90% όλων των οργανισμών στη Βόρεια Αμερική θα είχε κάποιου είδους αυτοδιαχειριζόμενες ομάδες (Geerts, Bierbooms, & Cloudt, 2021).

Χαρακτηριστικά μιας πολυεπιστημονικής ομάδας είναι (Uhl-Bien, & Graen, 1992):

1. Διαφορετικές ειδικότητες: Οι πολυεπιστημονικές ομάδες αποτελούνται από μέλη με διαφορετικές ειδικότητες και εμπειρίες. Κάθε μέλος έχει την τεχνική γνώση και το υπόβαθρο σε έναν συγκεκριμένο τομέα πειθαρχίας.

2. Αλληλεπίδραση και συνεργασία: Τα μέλη της ομάδας συνεργάζονται μεταξύ τους και αλληλεπιδρούν για να ενσωματώσουν τις διάφορες ειδικότητες και να επιτύχουν τους στόχους της ομάδας.

3. Αμοιβαία συμπληρωματικότητα: Οι πολυεπιστημονικές ομάδες βασίζονται στην αρχή της αμοιβαίας συμπληρωματικότητας, όπου κάθε μέλος συμβάλλει με την εμπειρογνωμοσύνη του στην επίλυση προβλημάτων και την εκπλήρωση των απαιτήσεων του έργου.

4. Ολοκληρωμένη προσέγγιση: Η ομάδα προσεγγίζει τα προβλήματα με ολοκληρωμένο τρόπο, συνδυάζοντας τις διαφορετικές πειθαρχίες και τις γνώσεις των μελών της

Η προσέγγιση της αυτοδιαχείρισης της ομάδας (Self-Managed Team - SMT) αποτέλεσε την αρχή της αναγνώρισης της σημασίας των ομαδικών σχέσεων στην παραγωγικότητα. Η έρευνα ξεκίνησε στα βρετανικά ανθρακωρυχεία, όπου παρατηρήθηκε ότι οι κοινωνικές σχέσεις είναι ζωτικής σημασίας και δεν μπορούν να αγνοηθούν. Η προσέγγιση αυτή επέκτεινε την έννοια της παραγωγικότητας πέραν της τεχνολογίας, εστιάζοντας και στα κοινωνικά συστήματα. Το κύριο χαρακτηριστικό ήταν η αυτορρύθμιση και η αλληλεξάρτηση των μελών της ομάδας, καθώς και οι κοινοί στόχοι και οι καλές κοινωνικές σχέσεις. Επίσης η σύγχρονη προσέγγιση της αυτοδιαχείρισης ομάδας και βασίζεται στο έργο των Cohen και συνεργατών τους. Αυτή η προσέγγιση συνεισφέρει στη βιβλιογραφία με ένα μοντέλο πρόβλεψης για αποτελεσματικές ομάδες αυτοδιαχείρισης (Wageman, 1997).

3.2 Διακυβέρνηση αυτοδιαχειριζόμενων εγχειρημάτων ανακύκλωσης

Τα προβλήματα διακυβέρνησης που σχετίζονται με την πελατεία, τη διαφάνεια, την υπευθυνότητα, την εξάρτηση, τη συνεπιλογή, την εργαλειοποίηση, τη γραφειοκρατικοποίηση και την ιεραρχική λήψη αποφάσεων. Αναφέρει ότι η Συνεργατική Οικονομία και η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν αυτά τα προβλήματα, αλλά η υλοποίησή τους εξαρτάται από πολλούς περιορισμούς και παράγοντες (Pollet, & Fonteneau, 2019). Οι δημόσιες πολιτικές που σχετίζονται με τη ΣΣΕ αντιμετωπίζουν κοινές ανησυχίες σε διάφορες χώρες και περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των προβλημάτων δημοσιονομικής και ανθρώπινης περιορισμένης πόρων, διακυβέρνησης και συντονισμού. Τέλος, αναφέρει ότι η ΣΣΕ επεκτείνει την έννοια της συμμετοχής, περιλαμβάνοντας διαβουλεύσεις, αμφισβήτηση, συνεργασία και δράση από τους πολίτες (Utting, 2016).

Η αποτελεσματικότητα της ομαδικής εργασίας εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από τον τρόπο αντιμετώπισης των συγκρούσεων. Η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία έχει επισημάνει ορισμένες λύσεις για την αντιμετώπισή τους. Αυτές περιλαμβάνουν (Pedro, et al. 2021):

1. Συνεργασία και συντονισμένες προσπάθειες μεταξύ των οργανωτικών παραγόντων.
2. Ανάπτυξη επαρκούς δικτύου επικοινωνίας.
3. Γρήγορη μεταφορά και μάθηση οργανωτικής γνώσης.
4. Προσανατολισμός προς τη συνοχή.
5. Ηθική διαχείριση.
6. Επιλογή των κατάλληλων παραγόντων για την επίλυση των σωστών προβλημάτων.
7. Επιλογή της καλύτερης προσέγγισης διαχείρισης για κάθε σχεσιακή σύγκρουση, όπως αποφυγή, ενσωμάτωση, συγκέντρωση και εξαναγκασμό.
8. Εστίαση στους ανταγωνιστές και απομάκρυνση της εστίασης από εσωτερικά προβλήματα.

9. Οπτικοποίηση της ασυμμετρίας ως σύνολο στην ομάδα και όχι μόνο σε μεμονωμένα μέλη της.

Ένα τρίτο θεμέλιο είναι η έννοια της δομημένης διακυβέρνησης, η οποία αναφέρεται στους μηχανισμούς που καθοδηγούν, ελέγχουν και ενθαρρύνουν τη συλλογική δράση. Η διακυβέρνηση μπορεί να είναι επίσημη, βασιζόμενη σε νόμους και κανόνες, ή άτυπη, με προσαρμογές ανάλογα με τις ανάγκες της ομάδας. Οι παραπάνω προσεγγίσεις συνδέονται με την αποτελεσματική λειτουργία των ομάδων και τη διασφάλιση της συνεργασίας και του αποτελεσματικού έργου (Utting, 2016).

3.3 Διαδικασία λήψης αποφάσεων των αυτοδιαχειριζόμενων εγχειρημάτων και διαχείριση συγκρούσεων

Μια συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση με στόχο την κατανόηση του ρόλου της δημοκρατίας στους οργανισμούς. Αναφέρονται 27 όροι αναζήτησης που συνδέονται με τη δημοκρατία και την οργάνωση, και παρουσιάζεται ένα πιθανό μοντέλο, το Holacracy, που εκδημοκρατίζει τις αποφάσεις σχετικά με την οργάνωση των ομάδων εργασίας. Το Holacracy επιτρέπει στα άτομα να προτείνουν αλλαγές στη δομή και τις υποχρεώσεις των ομάδων εργασίας τους. Επιπλέον, αναφέρεται ότι η διαδικασία συζήτησης και λήψης αποφάσεων στο Holacracy είναι δομημένη και επιτρέπει σε όλους να συμμετέχουν, ενώ οι αποφάσεις λαμβάνονται με την απουσία αντιρρήσεων. Τέλος, αναφέρεται ότι η Ολακοκρατία έχει υιοθετηθεί τόσο σε μικρούς όσο και σε μεγαλύτερους οργανισμούς, και υπάρχουν τρία χαρακτηριστικά που επιτρέπουν την εκδημοκρατισμένη λήψη αποφάσεων σε μεγάλη κλίμακα (Battilana, Fuerstein, & Lee, 2018).

Ο ορισμός της λήψης απόφασης αναφέρεται στη διαδικασία επιλογής μεταξύ πιθανών εναλλακτικών για την επίτευξη ενός στόχου. Οι σημαντικότεροι ορισμοί που παρουσιάζονται περιλαμβάνουν την επιλογή βάσει κριτηρίων, την επιλογή συνειδητά από διαθέσιμες εναλλακτικές, και τη σχηματισμό επιλεγμένης πορείας συμπεριφοράς από πιθανές εναλλακτικές (Farè, Audretsch, & Dejardin, 2023).

Από αυτούς τους ορισμούς, προκύπτουν τα εξής χαρακτηριστικά της λήψης αποφάσεων (Siraji, 2021):

1. **Ορθολογική σκέψη:** Η λήψη αποφάσεων βασίζεται στην ορθολογική σκέψη και τη δυνατότητα ανάλυσης και σύνδεσης πολλών παραγόντων.
2. **Διαδικασία:** Η λήψη αποφάσεων ακολουθεί μια διαδικασία που περιλαμβάνει συζητήσεις και συλλογισμούς.
3. **Επιλεκτικότητα:** Η απόφαση επιλέγει τον καλύτερο τύπο εναλλακτικής μεταξύ των διαθέσιμων επιλογών.
4. **Σκοπός:** Η απόφαση συνδέεται με έναν σκοπό ή έναν επιθυμητό στόχο που πρέπει να επιτευχθεί.

Η σύγκρουση αναφέρεται σε μια διαδικασία κοινωνικής αλληλεπίδρασης που περιλαμβάνει αγώνα για πόρους, εξουσία, θέση, πεποιθήσεις και άλλες προτιμήσεις και επιθυμίες. Οι πηγές σύγκρουσης είναι πολλές και οι στόχοι, η ένταση, οι μέθοδοι και οι συμμετέχοντες μπορεί να διαφέρουν σημαντικά. Παρά τη φυσική της ύπαρξη, η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη και αναγκαία για την επίτευξη θετικών κοινωνικών στόχων. Ωστόσο, η αρνητική αντίληψη για τη σύγκρουση έχει οδηγήσει στην αποφυγή και την επιδείνωσή της. Οι ορισμοί της σύγκρουσης ποικίλουν, αλλά κοινά θέματα περιλαμβάνουν την αντίληψη των διαφορών, την αλληλεξάρτηση των μερών και τη σπανιότητα των πόρων (Siraji, 2021). Η σύγκρουση προσέγγισης-προσέγγισης είναι μια μορφή σύγκρουσης όπου ένα άτομο αντιμετωπίζει τουλάχιστον δύο επιλογές με θετικές συνέπειες, όπου και οι δύο επιλογές είναι εξίσου επιθυμητές. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι όταν κάποιος έχει να επιλέξει ανάμεσα σε δύο επαγγελματικές προοπτικές που του φαίνονται εξίσου ελκυστικές. Αντίθετα, η σύγκρουση αποφυγής-αποφυγής αναφέρεται στην περίπτωση όπου ένα άτομο πρέπει να επιλέξει ανάμεσα σε τουλάχιστον δύο επιλογές, όπου όλες οι επιλογές έχουν αρνητικές συνέπειες. Για παράδειγμα, μέλη μιας εταιρείας μπορεί να αντιμετωπίσουν απειλή ποινής, όπως υποβάθμιση, αν δεν συμφωνήσουν να υιοθετήσουν συμπεριφορά που δεν τους ευνοεί, όπως ταξίδια (Siraji, 2021).

Η σύγκρουση προσέγγισης-αποφυγής συμβαίνει όταν κάποιο άτομο πρέπει να αποφασίσει αν θα αναλάβει κάτι που έχει τόσο θετικά όσο και αρνητικά αποτελέσματα. Η σύγκρουση ρόλων είναι μια κατάσταση όπου οι αναμενόμενοι ρόλοι διαφορετικών ατόμων συγκρούονται μεταξύ τους. Συχνά, η σύγκρουση αυτή προκύπτει κατά την εκτέλεση των καθηκόντων και των ανατεθέντων ρόλων. Στην εξέταση των ρόλων, συνήθως συμπεριλαμβάνονται διάφορες συμπεριφορές και αντιλήψεις. Το συνεργατικό στυλ αντιμετωπίζεται κατάλληλο όταν αντιμετωπίζουμε πολύπλοκα προβλήματα που απαιτούν τη συνεργασία πολλών ατόμων. Όταν ένα πρόβλημα δεν μπορεί να επιλυθεί από ένα μόνο άτομο και απαιτείται η συνεργασία διαφορετικών απόψεων και πόρων, το συνεργατικό στυλ είναι πιο υγιές. Επιπλέον, αυτό το στυλ επιτρέπει την αξιοποίηση των διαφορετικών ικανοτήτων, τεχνογνωσίας και πόρων που διαθέτουν οι διάφοροι άνθρωποι για να αντιμετωπίσουν και να επιλύσουν το πρόβλημα (Siraji, 2021).

4. Μεθοδολογία έρευνας

4.1 Ερευνητικός Σκοπός και επιμέρους στόχοι

Ο ερευνητικός σκοπός της διπλωματικής είναι η μελέτη ενός αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος με αντικείμενο την ανακύκλωση αστικών αποβλήτων από φιλοξενούμενων καταστημάτων κράτησης, αναδεικνύοντας παράλληλα και το βαθμό ορθής διακυβέρνησής του μέσα στα καταστήματα κράτησης σε συνεργασία με τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Το θέμα προς έρευνα είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον και πρωτότυπο καθώς προσθέτει αξία στο ερευνητικό πεδίο της ΚΑΛΟ σε σχέση με αυτοδιαχειριζόμενα εγχειρήματα τα οποία διενεργούνται μέσα από ειδικές ομάδες του πληθυσμού όπως είναι οι φιλοξενούμενοι σε καταστήματα κράτησης. Μέσα από το αποτέλεσμα της έρευνας θα αναδειχθεί το κατά πόσο οι φιλοξενούμενοι μπορούν να λειτουργήσουν ως ομάδα στα πλαίσια ενός οργανωμένου αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος. Επίσης θα ληφθούν απαντήσεις για το αν υπάρχει ενδεχόμενο συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ με αυτοδιαχειριζόμενες ομάδες φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης, αναδεικνύοντας έτσι νέες δυνατότητες συνεργασίας. Τέλος το αποτέλεσμα της έρευνας μπορεί να προσφέρει μια εναλλακτική οπτική στον τρόπο συνεργασίας φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων που δεν θα είναι καταναγκαστικός αλλά συνεργατικός για την προώθηση του αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων.

Οι ερευνητικοί στόχοι είναι οι εξής: (1) Να συγκριθούν οι απόψεις σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, (2) Να συγκριθούν οι απόψεις σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων αναφορικά με το βαθμό συνεργασίας, (3) Να συγκριθούν οι απόψεις σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων αναφορικά με το πλαίσιο διακυβέρνησης κοινωνικών εγχειρημάτων ανακύκλωσης, (4) Να εξετασθεί η επίδραση των δημογραφικών χαρακτηριστικών των σωφρονιστικών υπαλλήλων και των φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων αναφορικά με το με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το

βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης κοινωνικών εγχειρημάτων ανακύκλωσης.

4.2 Ερευνητικά ερωτήματα / υποθέσεις

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι τα εξής:

- 1) Διαφέρουν οι αντιλήψεις σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης κοινωνικών εγχειρημάτων ανακύκλωσης;
- 2) Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των σωφρονιστικών υπαλλήλων και των φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων επιδρούν σημαντικά στη διαμόρφωση της αντίληψής τους για το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης κοινωνικών εγχειρημάτων ανακύκλωσης;

Οι ερευνητικές υποθέσεις είναι οι εξής:

H1.Υπάρχει στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των αντιλήψεων των σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης των Χανίων, αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης.

H2. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση και το βαθμό συνεργασίας μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης.

H3. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση και το βαθμό συνεργασίας μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των σωφρονιστικών υπαλλήλων.

H4. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση μεταξύ των ετών παραμονής των φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων.

4.3 Ερευνητική προσέγγιση/μέθοδος

Η επιλογή της μεθόδου έρευνας στην παρούσα έρευνα έγινε με γνώμονα την καταλληλότητα της μεθοδολογίας για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων/υποθέσεων της έρευνας. Επειδή τα ερευνητικά ερωτήματα/υποθέσεις αποσκοπούν σε συγκρίσεις μεταξύ φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων και σωφρονιστικών υπαλλήλων, κρίνεται σκόπιμο και κατάλληλο να εφαρμοστεί η ποσοτική μεθοδολογία έρευνας. Με την ποσοτική έρευνα διασφαλίζεται η αντικειμενικότητα στο αποτέλεσμα της μελέτης, καθώς μέσα από τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων προκύπτουν αξιόπιστα αποτελέσματα, εφόσον το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιείται παράγει αξιόπιστα αποτελέσματα (Adler & Roger, 2018).

Στην ποσοτική μεθοδολογία τα δεδομένα συλλέγονται και ποσοτικοποιούνται και υπόκειται στατιστικής επεξεργασίας. Από τα πλεονεκτήματα αυτής της μεθοδολογίας είναι η συλλογή μεγάλου αριθμού δεδομένων χωρίς να απαιτείται απαραίτητα η παρουσία του ερευνητή στο χώρο, η αντικειμενική αξιολόγηση των δεδομένων μέσα από στατιστικές τεχνικές, η μέτρηση του στατιστικού σφάλματος εφόσον το δείγμα είναι πιθανοτικό (Λιαργκόβας, Δερμάτης, & Κομνηνός, 2022). Επίσης, χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις απόψεις των φιλοξενούμενων και των σωφρονιστικών υπαλλήλων.

4.4 Μέθοδος συλλογής δεδομένων/Ερωτηματολόγιο

Χρησιμοποιείται ένα κατασκευασμένο ερωτηματολόγιο από τον ερευνητή για να συλλεχθούν τα δεδομένα. Το ερωτηματολόγιο αξιοποιεί στοιχεία των ερωτηματολογίων των Grootaert, Narayan, & Nyhan (2004), Smith et al. (2010), για να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η συνοχή των δηλώσεων του ερωτηματολογίου. Στην αρχή περιλαμβάνονται ορισμένα δημογραφικά στοιχεία για τους φιλοξενούμενους στο κατάστημα κράτησης Χανίων και για τους σωφρονιστικούς όπως το φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, ιδιότητα, έτη προϋπηρεσίας για τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους,

έτη παραμονής για φιλοξενούμενους. Στη συνέχεια λαμβάνονται ορισμένες απαντήσεις για το γενικό επίπεδο γνώσης για την ΚΑΛΟ και για την ανακύκλωση. Έπειτα, εξετάζεται ο βαθμός αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση εντός των καταστημάτων κράτησης από τους φιλοξενούμενους (από ερώτηση 17- 25). Στη συνέχεια εξετάζεται η συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση (από ερώτηση 26-30) και το πλαίσιο διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων του αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος της ανακύκλωσης στο κατάστημα κράτησης μεταξύ των σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων (από ερώτηση 31-37). Στόχος του ερωτηματολογίου είναι η λήψη απαντήσεων για τη διερεύνηση των ερευνητικών υποθέσεων και στόχων της έρευνας. Είναι σημαντικό να επιτευχθεί ο στόχος για να είναι έγκυρη η έρευνα.

4.5 Δείγμα και δειγματοληψία

Ο πληθυσμός της έρευνας αφορά τους φιλοξενούμενους στα καταστήματα κράτησης και τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους που διαμένουν στην Ελλάδα. Το δείγμα της έρευνας επικεντρώνεται στην περίπτωση του καταστήματος κράτησης των Χανίων και είναι τυχαίο δείγμα. Αυτό σημαίνει πώς από μια λίστα στην οποία εμπεριέχονται όλα τα ονόματα των σωφρονιστικών υπαλλήλων και των φιλοξενούμενων επιλέγονται τυχαία 87 φιλοξενούμενοι και 45 σωφρονιστικοί υπάλληλοι. Επειδή είναι κατάστημα κράτησης ανδρών, οι φιλοξενούμενοι είναι όλοι άνδρες ενώ οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι είναι άνδρες και γυναίκες. Για να συμμετέχουν στην έρευνα θα πρέπει να (1) δώσουν την ενήμερη συγκατάθεσή τους (2) ενημερωθούν για το απόρρητο και διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων/ανωνυμίας τους. Επίσης δεν είναι απαραίτητο να γνωρίζουν την έννοια της ΚΑΛΟ, αλλά να επιθυμούν εθελοντικά να συμμετέχουν στην έρευνα (Adler & Roger, 2018).

4.6 Οργάνωση & διεξαγωγή έρευνας

Η έρευνα αυτή διεξήχθη εντός Απριλίου – Μαΐου 2023 εφόσον δόθηκε έγκριση για την εκκίνησή της στο κατάστημα κράτησης Χανίων. Στην αρχή έγινε μια πιλοτική έρευνα καθώς δόθηκε το ερωτηματολόγιο σε 5 άτομα για να διαπιστωθεί αν υπάρχουν ασάφειες στο ερωτηματολόγιο ή αρκετά κενά στις απαντήσεις των ερωτώμενων. Εφόσον δεν

προέκυψε κάποιο πρόβλημα, το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε έντυπη μορφή τόσο σε σωφρονιστικούς υπαλλήλους και φιλοξενούμενους στο κατάστημα κράτησης. Οι συμμετέχοντες είχαν το δικαίωμα να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο το χρόνο που επιθυμούσαν και η συλλογή του έγινε μετά από μια μέρα από τον κάθε συμμετέχοντα. Μόλις συνελέχθησαν όλα τα ερωτηματολόγια ξεκίνησε η καταχώρηση των δεδομένων και η επεξεργασία των δεδομένων στο SPSS (Adler & Roger, 2018).

4.7 Επιλογή μεθοδολογίας στατιστικής ανάλυσης

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη χρήση του SPSS. Στην αρχή έγινε ανάλυση δεδομένων περιγραφικής στατιστικής. Αυτό σημαίνει ότι υπολογίστηκαν οι συχνότητες και τα ποσοστά των ποιοτικών και διατακτικών μεταβλητών (κλίμακας Likert). Για τη διερεύνηση των υποθέσεων έγινε παραδοχή ότι τα δεδομένα ακολουθούν κανονική κατανομή όπως προβλέπει το κεντρικό οριακό θεώρημα για N μεγαλύτερο του 30. Έτσι εφαρμόστηκε η επιλογή παραμετρικών στατιστικών τεστ όπως το Independent Samples T – Test και One – Way Anova, τα οποία χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο συγκριτικών μελετών και παρέχουν πληροφόρηση σχετικά με τις διαφορές που μπορεί να προκύψει ανάμεσα στις διαφορετικές κατηγορίες των μεταβλητών που εξετάζονται.

4.8 Μεθοδολογικοί περιορισμοί και δεοντολογία της έρευνας

Στους περιορισμούς της έρευνας συγκαταλέγονται οι παρακάτω παράμετροι: (1) ο περιορισμένος χρόνος διεξαγωγής της έρευνας, καθώς θα μπορούσαν να συλλεγθούν περισσότερες απαντήσεις αν υπήρχε περισσότερο χρόνος, (2) καθυστέρηση έγκρισης από την υπηρεσία για τη διεξαγωγή της έρευνας με αποτέλεσμα τον περιορισμό του χρόνου, (3) εστίαση σε ερωτήματα ποσοτικού χαρακτήρα τα οποία δεν απαντάνε στο πώς και το γιατί συμβαίνει ένα φαινόμενο όπως συμβαίνει στην ποιοτική έρευνα, (4) υπάρχει σαφή πλαίσιο διερεύνησης και εστίασης των ερωτήσεων, καθώς η παρούσα μελέτη είναι συγκριτική και αποσκοπούσε να εστιάσει στις διαφορετικές αντιλήψεις σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων και όχι τόσο να εντοπίσει σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών.

Στο πλαίσιο δεοντολογίας της έρευνας οι συμμετέχοντες έχουν ενημερωθεί για το σκοπό και τους λόγους διεξαγωγής της έρευνας. Η συμμετοχή τους είναι εθελοντική και έχουν τη δυνατότητα να αποχωρήσουν οποιαδήποτε στιγμή το επιθυμούν. Τηρείται επίσης το πλαίσιο της ανωνυμίας και διασφάλισης του απορρήτου των προσωπικών τους πληροφοριών. Επιδιώχθηκε επίσης να αισθανθούν άνετα για να απαντήσουν στις ερωτήσεις με ειλικρίνεια έτσι ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο μεροληπτικής στάσης.

5. Αποτελέσματα της έρευνας

5.1 Δημογραφικό προφίλ ερωτώμενων

Στον πίνακα 5.1 παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα. Συνολικά οι συμμετέχοντες είναι 132 άτομα, εκ των οποίων 108 είναι άνδρες (81,8%) και 24 είναι γυναίκες (18,2%). Το 78% εντάσσονται στην ηλικιακή κατηγορία των 31-55 ετών, το 11,4% εντάσσονται στην ηλικιακή κατηγορία των 21-30 ετών, το 7,6% εντάσσονται στην ηλικιακή κατηγορία 65 ετών και άνω, και το 3% εντάσσεται στην ηλικιακή κατηγορία των 56 – 65 ετών. Το 34,1% είναι απόφοιτοι γυμνασίου, το 23,5% είναι απόφοιτοι λυκείου, το 14,4% είναι απόφοιτοι δημοτικού, το 14,4% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ, το 5,3% κάτοχος μεταπτυχιακού. Το 65,9% είναι φιλοξενούμενοι στο κατάστημα κράτησης και το 34,1% είναι σωφρονιστικοί υπάλληλοι. Το 51.1% των σωφρονιστικών υπαλλήλων έχει 11-20 έτη προϋπηρεσίας. Το 35.6% των σωφρονιστικών υπαλλήλων έχει 21-30 έτη προϋπηρεσίας. Το 13.3% των σωφρονιστικών υπαλλήλων έχει 1-5 έτη προϋπηρεσίας. Το 57,5% των φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης των Χανίων έχει 1-5 έτη παραμονής, το 26,4% έχει 6-10 έτη παραμονής, το 16,1% έχει 11-20 έτη παραμονής.

Πίνακας 5.1 Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων της έρευνας (N=132)

	N	%
Φύλο		
Άνδρας	108	81.8
Γυναίκα	24	18.2
Ηλικία		
21-30 ετών	15	11.4
31-55 ετών	103	78.0
56-65 ετών	4	3.0
65 ετών και άνω	10	7.6
Μορφωτικό επίπεδο		
Απόφοιτος Δημοτικού	19	14.4
Απόφοιτος Γυμνασίου	45	34.1
Απόφοιτος Λυκείου	31	23.5
Απόφοιτος μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ κτλ.)	11	8.3
Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ	19	14.4
Κάτοχος Μεταπτυχιακού	7	5.3
Ιδιότητα		
Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	34.1
Φιλοξενούμενοι στο	87	65.9

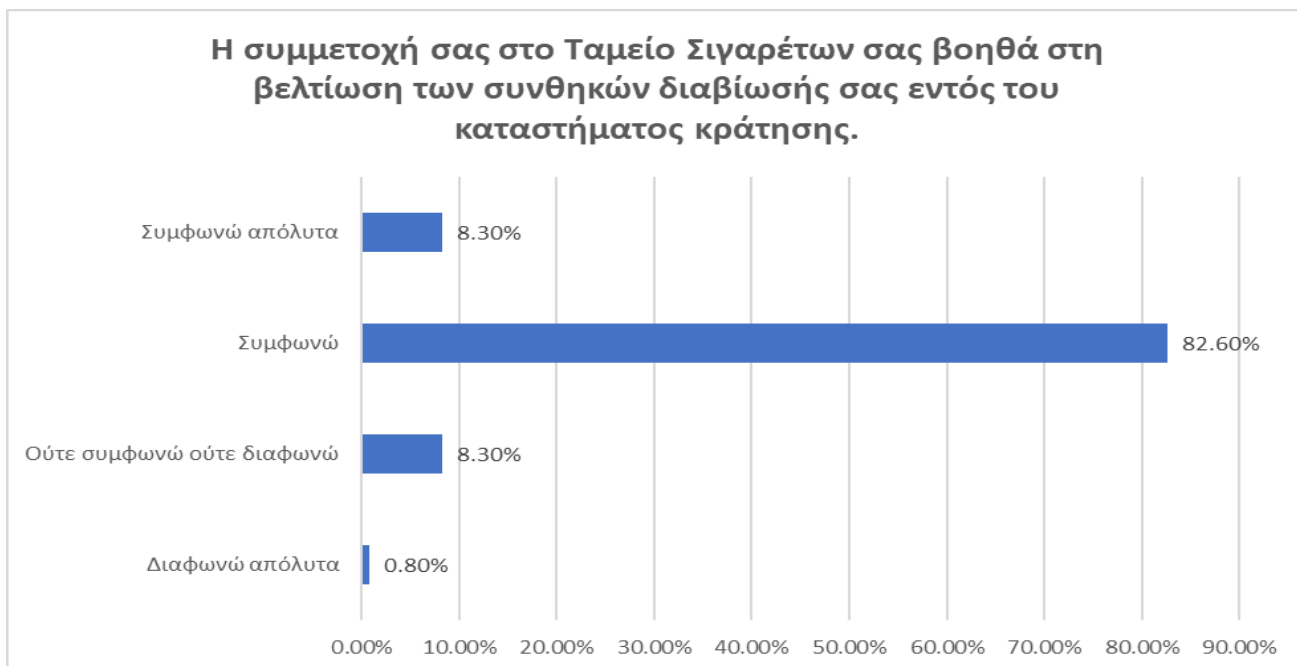
Κατάστημα Κράτησης		
Έτη προϋπηρεσίας σωφρονιστικών υπαλλήλων (N=45)		
1-5 Έτη	6	13.3
11-20 Έτη	23	51.1
21-30 Έτη	16	35.6
Έτη παραμονής φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης (N=87)		
1-5 Έτη	50	57.5
6-10 Έτη	23	26.4
11-20 Έτη	14	16.1

Στον πίνακα 5.2 φαίνεται ότι οι φιλοξενούμενοι στο κατάστημα κράτησης των Χανίων σε ποσοστό 47,1% απασχολούνται στο μαγειρείο, σε ποσοστό 46% απασχολούνται στην καθαριότητα, σε ποσοστό 3,4% απασχολούνται στην κηπουρική, σε ποσοστό 3,4% απασχολούνται στην αποθήκη.

Πίνακας 5.2 Εργασίες στο κατάστημα κράτησης

	N	%
Επιλέξτε ποια ή ποιες εργασίες εκτελείτε κατά τη διάρκεια της παραμονής σας στο κατάστημα κράτησης (MONO από τους φιλοξενούμενους) (N=87)		
Μαγειρείο	41	47.1
Κηπουρική	3	3.4
Καθαριότητα	40	46.0
Αποθηκάριος/Βοηθός Ιατρού	3	3.4
Συμμετέχετε στο Ταμείο Σιγαρέτων;		
Ναι	46	34.8
Όχι	86	65.2

Το 82,6% έχει διαμορφώσει θετική άποψη και το 8,3% πολύ θετική άποψη για τη συμβολή του Ταμείου Σιγαρέτων στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στο κατάστημα κράτησης των Χανίων.

Γράφημα 5.1 Συμβολή Ταμείου Σιγαρέτων στη βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στο κατάστημα κράτησης Χανίων

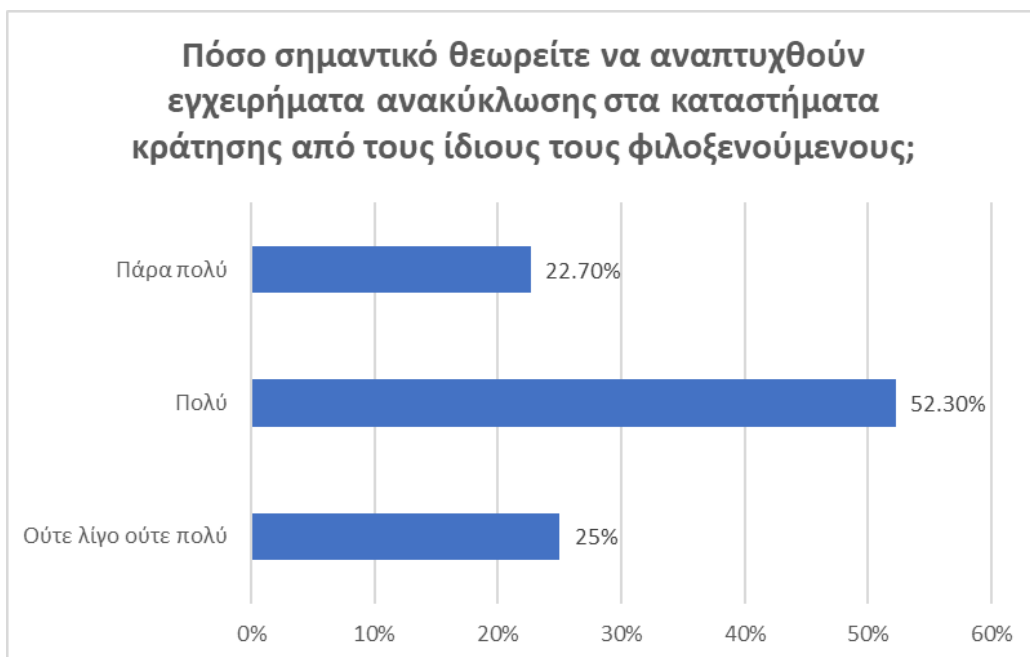
Στον πίνακα 5.3 φαίνεται ότι το 59,1% γνωρίζεται την έννοια της ΚΑΛΟ, όπως και το 98,5% γνωρίζει την έννοια της ανακύκλωσης. Το 97,7% γνωρίζει τα υλικά που ανακυκλώνονται και το 61,4% διαχωρίζει τα απορρίμματα σε ανακυκλώσιμα ή μη πριν τα πετάξει.

Πίνακας 5.3 Περιγραφικά στοιχεία σχετικά με την ΚΑΛΟ και την ανακύκλωση

	N	%
Έχετε ακούσει τον όρο Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία;		
Ναι	78	59.1
Όχι	54	40.9
Γνωρίζετε τι είναι ανακύκλωση ;		
Ναι	130	98.5
Όχι	2	1.5
Γνωρίζετε ποια υλικά ανακυκλώνονται;		
Ναι	129	97.7
Όχι	3	2.3
Χωρίζετε τα απορρίμματα σας σε ανακυκλώσιμα και μη πριν τα πετάξετε;		

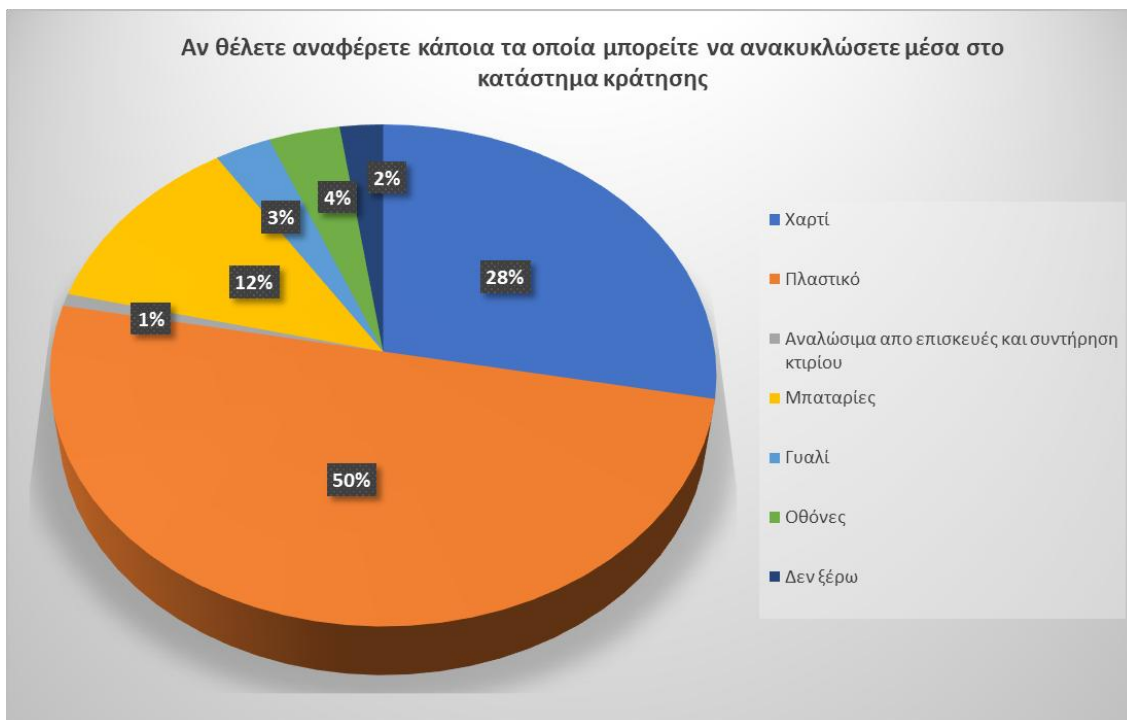
	Ναι	81	61.4
	Όχι	51	38.6

Στο γράφημα 5.2 φαίνεται ότι το 75% θεωρεί πολύ και πάρα πολύ σημαντικό να αναπτυχθούν εγχειρήματα ανακύκλωσης στα καταστήματα κράτησης από τους ίδιους του φιλοξενούμενους, ενώ το 25% κρατά περισσότερο ουδέτερη στάση.

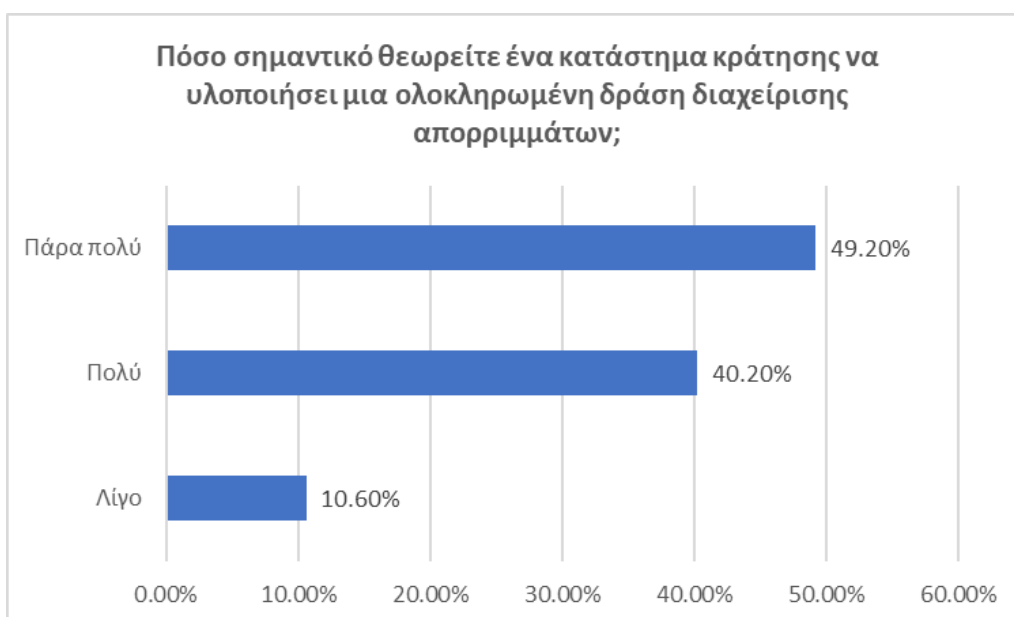
Γράφημα 5.2 Σημαντικότητα εγχειρημάτων ανακύκλωσης

Το 50% δήλωσε ότι μπορεί να ανακυκλωθεί πλαστικό εντός του καταστήματος κράτησης των Χανίων, το 28% ανέφερε το χαρτί, το 12% ανέφερε τις μπαταρίες, το 4% ανέφερε τις οθόνες, το 3% ανέφερε το γυαλί, το 1% ανέφερε τα αναλώσιμα από επισκευές και συντήρηση κτιρίου.

Γράφημα 5.3 Υλικά που ανακυκλώνονται

Στο γράφημα 5.4 φαίνεται ότι το 89,40% θεωρεί πολύ και πάρα πολύ σημαντικό ένα κατάστημα κράτησης να υλοποιήσει μια ολοκληρωμένη δράση διαχείρισης απορριμμάτων.

Γράφημα 5.4 Σημαντικότητα υλοποίησης ολοκληρωμένης δράσης διαχείρισης απορριμμάτων

5.2 Βαθμός αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση εντός των καταστημάτων κράτησης από τους φιλοξενούμενους

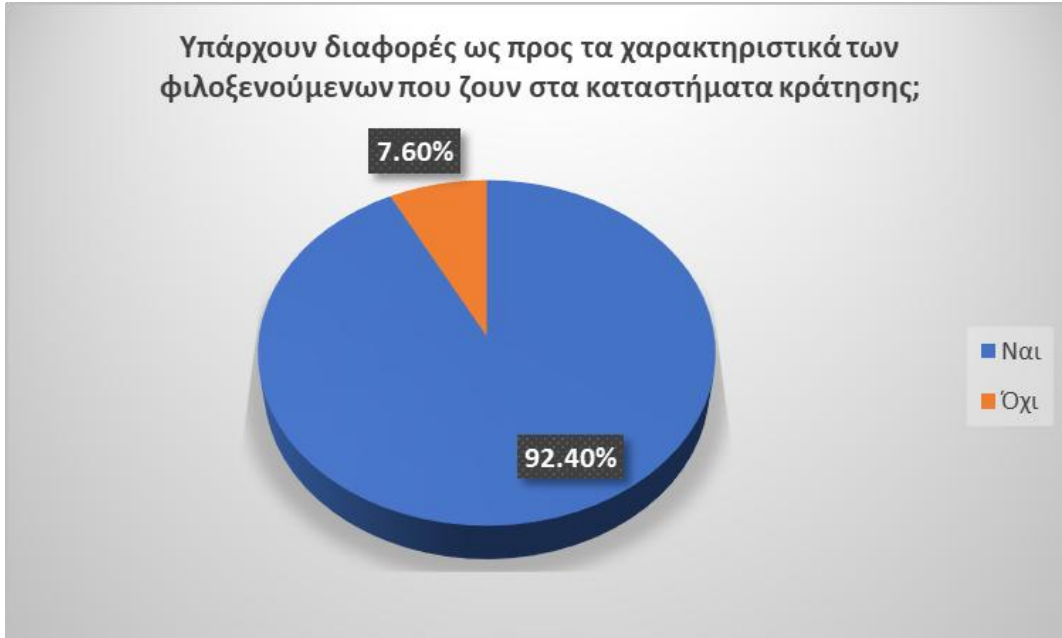
Στον πίνακα 5.4, φαίνεται ότι το 68,2% συμφωνεί και συμφωνεί απόλυτα με την ύπαρξη αλληλεγγύης μεταξύ της ομάδας των φιλοξενούμενων καθώς βοηθά στη διατήρηση σχέσεων εμπιστοσύνης και αυτονομίας του εγχειρήματος της ανακύκλωσης. Επίσης το 36,4% διατηρεί ουδέτερη στάση αναφορικά με το βαθμό επιρροής του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου στα καταστήματα κράτησης ως προς το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων στην αυτοδιαχείριση της εγχειρήματος ανακύκλωσης. Το 68,1% θεωρεί ότι η γραφειοκρατία σε πολύ και πάρα πολύ μεγάλο βαθμό επηρεάζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων στην αυτοδιαχείριση της εγχειρήματος ανακύκλωσης. Το 82,6% θεωρεί ότι είναι πολύ και πάρα πολύ σημαντική η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών της ομάδας στη διαχείριση του εγχειρήματος της ανακύκλωσης διότι με αυτό τον τρόπο αυξάνεται ο βαθμός εμπιστοσύνης. Το 35,6% θεωρεί ότι υπάρχει εγγύτητα και ενότητα μεταξύ των φιλοξενούμενων και των σωφρονιστικών υπαλλήλων.

Πίνακας 5.4 Δηλώσεις για το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος στο κατάστημα κράτησης των Χανίων

		N	%
Η θετική αλληλεγγύη των μελών της ομάδας των φιλοξενούμενων διατηρεί σχέσεις εμπιστοσύνης που αυξάνουν την αυτονομία του εγχειρήματος της ανακύκλωσης.	Διαφωνώ απόλυτα	4	3.0
	Διαφωνώ	1	.8
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	37	28.0
	Συμφωνώ	48	36.4
	Συμφωνώ απόλυτα	42	31.8
Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για τα καταστήματα κράτησης περιορίζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων με την αυτοδιαχείριση της εγχειρήματος ανακύκλωσης.	Διαφωνώ απόλυτα	2	1.5
	Διαφωνώ	25	18.9
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	48	36.4
	Συμφωνώ	21	15.9
	Συμφωνώ απόλυτα	36	27.3

Η γραφειοκρατία στα καταστήματα κράτησης επηρεάζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων στην αυτοδιαχείριση της εγχειρήματος ανακύκλωσης.	Διαφωνώ	15	11.4
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	27	20.5
	Συμφωνώ	46	34.8
	Συμφωνώ απόλυτα	44	33.3
Η ανταλλαγή πληροφοριών βοηθά τα μέλη της ομάδας που θα διαχειριστεί το εγχείρημα της ανακύκλωσης να αποκτήσουν περισσότερη εμπιστοσύνη	Διαφωνώ	8	6.1
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	15	11.4
	Συμφωνώ	57	43.2
	Συμφωνώ απόλυτα	52	39.4
Νιώθω ότι υπάρχει εγγύτητα και ενότητα ανάμεσα της φιλοξενούμενους και της σωφρονιστικούς υπαλλήλους	Διαφωνώ απόλυτα	18	13.6
	Διαφωνώ	21	15.9
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	35	26.5
	Συμφωνώ	47	35.6
	Συμφωνώ απόλυτα	11	8.3

Στο γράφημα 5.5 φαίνεται ότι το 92,40% θεωρεί ότι εντοπίζονται διαφορές ως προς τα χαρακτηριστικά των φιλοξενούμενων που ζουν στα καταστήματα κράτησης.

Γράφημα 5.5 Ύπαρξη διαφορών ως προς τα χαρακτηριστικά των φιλοξενούμενων που ζουν στα καταστήματα κράτησης

Στο γράφημα 5.6 φαίνεται ότι το 46% εντοπίζει εισοδηματικές διαφορές, το 19% εντοπίζει μορφωτικές διαφορές, το 21% εντοπίζει πολιτισμικές διαφορές, το 5% εντοπίζει ποινικές διαφορές, το 4% εντοπίζει ιεραρχικές διαφορές και το 4% εντοπίζει διαφορές στην αγωγή και διαγωγή.

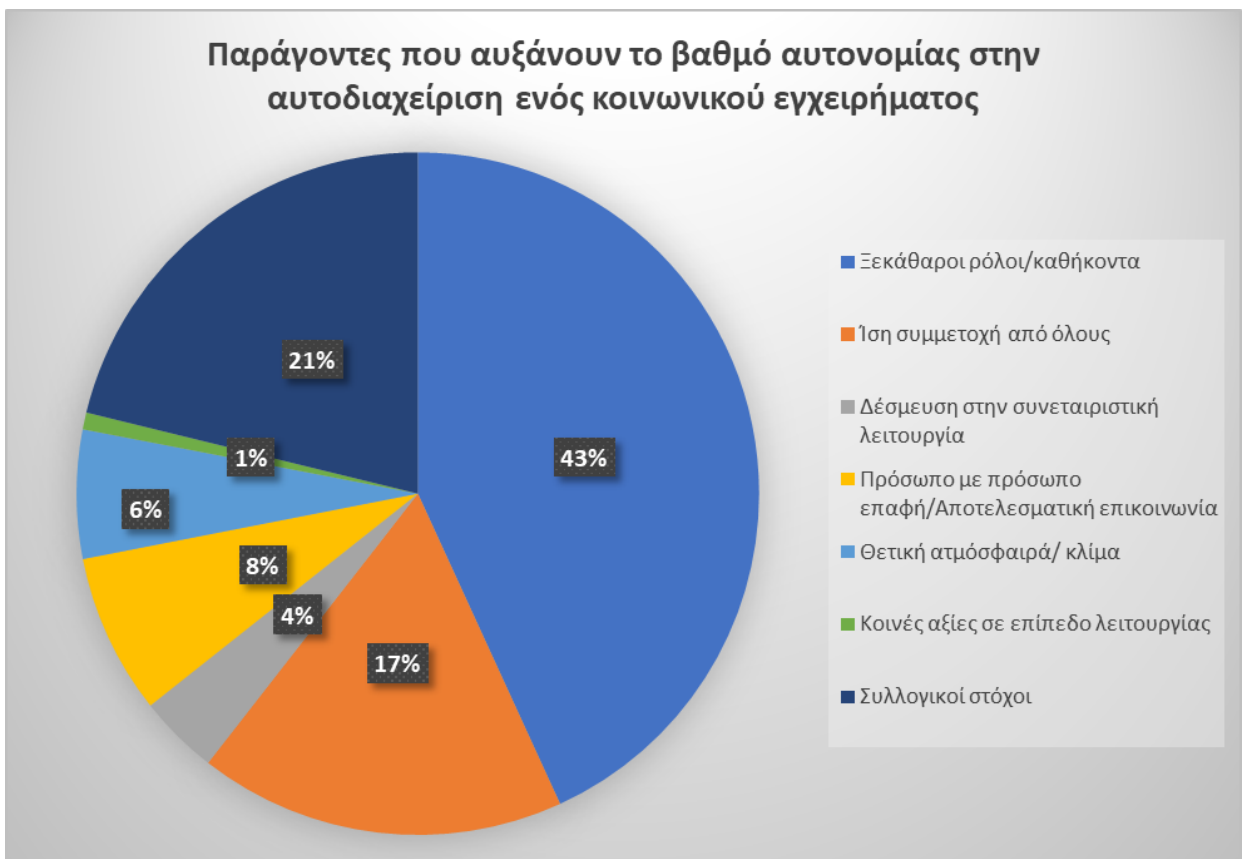
Γράφημα 5.6 Είδη διαφορών μεταξύ φιλοξενούμενων

Στο γράφημα 5.7 φαίνεται ότι το 61,40% θεωρεί ότι σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό οι διαφορές ως προς τα χαρακτηριστικά των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης επηρεάζουν το βαθμό αυτονομίας.

Γράφημα 5.7 Βαθμός επιρροής των διαφορετικών χαρακτηριστικών των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης στο βαθμό αυτονομίας

Στο γράφημα 5.8 φαίνεται ότι οι παράγοντες που αυξάνουν το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος στα καταστήματα κράτησης είναι σε ποσοστό 43% οι ξεκάθαροι ρόλοι/καθήκοντα, σε ποσοστό 21% οι συλλογικοί στόχοι, σε ποσοστό 17% η ίση συμμετοχή από όλους, σε ποσοστό 8% η επαφή πρόσωπο με πρόσωπο, σε ποσοστό 6% η θετική ατμόσφαιρα/κλίμα, σε ποσοστό 4% η δέσμευση στη συνεταιριστική λειτουργία και σε ποσοστό 1% οι κοινές αξίες σε επίπεδο λειτουργίας.

Γράφημα 5.8 Παράγοντες που αυξάνουν το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος στα καταστήματα κράτησης

5.3 Συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση

Το 87,9% συμφωνεί απόλυτα και συμφωνεί στο ότι μπορεί να υπάρξει συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση. Το 65,9% συμφωνεί στο ότι υπάρχουν οφέλη από τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση. Το 45,1% συμφωνεί απόλυτα και συμφωνεί στο ότι το νομοθετικό πλαίσιο επαρκή για την προώθηση της συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση. Το 53,8% θεωρεί ότι οι φορείς ΚΑΛΟ που ασχολούνται με την ανακύκλωση μπορούν να προσφέρουν γνώσεις και πληροφόρηση για την κλιμάκωση του εγχειρήματος. Το 89,4% συμφωνεί απόλυτα και συμφωνεί στο ότι οι φιλοξενούμενοι μπορούν να συνεργαστούν με φορείς ΚΑΛΟ ανταλλάσσοντας ιδέες για καλές πρακτικές που θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής (Πίνακας 5.5).

Πίνακας 5.5 Περιγραφικά στοιχεία για τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση

		N	%
Μπορεί να υπάρξει συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση.	Διαφωνώ απόλυτα	5	3.8
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	11	8.3
	Συμφωνώ	63	47.7
	Συμφωνώ απόλυτα	53	40.2
Υπάρχουν οφέλη από τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση.	Διαφωνώ	5	3.8
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	6	4.5
	Συμφωνώ	87	65.9
	Συμφωνώ απόλυτα	34	25.8
Το νομοθετικό πλαίσιο επαρκή για την προώθηση της συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ	Διαφωνώ απόλυτα	18	13.7
	Διαφωνώ	33	25.2

και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση.	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	21	16.0
	Συμφωνώ	39	29.8
	Συμφωνώ απόλυτα	20	15.3
Οι φορείς ΚΑΛΟ που ασχολούνται με την ανακύκλωση μπορούν να προσφέρουν γνώσεις και πληροφόρηση για την κλιμάκωση του εγχειρήματος	Διαφωνώ απόλυτα	5	3.8
	Διαφωνώ	6	4.5
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	15	11.4
	Συμφωνώ	71	53.8
	Συμφωνώ απόλυτα	35	26.5
Οι φιλοξενούμενοι μπορούν να συνεργαστούν με φορείς ΚΑΛΟ ανταλλάσσοντας ιδέες για καλές πρακτικές που θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής	Διαφωνώ	6	4.5
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	8	6.1
	Συμφωνώ	51	38.6
	Συμφωνώ απόλυτα	67	50.8

5.4 Πλαίσιο διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων του αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος της ανακύκλωσης στο κατάστημα κράτησης μεταξύ των σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων

Στον πίνακα 5.6 φαίνεται ότι η εμπιστοσύνη μεταξύ φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων είναι πάρα πολύ και πολύ σημαντική για να υπάρξουν δημοκρατικές λήψης απόφασης, σε ποσοστό 18,9% και 45,5% αντίστοιχα. Το 40,2% συμφωνεί με τη δήλωση που αναφέρει ότι η άσκηση εξουσίας του σωφρονιστικού υπαλλήλου θέτει σε κίνδυνο τη διαδικασία ισότιμης λήψης απόφασης στη διακυβέρνηση του εγχειρήματος. Το 81% θεωρεί ότι οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με πλειοψηφία και το 45,5% θεωρεί ότι οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με ομοφωνία. Επίσης υπάρχει και το 37,1% που διαφωνεί απόλυτα και διαφωνεί με το να λαμβάνονται οι αποφάσεις με ομοφωνία.

Πίνακας 5.6 Περιγραφικά στοιχεία για το πλαίσιο διακυβέρνησης και λήψης απόφασης

		N	%
Η εμπιστοσύνη μεταξύ φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων είναι σημαντική για να υπάρξουν δημοκρατικές λήψης απόφασης	Διαφωνώ απόλυτα	5	3.8
	Διαφωνώ	2	1.5
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	40	30.3
	Συμφωνώ	60	45.5
	Συμφωνώ απόλυτα	25	18.9
Η άσκηση εξουσίας του σωφρονιστικού υπαλλήλου θέτει σε κίνδυνο τη διαδικασία ισότιμης λήψης απόφασης στη διακυβέρνηση του εγχειρήματος	Διαφωνώ απόλυτα	6	4.5
	Διαφωνώ	18	13.6
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	26	19.7
	Συμφωνώ	53	40.2
	Συμφωνώ απόλυτα	29	22.0
Οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με πλειοψηφία	Διαφωνώ απόλυτα	5	3.8
	Διαφωνώ	2	1.5

	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	18	13.6
	Συμφωνώ	70	53.0
	Συμφωνώ απόλυτα	37	28.0
Οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται ομόφωνα	Διαφωνώ απόλυτα	5	3.8
	Διαφωνώ	44	33.3
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	23	17.4
	Συμφωνώ	38	28.8
	Συμφωνώ απόλυτα	22	16.7

Στον πίνακα 5.7 φαίνεται ότι το 48,5% συμφωνεί με τη δήλωση που αναφέρει ότι «πρέπει να υπάρχει διευκολυντής όταν γίνονται οι συναντήσεις για τις αποφάσεις του εγχειρήματος, ο οποίος θα ψηφίζεται από τα μέλη.» Επίσης το 45,5% θεωρεί ότι η άποψη που επικρατεί μετά από μια συνέλευση είναι ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων για το εγχείρημα. Τέλος το 44,7% θεωρεί ότι ο συνδυασμός απόψεων μετά από μια συνέλευση είναι ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων για το εγχείρημα.

Πίνακας 5.7 Περιγραφικά στοιχεία για το πλαίσιο διακυβέρνησης και λήψης απόφασης

		N	%
Πρέπει να υπάρχει διευκολυντής όταν γίνονται οι συναντήσεις για τις αποφάσεις του εγχειρήματος, ο οποίος θα ψηφίζεται από τα μέλη.	Διαφωνώ απόλυτα	5	3.8
	Διαφωνώ	1	.8
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	19	14.4
	Συμφωνώ	64	48.5
	Συμφωνώ απόλυτα	43	32.6
Η άποψη που επικρατεί μετά από μια συνέλευση είναι ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων για το εγχείρημα	Διαφωνώ απόλυτα	5	3.8
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	33	25.0
	Συμφωνώ	60	45.5
	Συμφωνώ απόλυτα	34	25.8

Ο συνδυασμός απόψεων μετά από μια συνέλευση είναι ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων για το εγχείρημα	Διαφωνώ απόλυτα	4	3.0
	Διαφωνώ	23	17.4
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	13	9.8
	Συμφωνώ	59	44.7
	Συμφωνώ απόλυτα	33	25.0

5.5 Ερευνητικές Υποθέσεις

Σε αυτή την ενότητα των αποτελεσμάτων παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της διερεύνησης των ερευνητικών υποθέσεων της παρούσας έρευνας. Η πρώτη ερευνητική υπόθεση εξετάζει τις διαφορές ανάμεσα στις αντιλήψεις των σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης των Χανίων, αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης.

H1.Υπάρχει στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των αντιλήψεων των σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης των Χανίων, αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης.

Στον πίνακα 5.8 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις δηλώσεων που σχετίζονται με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης.

Πίνακας 5.8 Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις δηλώσεων που σχετίζονται με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης

	Ιδιότητα	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Πόσο σημαντικό θεωρείτε να αναπτυχθούν εγχειρήματα ανακύκλωσης στα καταστήματα κράτησης από τους ίδιους τους φιλοξενούμενους;	Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	3.78	.735	.110
	Φιλοξενούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης	87	4.08	.651	.070
Πόσο σημαντικό θεωρείτε ένα κατάστημα κράτησης να υλοποιήσει μια ολοκληρωμένη δράση διαχείρισης απορριμμάτων;	Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	4.53	.505	.075
	Φιλοξενούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης	87	4.15	1.051	.113

Η γραφειοκρατία στα καταστήματα κράτησης επηρεάζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων με την αυτοδιαχείριση ενός εγχειρήματος ανακύκλωσης	Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	3.56	1.013	.151
	Φιλοξενούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης	87	4.08	.943	.101
Μπορεί να υπάρξει συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση.	Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	4.69	.468	.070
	Φιλοξενούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης	87	3.95	.951	.102
Υπάρχουν οφέλη από τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση.	Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	4.38	.490	.073
	Φιλοξενούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης	87	4.01	.707	.076
Οι φορείς ΚΑΛΟ που ασχολούνται με την ανακύκλωση μπορούν να προσφέρουν γνώσεις και πληροφόρηση για την κλιμάκωση του εγχειρήματος	Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	4.47	.505	.075
	Φιλοξενούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης	87	3.68	1.017	.109
Η άσκηση εξουσίας του σωφρονιστικού υπαλλήλου θέτει σε κίνδυνο τη διαδικασία ισότιμης λήψης απόφασης στη διακυβέρνηση του εγχειρήματος	Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	3.02	1.196	.178
	Φιλοξενούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης	87	3.92	.930	.100
Οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με πλειοψηφία	Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	3.93	.618	.092
	Φιλοξενούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης	87	4.03	1.028	.110
Ο συνδυασμός απόψεων μετά από μια συνέλευση είναι ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων για το εγχείρημα	Σωφρονιστικός Υπάλληλος	45	4.18	.387	.058
	Φιλοξενούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης	87	3.47	1.284	.138

Από την εφαρμογή του Independent Samples T-Test προκύπτει ότι υπάρχουν στατιστικά διαφορές στις αντιλήψεις ανάμεσα στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους και τους φιλοξενούμενους στα καταστήματα κράτησης ως προς το βαθμό σημαντικότητας ανάπτυξης εγχειρημάτων ανακύκλωσης στα καταστήματα κράτησης από φιλοξενούμενους ($t=-2.330$, $p=0,02<0,05$), ως προς την υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων απορριμμάτων ($t=2.833$, $p=0,005<0,05$), ως προς το βαθμό επιρροής της γραφειοκρατίας στην αυτονομία αυτοδιαχείρισης ($t=-2.956$, $p=0,004<0,05$), ως προς την ικανότητα συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης ($t= 4.879$, $p=0,000<0,05$), ως προς τα οφέλη που προκύπτουν από τη συνεργασία ($t=-2.956$, $p=0,004<0,05$), ως προς το βαθμό συμβολής των φορέων ΚΑΛΟ σε γνώσεις και πληροφόρηση ($t=5.952$, $p=0,000<0,05$), ως προς το βαθμό άσκησης εξουσίας των σωφρονιστικών υπαλλήλων στη διαδικασία λήψης απόφασης ($t=-4.391$, $p=0,000<0,05$) και ως προς το συνδυασμό των απόψεων στην τελική λήψη αποφάσεων ($t= 4.736$, $p=0,000<0,05$) (Πίνακας 5.9).

Οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι ($M.O= 3,78$, $TA= 0,73$) θεωρούν λιγότερο σημαντική την ανάπτυξη εγχειρημάτων ανακύκλωσης στα καταστήματα κράτησης από τους ίδιους τους φιλοξενούμενους συγκριτικά με τους φιλοξενούμενους του καταστήματος κράτησης Χανίων. ($M.O= 4,08$, $TA= 0,65$). Οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι ($M.O= 4,53$, $TA= 0,50$) θεωρούν περισσότερο σημαντική την υλοποίηση δράσεων διαχείρισης απορριμμάτων συγκριτικά με τους φιλοξενούμενους του καταστήματος κράτησης Χανίων ($M.O= 4,15$, $TA= 1,05$). Οι φιλοξενούμενοι στο κατάστημα κράτησης Χανίων ($M.O= 4,08$, $TA= 0,94$) πιστεύουν ότι η γραφειοκρατία επηρεάζει περισσότερο την αυτονομία στην αυτοδιαχείριση ενός εγχειρήματος ανακύκλωσης στο κατάστημα κράτησης συγκριτικά με την άποψη των σωφρονιστικών υπαλλήλων ($M.O= 3,56$, $TA= 1,03$). Οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι ($M.O= 4,69$, $TA= 0,46$) πιστεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό από τους φιλοξενούμενους ($M.O= 3,95$, $TA= 0,95$) ότι μπορεί να υπάρξει συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση. Οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι ($M.O= 4,38$, $TA= 0,49$) πιστεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό από τους φιλοξενούμενους ($M.O= 4,01$, $TA= 0,70$) ότι υπάρχουν οφέλη από τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση. Οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι ($M.O= 4,47$, $TA= 0,50$) πιστεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό από τους φιλοξενούμενους ($M.O= 3,68$, $TA= 1,01$) ότι οι φορείς ΚΑΛΟ που ασχολούνται με την ανακύκλωση μπορούν να προσφέρουν γνώσεις και

πληροφόρηση για την κλιμάκωση του εγχειρήματος. Οι φιλοξενούμενοι στο κατάστημα κράτησης Χανίων (M.O= 3,92, TA= 0,93) πιστεύουν ότι η άσκηση εξουσίας του σωφρονιστικού υπαλλήλου θέτει σε μεγαλύτερο κίνδυνο τη διαδικασία ισότιμης λήψης απόφασης στη διακυβέρνηση του εγχειρήματος συγκριτικά με την άποψη των σωφρονιστικών υπαλλήλων (M.O= 3,02, TA= 1,19). Οι φιλοξενούμενοι στο κατάστημα κράτησης Χανίων (M.O= 4,03, TA= 1,02) πιστεύουν ότι οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται περισσότερο με πλειοψηφία συγκριτικά με την άποψη των σωφρονιστικών υπαλλήλων (M.O= 3,93, TA= 0,61). Αντίθετα οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι (M.O= 4,18, TA= 0,38) πιστεύουν ότι είναι καλύτερος ο συνδυασμός απόψεων μετά από μια συνέλευση στη λήψη αποφάσεων για το εγχείρημα συγκριτικά την άποψη των σωφρονιστικών υπαλλήλων (M.O= 3,47, TA= 1,28) (Πίνακας 5.8).

Πίνακας 5.9 Αποτέλεσμα Independent Samples T-Test για την H1

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Πόσο σημαντικό θεωρείτε να αναπτυχθούν εγχειρήματα ανακύκλωσης στα καταστήματα κράτησης από τους φιλοξενούμενους;	Equal variances assumed	3.972	.048	-2.422	130	.017	-.303	.125	-.550	-.055
	Equal variances not assumed			-2.330	80.176	.022	-.303	.130	-.561	-.044
Πόσο σημαντικό θεωρείτε ένα κατάστημα κράτησης να υλοποιήσει μια ολοκληρωμένη δράση διαχείρισης απορριμμάτων;	Equal variances assumed	9.087	.003	2.313	130	.022	.384	.166	.055	.712
	Equal variances not assumed			2.833	129.466	.005	.384	.136	.116	.652
Η γραφειοκρατία στα καταστήματα κράτησης επηρεάζει το βαθμό αυτονομίας	Equal variances assumed	1.756	.187	-2.956	130	.004	-.525	.178	-.876	-.174

των φιλοξενούμενων με την αυτοδιαχείριση του εγχειρήματος της ανακύκλωσης	Equal variances not assumed			-2.890	83.696	.005	-.525	.182	-.886	-.164
Μπορεί να υπάρξει συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση.	Equal variances assumed	1.791	.183	4.879	130	.000	.735	.151	.437	1.033
	Equal variances not assumed			5.947	129.780	.000	.735	.124	.490	.979
Υπάρχουν οφέλη από τη συνεργασία τις αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση.	Equal variances assumed	.884	.349	3.108	130	.002	.366	.118	.133	.599
	Equal variances not assumed			3.479	119.072	.001	.366	.105	.158	.575
Οι φορείς ΚΑΛΟ που ασχολούνται με την ανακύκλωση μπορούν να προσφέρουν γνώσεις και πληροφόρηση για την κλιμάκωση του εγχειρήματος	Equal variances assumed	7.895	.006	4.892	130	.000	.789	.161	.470	1.107
	Equal variances not assumed			5.952	129.849	.000	.789	.132	.526	1.051
Η άσκηση εξουσίας του σωφρονιστικού υπαλλήλου θέτει σε κίνδυνο τη διαδικασία ισότιμης λήψης απόφασης στη διακυβέρνηση του εγχειρήματος	Equal variances assumed	17.589	.000	-4.753	130	.000	-.897	.189	-1.271	-.524
	Equal variances not assumed			-4.391	72.215	.000	-.897	.204	-1.305	-.490
Ο συνδυασμός απόψεων μετά από μια συνέλευση είναι ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων για το εγχείρημα	Equal variances assumed	93.179	.000	3.603	130	.000	.707	.196	.319	1.094
	Equal variances not assumed			4.736	112.080	.000	.707	.149	.411	1.002

H2. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση και το βαθμό συνεργασίας μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης.

Στον πίνακα 5.10 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις των δηλώσεων για την αυτόνομη αυτοδιαχείριση και τη συνεργασία μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των φιλοξενουμένων στο κατάστημα κράτησης Χανίων.

Πίνακας 5.10 Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις δηλώσεων για την αυτόνομη αυτοδιαχείριση και τη συνεργασία μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των φιλοξενουμένων στο κατάστημα κράτησης Χανίων

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean	
						Lower Bound	Upper Bound
Πόσο σημαντικό θεωρείτε ένα κατάστημα κράτησης να υλοποιήσει μια ολοκληρωμένη δράση διαχείρισης απορριμμάτων;	21-30 ετών	8	4.88	.354	.125	4.58	5.17
	31-55 ετών	70	3.96	1.083	.129	3.70	4.22
	56-65 ετών	2	5.00	.000	.000	5.00	5.00
	65 ετών και άνω	7	5.00	.000	.000	5.00	5.00
	Total	87	4.15	1.051	.113	3.93	4.37
Η θετική αλληλεπίδραση των μελών της ομάδας των φιλοξενούμενων διατηρεί σχέσεις εμπιστοσύνης που αυξάνουν την αυτονομία του εγχειρήματος της ανακύκλωσης.	21-30 ετών	8	4.50	.926	.327	3.73	5.27
	31-55 ετών	70	3.90	.764	.091	3.72	4.08
	56-65 ετών	2	5.00	.000	.000	5.00	5.00
	65 ετών και άνω	7	3.29	.756	.286	2.59	3.98
	Total	87	3.93	.818	.088	3.76	4.11
Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για κατάστημα κράτησης περιορίζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων με την αυτοδιαχείριση ενός εγχειρ ανακύκλ.	21-30 ετών	8	3.00	.535	.189	2.55	3.45
	31-55 ετών	70	3.49	1.260	.151	3.19	3.79
	56-65 ετών	2	3.00	2.828	2.000	-22.41	28.41
	65 ετών και άνω	7	5.00	.000	.000	5.00	5.00
	Total	87	3.55	1.265	.136	3.28	3.82
Η γραφειοκρατία στα καταστήματα κράτησης επηρεάζει το βαθμό	21-30 ετών	8	4.88	.354	.125	4.58	5.17
	31-55 ετών	70	3.87	.931	.111	3.65	4.09
	56-65 ετών	2	5.00	.000	.000	5.00	5.00

αυτονομίας των φιλοξενούμενων με την αυτοδιαχείριση ενός εγχειρ ανακύκλ	65 ετών και άνω	7	5.00	.000	.000	5.00	5.00
	Total	87	4.08	.943	.101	3.88	4.28
Η ανταλλαγή πληροφοριών βοηθά τα μέλη της ομάδας που θα διαχειριστεί το εγχεί της ανακύκλωσης να αποκτήσουν περισσότερη εμπιστοσύνη	21-30 ετών	8	4.75	.707	.250	4.16	5.34
	31-55 ετών	70	4.10	.684	.082	3.94	4.26
	56-65 ετών	2	4.50	.707	.500	-1.85	10.85
	65 ετών και άνω	7	5.00	.000	.000	5.00	5.00
	Total	87	4.24	.715	.077	4.09	4.39

Το αποτέλεσμα του One – Way Anova στον πίνακα 2 δείχνει στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις ηλικιακές κατηγορίες των φιλοξενούμενων αναφορικά με το βαθμό σημαντικότητας υλοποίησης ολοκληρωμένων δράσεων διαχείρισης απορριμμάτων ($F=4,50, p=0,006<0,05$), θετικής αλληλεπίδρασης των μελών στη διατήρηση σχέσεων εμπιστοσύνης ($F=4,37, p=0,007<0,05$), επίδρασης του νομοθετικού πλαισίου στο βαθμό αυτονομίας ($F=4,17, p=0,008<0,05$), επίδρασης της γραφειοκρατίας στο βαθμό αυτονομίας ($F=7,16, p=0,000<0,05$), και της ανταλλαγής πληροφοριών για την απόκτηση περισσότερης εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών ($F=5,81, p=0,001<0,05$) (Πίνακας 5.11).

Πίνακας 5.11 Αποτέλεσμα ANOVA για την H2

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Πόσο σημαντικό θεωρείτε ένα κατάστημα κράτησης να υλοποιήσει μια ολοκληρωμένη δράση διαχείρισης απορριμμάτων;	Between Groups	13.311	3	4.437	4.505	.006
	Within Groups	81.746	83	.985		
	Total	95.057	86			
Η θετική αλληλ των μελών της ομάδας των φιλοξενούμενων διατηρεί σχέσεις εμπιστοσύνης που αυξάνουν την αυτονομία του εγχειρ της ανακύκλ	Between Groups	7.858	3	2.619	4.372	.007
	Within Groups	49.729	83	.599		
	Total	57.586	86			
Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για καταστ κράτ περιορίζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων με	Between Groups	18.032	3	6.011	4.175	.008
	Within Groups	119.486	83	1.440		

την αυτοδιαχείριση ενός εγχειρ ανακύκλ	Total	137.517	86			
Η γραφειοκρατία στα καταστήματα κράτησης επηρεάζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων με την αυτοδιαχείριση ενός εγχειρ ανακύκλ	Between Groups	15.719	3	5.240	7.162	.000
	Within Groups	60.718	83	.732		
	Total	76.437	86			
Η ανταλλαγή πληροφοριών βοηθά τα μέλη της ομάδας που θα διαχειριστεί το εγχεί της ανακύκλωσης να αποκτήσουν περισσότερη εμπιστοσύνη	Between Groups	7.631	3	2.544	5.816	.001
	Within Groups	36.300	83	.437		
	Total	43.931	86			

Τα νεότερα σε ηλικία άτομα, ηλικίας 21-30 ετών θεωρούν ότι είναι πιο σημαντική η θετική αλληλεπίδραση των μελών της ομάδας των φιλοξενούμενων στη διατήρηση σχέσεων εμπιστοσύνης και αυτονομίας του εγχειρήματος, από τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας 65 ετών και άνω. Το ίδιο ισχύει και για τα άτομα ηλικίας 56-65 ετών συγκριτικά με τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω. Αντίθετα τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας 65 ετών και άνω θεωρούν ότι το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο περιορίζει περισσότερο το βαθμό αυτονομίας στα αυτοδιαχειριζόμενα εγχειρήματα, από ότι τα άτομα ηλικίας 21-30 ετών και 31-55 ετών. Τα άτομα ηλικίας 21-30 ετών θεωρούν ότι η γραφειοκρατία επηρεάζει περισσότερο το βαθμό αυτονομίας στα αυτοδιαχειριζόμενα εγχειρήματα συγκριτικά με τα άτομα ηλικίας 31-55 ετών. Τέλος τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω συγκριτικά με τα άτομα 31-55 ετών πιστεύουν περισσότερο ότι η ανταλλαγή πληροφοριών βοηθά τα μέλη της ομάδας που θα διαχειριστεί το εγχείρημα της ανακύκλωσης να αποκτήσουν περισσότερη εμπιστοσύνη (Πίνακας 5.12).

Πίνακας 5.12 Πολλαπλές συγκρίσεις κατά Bonferroni για την H2

Dependent Variable	(I) Ηλικία	(J) Ηλικία	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Πόσο σημαντικό θεωρείτε ένα κατάστημα κράτησης να υλοποιήσει μια ολοκληρωμένη δράση διαχείρισης απορριμμάτων;	21-30 ετών	31-55 ετών	.918	.370	.091	-.08	1.92
		56-65 ετών	-.125	.785	1.000	-2.25	2.00
		65 ετών και άνω	-.125	.514	1.000	-1.51	1.26
	31-55 ετών	21-30 ετών	-.918	.370	.091	-1.92	.08
		56-65 ετών	-1.043	.712	.880	-2.97	.88
		65 ετών και άνω	-1.043	.393	.058	-2.11	.02
	56-65 ετών	21-30 ετών	.125	.785	1.000	-2.00	2.25
		31-55 ετών	1.043	.712	.880	-.88	2.97
		65 ετών και άνω	.000	.796	1.000	-2.15	2.15
	65 ετών και άνω	21-30 ετών	.125	.514	1.000	-1.26	1.51
		31-55 ετών	1.043	.393	.058	-.02	2.11
		56-65 ετών	.000	.796	1.000	-2.15	2.15
Η θετική αλληλ των μελών της ομάδας των φιλοξενούμενων διατηρεί σχέσεις εμπιστοσύνης που αυξάνουν την αυτονομία του εγχειρ της ανακύκλ	21-30 ετών	31-55 ετών	.600	.289	.245	-.18	1.38
		56-65 ετών	-.500	.612	1.000	-2.15	1.15
		65 ετών και άνω	1.214*	.401	.019	.13	2.30
	31-55 ετών	21-30 ετών	-.600	.289	.245	-1.38	.18
		56-65 ετών	-1.100	.555	.305	-2.60	.40
		65 ετών και άνω	.614	.307	.291	-.22	1.44
	56-65 ετών	21-30 ετών	.500	.612	1.000	-1.15	2.15
		31-55 ετών	1.100	.555	.305	-.40	2.60
		65 ετών και άνω	1.714*	.621	.042	.04	3.39
	65 ετών και άνω	21-30 ετών	-1.214*	.401	.019	-2.30	-.13
		31-55 ετών	-.614	.307	.291	-1.44	.22
		56-65 ετών	-1.714*	.621	.042	-3.39	-.04
Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για καταστ κράτ περιορίζει το βαθμό αυτονομίας των	21-30 ετών	31-55 ετών	-.486	.448	1.000	-1.70	.72
		56-65 ετών	.000	.949	1.000	-2.56	2.56
		65 ετών και άνω	-2.000*	.621	.011	-3.68	-.32

φιλοξενούμενων με την αυτοδιαχείριση ενός εγχειρ ανακύκλ	31-55 ετών	21-30 ετών	.486	.448	1.000	-.72	1.70
		56-65 ετών	.486	.860	1.000	-1.84	2.81
		65 ετών και άνω	-1.514*	.476	.012	-2.80	-.23
	56-65 ετών	21-30 ετών	.000	.949	1.000	-2.56	2.56
		31-55 ετών	-.486	.860	1.000	-2.81	1.84
		65 ετών και άνω	-2.000	.962	.244	-4.60	.60
	65 ετών και άνω	21-30 ετών	2.000*	.621	.011	.32	3.68
		31-55 ετών	1.514*	.476	.012	.23	2.80
		56-65 ετών	2.000	.962	.244	-.60	4.60
Η γραφειοκρατία στα καταστήματα κράτησης επηρεάζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων με την αυτοδιαχείριση ενός εγχειρ ανακύκλ	21-30 ετών	31-55 ετών	1.004*	.319	.014	.14	1.87
		56-65 ετών	-.125	.676	1.000	-1.95	1.70
		65 ετών και άνω	-.125	.443	1.000	-1.32	1.07
	31-55 ετών	21-30 ετών	-1.004*	.319	.014	-1.87	-.14
		56-65 ετών	-1.129	.613	.416	-2.79	.53
		65 ετών και άνω	-1.129*	.339	.008	-2.05	-.21
	56-65 ετών	21-30 ετών	.125	.676	1.000	-1.70	1.95
		31-55 ετών	1.129	.613	.416	-.53	2.79
		65 ετών και άνω	.000	.686	1.000	-1.85	1.85
	65 ετών και άνω	21-30 ετών	.125	.443	1.000	-1.07	1.32
		31-55 ετών	1.129*	.339	.008	.21	2.05
		56-65 ετών	.000	.686	1.000	-1.85	1.85
Η ανταλλαγή πληροφοριών βοηθά τα μέλη της ομάδας που θα διαχειριστεί το εγχείρημα της ανακύκλωσης να αποκτήσουν περισσότερη εμπιστοσύνη	21-30 ετών	31-55 ετών	.650	.247	.060	-.02	1.32
		56-65 ετών	.250	.523	1.000	-1.16	1.66
		65 ετών και άνω	-.250	.342	1.000	-1.18	.68
	31-55 ετών	21-30 ετών	-.650	.247	.060	-1.32	.02
		56-65 ετών	-.400	.474	1.000	-1.68	.88
		65 ετών και άνω	-.900*	.262	.006	-1.61	-.19
	56-65 ετών	21-30 ετών	-.250	.523	1.000	-1.66	1.16
		31-55 ετών	.400	.474	1.000	-.88	1.68
		65 ετών και άνω	-.500	.530	1.000	-1.93	.93
	65 ετών και άνω	21-30 ετών	.250	.342	1.000	-.68	1.18
		31-55 ετών	.900*	.262	.006	.19	1.61

		56-65 ετών	.500	.530	1.000	-.93	1.93
--	--	------------	------	------	-------	------	------

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

H3. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση και το βαθμό συνεργασίας μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των σωφρονιστικών υπαλλήλων.

Στον πίνακα 5.13 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση και το βαθμό συνεργασίας μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των σωφρονιστικών υπαλλήλων.

Πίνακας 5.13 Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση και το βαθμό συνεργασίας μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών των σωφρονιστικών υπαλλήλων

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean	
						Lower Bound	Upper Bound
Υπάρχουν οφέλη από τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση.	21-30 ετών	7	4.14	.378	.143	3.79	4.49
	31-55 ετών	33	4.39	.496	.086	4.22	4.57
	56-65 ετών	2	4.00	.000	.000	4.00	4.00
	65 ετών και άνω	3	5.00	.000	.000	5.00	5.00
	Total	45	4.38	.490	.073	4.23	4.53
Το νομοθετικό πλαίσιο επαρκή για την προώθηση της συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση.	21-30 ετών	7	1.86	1.069	.404	.87	2.85
	31-55 ετών	33	2.70	1.287	.224	2.24	3.15
	56-65 ετών	2	4.00	.000	.000	4.00	4.00
	65 ετών και άνω	3	5.00	.000	.000	5.00	5.00
	Total	45	2.78	1.380	.206	2.36	3.19

Η εμπιστοσύνη μεταξύ φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων είναι σημαντική για να υπάρξουν δημοκρατικές λήψεις απόφασης	21-30 ετών	7	3.71	.488	.184	3.26	4.17
	31-55 ετών	33	3.70	.728	.127	3.44	3.96
	56-65 ετών	2	3.00	.000	.000	3.00	3.00
	65 ετών και άνω	3	5.00	.000	.000	5.00	5.00
	Total	45	3.76	.743	.111	3.53	3.98

Το αποτέλεσμα του One – Way Anova στον πίνακα 14 δείχνει στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις ηλικιακές κατηγορίες των σωφρονιστικών υπαλλήλων αναφορικά με τα οφέλη που προκύπτουν από τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση ($F=2,88$, $p=0,04<0,05$), με την επάρκεια του νομοθετικού πλαισίου για την προώθηση συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση ($F=5,41$, $p=0,003<0,05$), με την εμπιστοσύνη μεταξύ των φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων ($F=4,39$, $p=0,009<0,05$) (Πίνακας 5.14).

Πίνακας 5.14 Αποτέλεσμα ANOVA για την H3

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Υπάρχουν οφέλη από τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση.	Between Groups	1.842	3	.614	2.881	.047
	Within Groups	8.736	41	.213		
	Total	10.578	44			
Το νομοθετικό πλαίσιο επαρκή για την προώθηση της συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση.	Between Groups	23.951	3	7.984	5.471	.003
	Within Groups	59.827	41	1.459		
	Total	83.778	44			
	Within Groups	19.974	41	.487		
	Total	23.778	44			
Η εμπιστοσύνη μεταξύ φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων είναι σημαντική για να υπάρξουν δημοκρατικές λήψεις	Between Groups	5.913	3	1.971	4.392	.009
	Within Groups	18.398	41	.449		

απόφασης	Total	24.311	44			
	Within Groups	6.266	41	.153		
	Total	6.578	44			

Τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω συγκριτικά με τα άτομα 21-30 και 31-55 και 56-65 ετών πιστεύουν περισσότερο στην επάρκεια του νομοθετικού πλαισίου για την προώθηση της συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση. Τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω συγκριτικά με τα άτομα 21-30 και 31-55 ετών πιστεύουν περισσότερο στην εμπιστοσύνη μεταξύ φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων είναι σημαντική για να υπάρξουν δημοκρατικές λήψεις απόφασης (Πίνακας 5.15).

Πίνακας 5.15 Πολλαπλές συγκρίσεις κατά Bonferroni για την H3

Dependent Variable	(I) Ηλικία	(J) Ηλικία	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Υπάρχουν οφέλη από τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση.	21-30 ετών	31-55 ετών	-.251	.192	1.000	-.78	.28
		56-65 ετών	.143	.370	1.000	-.88	1.17
		65 ετών και άνω	-.857	.319	.062	-1.74	.03
	31-55 ετών	21-30 ετών	.251	.192	1.000	-.28	.78
		56-65 ετών	.394	.336	1.000	-.54	1.33
		65 ετών και άνω	-.606	.278	.212	-1.38	.17
	56-65 ετών	21-30 ετών	-.143	.370	1.000	-1.17	.88
		31-55 ετών	-.394	.336	1.000	-1.33	.54
		65 ετών και άνω	-1.000	.421	.134	-2.17	.17
	65 ετών και άνω	21-30 ετών	.857	.319	.062	-.03	1.74

		31-55 ετών	.606	.278	.212	-.17	1.38
		56-65 ετών	1.000	.421	.134	-.17	2.17
Το νομοθετικό πλαίσιο επαρκή για την προώθηση της συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση.	21-30 ετών	31-55 ετών	-.840	.503	.614	-2.23	.55
		56-65 ετών	-2.143	.969	.195	-4.83	.54
		65 ετών και άνω	-3.143*	.834	.003	-5.45	-.83
	31-55 ετών	21-30 ετών	.840	.503	.614	-.55	2.23
		56-65 ετών	-1.303	.880	.877	-3.74	1.14
		65 ετών και άνω	-2.303*	.728	.018	-4.32	-.28
	56-65 ετών	21-30 ετών	2.143	.969	.195	-.54	4.83
		31-55 ετών	1.303	.880	.877	-1.14	3.74
		65 ετών και άνω	-1.000	1.103	1.000	-4.06	2.06
	65 ετών και άνω	21-30 ετών	3.143*	.834	.003	.83	5.45
		31-55 ετών	2.303*	.728	.018	.28	4.32
		56-65 ετών	1.000	1.103	1.000	-2.06	4.06
Η εμπιστοσύνη μεταξύ φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων είναι σημαντική για να υπάρξουν δημοκρατικές λήψεις απόφασης	21-30 ετών	31-55 ετών	.017	.279	1.000	-.76	.79
		56-65 ετών	.714	.537	1.000	-.77	2.20
		65 ετών και άνω	-1.286*	.462	.049	-2.57	.00
	31-55 ετών	21-30 ετών	-.017	.279	1.000	-.79	.76
		56-65 ετών	.697	.488	.964	-.66	2.05
		65 ετών και άνω	-1.303*	.404	.015	-2.42	-.18

	56-65 ετών	21-30 ετών	-.714	.537	1.000	-2.20	.77
		31-55 ετών	-.697	.488	.964	-2.05	.66
		65 ετών και άνω	-2.000 *	.612	.013	-3.70	-.30
	65 ετών και άνω	21-30 ετών	1.286 *	.462	.049	.00	2.57
		31-55 ετών	1.303 *	.404	.015	.18	2.42
		56-65 ετών	2.000 *	.612	.013	.30	3.70

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

H4. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση μεταξύ των ετών παραμονής των φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων.

Στον πίνακα 5.16 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις για το βαθμό εγγύτητας μεταξύ των φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης Χανίων και των σωφρονιστικών υπαλλήλων.

Πίνακας 5.16 Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις για το βαθμό εγγύτητας μεταξύ φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean	
						Lower Bound	Upper Bound
Νιώθω ότι υπάρχει εγγύτητα και ενότητα ανάμεσα στους φιλοξενούμενους και στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους	1-5 Έτη	50	3.32	1.168	.165	2.99	3.65
	6-10 Έτη	23	3.26	1.251	.261	2.72	3.80
	11-20 Έτη	14	2.07	1.328	.355	1.30	2.84
	Total	87	3.10	1.285	.138	2.83	3.38
	6-10 Έτη	23	3.30	1.363	.284	2.71	3.89
	11-20 Έτη	14	3.71	1.267	.339	2.98	4.45

	Total	87	3.47	1.284	.138	3.20	3.74
--	-------	----	------	-------	------	------	------

Το αποτέλεσμα του One – Way Anova στον πίνακα 17 δείχνει στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις διαφορετικές κατηγορίες ετών παραμονής στο κατάστημα κράτησης Χανίων των φιλοξενούμενων αναφορικά με το βαθμό εγγύτητας και ενότητας που υπάρχει ανάμεσα στους φιλοξενούμενους και στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους ($F=6,026$, $p=0,004<0,05$) (Πίνακας 5.17).

Πίνακας 5.17 Αποτέλεσμα ANOVA για την H4

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Νιώθω ότι υπάρχει εγγύτητα και ενότητα ανάμεσα στους φιλοξενούμενους και στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους	Between Groups	17.826	2	8.913	6.026	.004
	Within Groups	124.243	84	1.479		
	Total	142.069	86			

Από τον πίνακα 5.18 των πολλαπλών συγκρίσεων, φαίνεται ότι οι φιλοξενούμενοι στο κατάστημα κράτησης των Χανίων που έχουν 1-5 έτη παραμονής συγκριτικά με όσους έχουν 11-20 έτη νιώθουν σε μεγαλύτερο βαθμό την εγγύτητα και ενότητα ανάμεσα σε φιλοξενούμενους και σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Οι φιλοξενούμενοι στο κατάστημα κράτησης των Χανίων που έχουν 6-10 έτη παραμονής συγκριτικά με όσους έχουν 11-20 έτη νιώθουν σε μεγαλύτερο βαθμό την εγγύτητα και ενότητα ανάμεσα σε φιλοξενούμενους και σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Πίνακας 5.18 Πολλαπλές συγκρίσεις κατά Bonferroni για την H4

Dependent Variable	(I) Έτη παραμονής φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης	(J) Έτη παραμονής φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Νιώθω ότι υπάρχει εγγύτητα και ενότητα ανάμεσα στους φιλοξενούμενους και στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους	1-5 Έτη	6-10 Έτη	.059	.306	1.000	-.69	.81
		11-20 Έτη	1.249*	.368	.003	.35	2.15
	6-10 Έτη	1-5 Έτη	-.059	.306	1.000	-.81	.69
		11-20 Έτη	1.189*	.412	.015	.18	2.20
	11-20 Έτη	1-5 Έτη	-1.249*	.368	.003	-2.15	-.35
		6-10 Έτη	-1.189*	.412	.015	-2.20	-.18

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα – Προτάσεις

6.1 Συμπεράσματα

Ως συμπέρασμα αυτό το οποίο προκύπτει στην παρούσα διπλωματική είναι ότι τα εγχειρήματα ανακύκλωσης ΚΑΛΟ σε καταστήματα κράτησης θα αποτελούσαν μια κοινωνική καινοτομία και θα συνέβαλλαν σημαντικά στην κοινωνική ενσωμάτωση των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης. Βέβαια φαίνεται πως και οι ίδιοι οι φιλοξενούμενοι και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι δεν είναι εξοικειωμένοι με την έννοια της ΚΑΛΟ, αλλά αυτό μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για τους ήδη υπάρχοντες φορείς ΚΑΛΟ στον τομέα της ανακύκλωσης, να αναπτύξουν διαφημιστικές δράσεις που θα προβάλλουν περισσότερο το έργο τους και θα προσκαλούν σε συνεργασία καταστήματα κράτησης για δράσεις ανακύκλωσης. Θα ήταν σημαντικό να ενισχυθεί ακόμα περισσότερο το επίπεδο γνώσης των φιλοξενούμενων στα καταστήματα κράτησης μέσα από έναν βιωματικό τρόπο μάθησης για την ανακύκλωση, καθώς οι περισσότεροι από αυτούς έχουν χαμηλό μορφωτικό υπόβαθρο και ενδεχομένως να απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια κατανόησης της έννοιας της ΚΑΛΟ αλλά και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε σχέση με την ανακύκλωση.

Οι φιλοξενούμενοι στα καταστήματα κράτησης έχουν αρκετές δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται κατά τη διάρκεια παραμονής τους στο κατάστημα κράτησης Χανίων, όπως η ενασχόληση με την παρασκευή φαγητού στο μαγειρείο, η κηπουρική, η καθαριότητα των χώρων και η παροχή βοήθειας στην αποθήκη ή στο ιατρείο. Επομένως υπάρχουν αρκετές δραστηριότητες και πέραν τις ανακύκλωσης που θα μπορούσαν οι φιλοξενούμενοι σε συνεργασία με τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους να αξιοποιήσουν στο πλαίσιο εγχειρημάτων ΚΑΛΟ με στόχο να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους και τις συνθήκες κράτησης στα καταστήματα κράτησης. Βάσει νομοθεσίας προβλέπεται το Ταμείο Σιγαρέτων να λειτουργεί στα καταστήματα κράτησης αλλά φαίνεται ότι η πλειοψηφία των φιλοξενούμενων δεν συμμετέχει σε αυτή τη δραστηριότητα, παρόλο που συμφωνεί ότι η συμμετοχή στο Ταμείο Σιγαρέτων τους βοηθά στις συνθήκες διαβίωσης εντός του καταστήματος κράτησης. Ενδεχομένως απαιτείται να υπάρξει περισσότερη ενημέρωση, πληροφόρηση, εκπαίδευσης στους φιλοξενούμενους σχετικά με τα οφέλη της συμμετοχικότητας τους

σε συνεργατικά εγχειρήματα, όπως θα μπορούσε να είναι και η εμπλοκή τους στο Ταμείο Σιγαρέτων ή σε οποιοδήποτε άλλο εγχείρημα που αποσκοπεί στην κοινωνική ενδυνάμωση και συνοχή. Είναι αρκετά ενθαρρυντικό που παρόλο το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των φιλοξενούμενων υπάρχει η γνώση σχετικά με την ανακύκλωση και τα υλικά που ανακυκλώνονται. Επίσης παρατηρήθηκε ότι τόσο οι σωφρονιστικοί όσο και οι φιλοξενούμενοι στα καταστήματα κράτησης ότι έχουν υιοθετήσει τη φιλοσοφία της ανακύκλωσης στην πράξη εφόσον διαχωρίζουν τα απορρίμματά τους σε ανακυκλώσιμα ή μη πριν τα πετάξουν.

Αναφορικά με το βαθμό αυτονομίας σημαντικότερες παραμέτρους οι σωφρονιστικοί και οι φιλοξενούμενοι θεωρούν την ανταλλαγή πληροφοριών, την αλληλεγγύη μεταξύ φιλοξενουμένων και τη μείωση της γραφειοκρατίας στις διαδικασίες συμμετοχής σε ένα εγχείρημα. Αναγνωρίζουν τόσο οι φιλοξενούμενοι όσο και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ τους κυρίως εισοδηματικές, μορφωτικές και πολιτισμικές. Ο βαθμός αυτονομίας φαίνεται ότι εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από παράγοντες που σχετίζονται με τη σαφήνεια των ρόλων και των καθηκόντων που θα έχει ο καθένας στο εγχείρημα της ανακύκλωσης, την ίση συμμετοχή από όλους, τη δέσμευση στη συνεταιριστική λειτουργία, την θετική ατμόσφαιρα/κλίμα και τους συλλογικούς στόχους. Επομένως οι φιλοξενούμενοι και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα οργάνωσης και προγραμματισμού του εγχειρήματος για να μπορέσει να πετύχει. Επίσης αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα της εμπιστοσύνης, συλλογικότητας και ουσιαστικής επαφής μεταξύ τους για την αναζήτηση λύσεων σε προβλήματα που σχετίζονται με το εγχείρημα.

Αναφορικά με το βαθμό συνεργασίας σημαντικότερες παραμέτρους οι σωφρονιστικοί και οι φιλοξενούμενοι θεωρούν τη δυνατότητα συνεργασίας με φορείς ΚΑΛΟ στο αντικείμενο της ανακύκλωσης με στόχο την ανταλλαγή ιδεών και καλών πρακτικών. Φαίνεται ότι πιστεύουν στη διάχυση της γνώσης η οποία υποστηρίζεται από φορείς ΚΑΛΟ που κατέχουν την τεχνογνωσία στον τομέα της ανακύκλωσης και θα μπορούσαν να τους βοηθήσουν για να αναπτυχθεί πιο γρήγορα το εγχείρημά τους. Παρόλα αυτά τονίζουν ότι είναι σημαντική και η υποστήριξη του κράτους με τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου το οποίο καθορίζει τη συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης.

Αναφορικά με το πλαίσιο διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι και οι φιλοξενούμενοι υποστηρίζουν ότι οι αποφάσεις είναι σημαντικό να λαμβάνονται με πλειοψηφία και γενικότερα, να υποστηρίζονται δημοκρατικές μέθοδοι στη λήψη αποφάσεων. Θεωρούν ότι για να προχωρήσει αποτελεσματικά μια συζήτηση για ένα θέμα, πρέπει να υπάρχει ένας διευκολυντής που θα συντονίζει τη συζήτηση και θα επιθυμούσαν να υιοθετούν απόψεις που στηρίζει είτε η πλειοψηφία είτε είναι συνδυασμός απόψεων, αναδεικνύοντας έτσι τη σημαντικότητα της κοινής συναίνεσης.

Από το αποτέλεσμα της έρευνας εντοπίζονται και ορισμένες διαφορές στις αντιλήψεις ανάμεσα στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους και τους φιλοξενούμενους σχετικά με το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση, το βαθμό συνεργασίας και το πλαίσιο διακυβέρνησης. Για τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους συγκριτικά με τους φιλοξενούμενους δεν είναι τόσο σημαντικό να αναπτυχθούν εγχειρήματα ανακύκλωσης στα καταστήματα κράτησης και υποστηρίζουν περισσότερο την κοινή συναίνεση στη λήψη αποφάσεων. Για τους φιλοξενούμενους συγκριτικά με τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους, είναι μείζονος σημασίας να διαμορφωθεί ένα νομοθετικό πλαίσιο που να μειώνει το βαθμό της γραφειοκρατίας στα αυτοδιαχειριζόμενα εγχειρήματα, να υπάρχει λελογισμένη χρήση της εξουσίας που έχουν οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι στη διαδικασία ισότιμης λήψης αποφάσεων. Αντίθετα, οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι συγκριτικά με τους φιλοξενούμενους έχουν υιοθετήσει πιο θετική στάση απέναντι στο ενδεχόμενο συνεργατικότητας με φορείς ΚΑΛΟ. Τα πιο νέα σε ηλικία άτομα από τους φιλοξενούμενους έχουν πιο θετική στάση από τους μεγαλύτερους σε ηλικία σχετικά με τη σημαντικότητα της θετικής αλληλεπίδρασης των μελών της ομάδας στη διατήρηση σχέσεων εμπιστοσύνης. Επίσης τους απασχολεί περισσότερο το πώς η γραφειοκρατία λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας για την ανάπτυξη τέτοιων εγχειρημάτων. Αντίθετα οι μεγαλύτεροι σε ηλικία φιλοξενούμενοι συγκριτικά με τους νεότερους, θεωρούν σημαντικότερη την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών της ομάδας που θα διαχειριστεί το εγχείρημα της ανακύκλωσης για να αποκτήσουν περισσότερη εμπιστοσύνη. Σε σύγκριση με την ομάδα των σωφρονιστικών υπαλλήλων, φαίνεται ότι οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι που είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία θεωρούν ότι το νομοθετικό πλαίσιο επαρκή περισσότερο για

την προώθηση της συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ και των καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση. Επίσης πιστεύουν στην εμπιστοσύνη μεταξύ των φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων είναι σημαντική για να υπάρξουν δημοκρατικές λήψεις απόφασης. Οι φιλοξενούμενοι στα καταστήματα κράτησης των Χανίων που έχουν λίγα έτη παραμονής στο κατάστημα κράτησης νιώθουν περισσότερο την εγγύτητα και την ενότητα ανάμεσα σε φιλοξενούμενους και σωφρονιστικούς υπαλλήλους συγκριτικά με όσους έχουν περισσότερα έτη παραμονής στο κατάστημα κράτησης. Έτσι οι φιλοξενούμενοι με λίγα έτη παραμονής ενδεχομένως να θεωρούν ότι μπορούν να συνεργαστούν καλύτερα με τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους σε εγχειρήματα ανακύκλωσης.

Τέλος στους περιορισμούς της έρευνας συγκαταλέγονται (1) το περιορισμένο χρονικό διάστημα για την διεξαγωγή της έρευνας και τη συλλογή των δεδομένων, (2) δεν ήταν εφικτό να συμμετέχουν άλλοι φιλοξενούμενοι καθώς αρκετοί δεν το επιθυμούσαν, (3) τα αποτελέσματα της έρευνας δεν γενικεύονται στον πληθυσμό όλων των σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων, (4) οι αλλοδαποί κρατούμενοι ενδεχομένως να είχαν δυσκολίες στην κατανόηση των ερωτήσεων και έτσι για αυτό το λόγο να αρνήθηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα.

6.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Ορισμένες προτάσεις για περαιτέρω έρευνα είναι οι εξής:

1. Διεξαγωγή ποσοτικής μελέτης για τη διερεύνηση της πορείας της ΚΟΙΝΣΕΠ της ΕΠΑΝΟΔΟΥ, μια ΚΟΙΝΣΕΠ που υποστηρίζει σημαντικά την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των αποφυλακισθέντων.
2. Διερεύνηση των απόψεων των κατοίκων της Ελλάδας για τα δικαιώματα των κρατούμενων σε σχέση με την ανάπτυξη κοινωνικών εγχειρημάτων.
3. Διερεύνηση των απόψεων των φιλοξενούμενων μέσω ποιοτικής έρευνας για τον τρόπο εφαρμογής κοινωνικών εγχειρημάτων εντός των καταστημάτων κράτησης.
4. Διερεύνηση των απόψεων των σωφρονιστικών υπαλλήλων μέσω ποιοτικής έρευνας για την ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου έτσι ώστε να αναδειχθούν τρόποι που θα υποστηρίζουν περισσότερο τη συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης.

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αδάμ, Σ. (2006). *Κοινωνικές Επιχειρήσεις στην Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη: Κοινωνία και Ψυχική Υγεία.
- Adler, E. & Roger, C. (2018). *Κοινωνική έρευνα. Μια ξενάγηση στις μεθόδους και στις τεχνικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Αλεξιάδης, Σ. (2001). *Σωφρονιστική*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Αρφαράς, Α. (2015). *Σωφρονιστικοί υπάλληλοι. Η επαγγελματική κοινωνικοποίηση και ο ρόλος τους στην άσκηση της σωφρονιστικής πολιτικής στην Ελλάδα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γαλανού, Μ. (2011). *Σωφρονιστική μεταχείριση και δικαιώματα των τελούντων υπό κράτηση προσώπων*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Γραμματικοπούλου, Μ., Okienska, E., Χατζήνα, Μ., Λεμπέση, Μ., Ανίτση, Ε., (2018). Συνοπτικός Οδηγός Δικαιωμάτων για Κρατούμενες και Αποφυλακισμένες Γυναίκες Κέντρο Ερευνών για θέματα ισότητας. Διαθέσιμο στο https://www.kethi.gr/sites/default/files/wp-content/uploads/2018/12/KETHI-ENTYPO_LOW.pdf, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.
- Coyle, A. (2012). *Η διοίκηση των φυλακών. Μια θεώρηση υπό το πρίσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Δασκαλάκης, Η. (1981). *Η Μεταχείριση εγκληματία*. Αθήνα : Σάκκουλας.
- Εθνικό κέντρο τεκμηρίωσης & Ηλεκτρονικού περιεχομένου, (2019). Κυκλική Οικονομία: Ένα νέο οικονομικό μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο <https://www.ekt.gr/el/magazines/features/23377>, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.
- Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του Ανθρώπου, (2001). Οι συνθήκες κράτησης στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στο https://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/sunthikes_krathseis/sinthikes_kratisis2001.pdf, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.
- Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων (2022). Η έκθεση της επιτροπής του συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης και τιμωρίας για την κατάσταση στα καταστήματα κράτησης της Ελλάδας. Διαθέσιμο στο [Διπλωματική Εργασία](https://hcba.gr/h-</p></div><div data-bbox=)

[%CE%AD%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7-](#)

[%CF%84%CE%B7%CF%82-](#)

[%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%A
E%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-](#)

[%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%
AF%CE%BF%CF%85-%CF%84/](#), Ανακτήθηκε στις 14/4/2023.

Κάριτας Ευρώπης, 2018. Βάζοντας τους Ανθρώπους Πριν Από τα Κέρδη Εγχειρίδιο Κοινωνικής Οικονομίας. Διαθέσιμο στο https://www.caritas.eu/wordpress/wp-content/uploads/2020/09/social_economy_handbook_Greek_FINAL-25-6-2020.pdf, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.

Κουράκης Ν. (2005). *Ποινική καταστολή*. Αθήνα : Σάκκουλας.

Λαμπροπούλου, Ε. Π. (1994). *Κοινωνικός Έλεγχος του εγκλήματος*. Αθήνα: Παπαζήση.

Λιαργκόβας, Π., Δερμάτης, Ζ., & Κομνηνός, Δ. (2022). *Μεθοδολογία της έρευνας και συγγραφή επιστημονικών εργασιών*. Αθήνα: Τζιόλας

Lawspot.gr (2017). Το σωφρονιστικό σύστημα στην Ελλάδα (Οργάνωση και νομοθεσία). Διαθέσιμο στο <https://www.lawspot.gr/nomikes-pliersfories/voithitika-kemena/sofronistiko-systima-stin-ellada-organosi-kai-nomothesia>, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.

Ματσαγγας, Κ., Οθωναίος, Κ. & Φίστας, Κ. (2018). Η αναμόρφωση του Σωφρονιστικού Συστήματος. Διαθέσιμο στο https://mve.gr/wp-content/uploads/2018/12/mve.study_guide_justice.2019.pdf, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.

Ν. 2776/1999, Άρθρο 38. Οργάνωση εργασίας και απασχόλησης μέσα στο κατάστημα - Τροποποίηση παρ. 3 άρθρου 41 ν. 2776/1999. Διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/12104891.pdf>, πρόσβαση στις 21/12/2022.

Ν.4189/2018 ΦΕΚ. Επιτρεπόμενα είδη που μπορούν να πωλούνται σε κρατούμενους από τα πρατήρια - καντίνες και κυλικεία των Καταστημάτων Κράτησης και λειτουργία του Ταμείου Κέρδους Σιγαρέτων. <https://www.synigoros-solidarity.gr/solidarity/assets/uploads/2018/09/kya-il-g-i-179148-24092018.pdf>, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.

- Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας, (2007). Εγχειρίδιο για τη μεταρρύθμιση του συστήματος ασφαλείας: η υποστήριξη της ασφάλειας και της δικαιοσύνης.
- Πιτσελά. Α. (2020). *Αλλοδαποί κρατούμενοι στα Ελληνικά σωφρονιστικά συστήματα*. Αθηνά: Περίβλεπτον Αλεξίφωτον.
- Πόρο, Κ. (2020). Φυλακές εν μέσω πανδημίας: Δικαιώματα και κοινωνική στέρηση. Διαθέσιμο στο https://www.enainstitute.org/wp-content/uploads/2020/07/%CE%95%CE%9D%CE%91_Prison-Covid-19_Final.pdf , Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.
- Προεδρικό Διάταγμα 291/1991 - ΦΕΚ 103/Α/3-7-1991 Σύσταση, οργάνωση και λειτουργία Υποδιευθύνσεων Ασφαλείας και Τμημάτων Δίωξης Ναρκωτικών και άλλες διατάξεις. Διαθέσιμο στο <https://www.e-nomothesia.gr/kat-astynomikos-astynomia/idrysi-leitourgia-uperesion/pd-291-1991.html>, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.
- Rocha, C., Caetano, L., & Santos, HL 2020. Εγχειρίδιο στην κοινωνική επιχειρηματικότητα. Διαθέσιμο στο https://ied.eu/wp-content/uploads/2022/01/Manual_Social-Entrepreneurship_GR-modifed.pdf, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.
- Σχέδιο νόμου για την ΚΑΛΟ, άρθρο 1, Διαθέσιμο <http://www.opengov.gr/minlab/?p=1764>, πρόσβαση στις 21/12/2022.
- Τσιλίκης Χ., & Γάκου Ε. Μ. (2018). Κοινωνική επιχειρηματικότητα και σωφρονιστική. Προτεινόμενο μοντέλο εργασιακής επανένταξης έγκλειστων και αποφυλακισμένων στην Ελλάδα. *Κοινωνική Πολιτική*, 9, 88–110. <https://doi.org/10.12681/sp.15987>
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής, 2018. Σωφρονιστικό Σύστημα. Στρατηγικός Σχεδιασμός. Διαθέσιμο στο http://enne.gr/wp-content/uploads/2017/06/stratigiko_sxedio_ggap_2017.pdf , Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.
- Φουκώ Μ. (1989). *Επιτήρηση και τιμωρία*. Η γέννηση της φυλακής. Αθήνα: Ράππα
- Χαΐδου Α. (2002). *Το Σωφρονιστικό Σύστημα: ζητήματα θεωρίας και πρακτικής*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χαΐδου, Α. (2018). *Ποινολογία Σωφρονιστική*. Αθήνα: Νομική βιβλιοθήκη

Χρονόπουλος, Β (2022). Οι σημαντικότερες αλλαγές του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα. Διαθέσιμο στο https://www.lawspot.gr/nomika-blogs/vasileios_hronopoylos/oi-simantikoter-es-allages-toy-neoy-sofronistikoy-kodika, Ανακτήθηκε στις 3/3/2023.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Abarca-Guerrero, L.; Lobo-Ugalde, S.; Méndez-Carpio, N.; Rodríguez-Leandro, R.; Rudin-Vega, V. (2022), Zero Waste Systems: Barriers and Measures to Recycling of Construction and Demolition Waste. *Sustainability* 14, 15265. <https://doi.org/10.3390/su142215265>
- Abdel-Shafy, H. I., & Mansour, M. S. (2018). Solid waste issue: Sources, composition, disposal, recycling, and valorization. *Egyptian journal of petroleum*, 27(4), 1275-1290.
- Al-Shuaibi, Abdulghani. (2014). The Benefits of Recycling. Available at https://www.researchgate.net/publication/333661399_The_Benefits_of_Recycling, Retrieved at 3/3/2023.
- Battilana, J., Fuerstein, M., & Lee, M. Y. (2018). New prospects for organizational democracy? How the joint pursuit of social and financial goals challenges traditional organizational designs. <https://core.ac.uk/download/pdf/200759534.pdf>
- Borzycki, M. (2005). Interventions for Prisoners Returning to the Community: A report prepared by the Australian Institute of Criminology for the Community Safety and Justice Branch of the Australian Government Attorney-General's Department. Available at <https://www.aic.gov.au/sites/default/files/2020-05/interventions-for-prisoners-returning-to-the-community.pdf>, Retrieved at 26/6/2023
- Bloom, D. (2006). Employment-Focused Programs for Ex-Prisoners What have we learned, what are we learning, and where should we go from here? Available at <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED493008.pdf> , Retrieved at 26/6/2023.
- Connell, C., Birken, M., Carver, H. et al. (2023). Effectiveness of interventions to improve employment for people released from prison: systematic review and meta-analysis. *Health Justice* 11, 17. <https://doi.org/10.1186/s40352-023-00217-w>
- Elmuti, D. (1997, March-April). Self-managed work teams approach: creative management tool or a fad? *Management Decision*, 35(3-4), 233+. <https://link.gale.com/apps/doc/A19737291/AONE?u=anon~e14dce16&sid=googleScholar&xid=bb19ee82>
- Hopewell J, Dvorak R, Kosior E. (2009). Plastics recycling: challenges and opportunities. *Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci. Jul 27*;364(1526):2115-26. doi: 10.1098/rstb.2008.0311. PMID:19528059; PMCID: PMC2873020.

- Farè, L., Audretsch, D.B. & Dejardin, M. (2023). Does democracy foster entrepreneurship?. *Small Bus Econ* <https://doi.org/10.1007/s11187-023-00737-7>
- Geerts, I. A. G. M., Bierbooms, J. J. P. A., & Cloudt, S. W. M. G. (2021). Understanding self-managing teams in Dutch healthcare: Empirical evidence to non-sequential teamdevelopment processes. *Journal of Health Organization and Management*, 35(9), 101-120. <https://doi.org/10.1108/JHOM-04-2020-012>.
- Grootaert C., Deepa N, Veronica N., & Woolcock, M. (2004). *Measuring Social Capital An Integrated Questionnaire*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
- Kaufman, N. (2015). Prisoner incorporation: The work of the state and non-governmental organizations. *Theoretical Criminology*, 19(4), 534-553.
- Ma, M. (2022). Paradigm and Path of Released Prisoners' Rights of Rehabilitation from the Perspective of Social Governance. *Journal of Environmental & Public Health*. <https://doi.org/10.1155/2022/6266082>
- Magnussen, S., & Mathiesen, T. (1989). Detection of moving and stationary gratings in the absence of striate cortex. *Neuropsychologia*, 27(5), 725–728. [https://doi.org/10.1016/0028-3932\(89\)90117-6](https://doi.org/10.1016/0028-3932(89)90117-6)
- Nowak, B. M. (2015). Social reintegration of prisoners in selected European Union countries. *Resocjalizacja Polska*, 10(2), 311-334.
- Osama, A. & Osama, L. (2021). The impact of recycling in preserving the environment. *Int J Appl Res*, 7(11):297-302.
- Penal Reform International (PRI). Available at <https://www.penalreform.org/about-us/>
Retrieved at 28/6/2023.
- Pedro, F., Giglio, E., Velazquez, L., & Munguia, N. (2021). Constructed governance as solution to conflicts in e-waste recycling networks. *Sustainability*, 13(4), 1701.
- Pollet, I., & Fonteneau, B. (2019). The Contribution of the Social and Solidarity Economy and Social Finance to the Future of Work. Available at https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_739377.pdf, Retrieved at 19/4/2023.
- Santhosh, R., & Mathew, E. (2021). Social reintegration of released prisoners: An empirical analysis from two Indian states. *International Annals of Criminology*, 59(2), 200-222.

- Scarpellini, S. (2022). Social impacts of a circular business model: An approach from a sustainability accounting and reporting perspective. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 29(3), 646-656.
- Siraji, M. (2021). Chapter-7 Theoretical Review of Behavioural Finance and Investment *Decision making and practice*, 25, 139.
- Smith J. D., Anderson H., Mae A., Davenport J. (2010). Perceived community benefits from recreation resources: from scale development to validation. *Proceedings of the 2010 Northeastern Recreation Research Symposium*.
- Van Fan, Y., Cucek, L., Klemeš, J. J., Vujanovic, A., & Varbanov, P. S. (2022). Life Cycle Assessment Approaches of Plastic Recycling with Multiple Cycles: Mini Review. *Chemical Engineering Transactions*, 94, 85-90.
- Uhl-Bien, Mary and Graen, George B., (1992). Self-Management and Team-Making in Cross- Functional Work Teams: Discovering the Keys to Becoming an Integrated Team" *Management Department Faculty Publications*. 40. <https://digitalcommons.unl.edu/managementfacpub/40>
- United Nations (2005). Human Rights and Prisons. A Pocketbook of International Human Rights Standards for Prison Officials. New York and Geneva, Available at <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/training11Add3en.pdf>, Retrieved at 27/6/2023.
- Utting, P. (2016). Promoting Social and Solidarity Economy through Public Policy. *Policy Innovations Transformative Change*. 2030, 115-140.
- Watkins, C. Gaylord. (1967)"The Enforcement of Conformity to Law through Contempt Proceedings." *Osgoode Hall Law Journal* 5.2, 125-158.
- Wageman, R. (1997). Critical success factors for creating superb self-managing teams. *Organizational dynamics*, 26(1), 49-61.
- Yudha, M. G., & Sudhartio, L. (2019, March). Social Business Model Canvas Development and Forming an Entrepreneurial Ecosystem for Waste Banks to Achieve Sustainability (Case Study in Bali, Indonesia). In *12 th International Conference on Business and Management Research (ICBMR 2018)* (pp. 80-86). Atlantis Press.

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο

Δημογραφικά στοιχεία

- 1- Φύλο
Ανδρας
Γυναίκα
- 2- Ηλικία
21-30 ετών
31-55 ετών
56- 65 ετών
65 ετών και άνω
- 3- Μορφωτικό επίπεδο
Απόφοιτος δημοτικού
Απόφοιτος Γυμνασίου
Απόφοιτος Λυκείου
Απόφοιτος μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ κλπ)
Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ
Κάτοχος μεταπτυχιακού
Κάτοχος διδακτορικού
- 4- Ιδιότητα
Σωφρονιστικός υπάλληλος
Φιλοξενούμενοι στο κατάστημα κράτησης
- 5- Έτη προϋπηρεσίας σωφρονιστικών υπαλλήλων (συμπληρώνεται ΜΟΝΟ από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους)
1-5 έτη
6-10 έτη
11-20 έτη
21-30 έτη
30 έτη και άνω
- 6- Έτη παραμονής φιλοξενούμενων στο κατάστημα κράτησης (συμπληρώνεται ΜΟΝΟ από τους φιλοξενούμενους)

1-5 έτη

6-10 έτη

11-20 έτη

21-30 έτη

30 έτη και άνω

- 7- Επιλέξτε ποια ή ποιες εργασίες εκτελείτε κατά τη διάρκεια της παραμονής σας στο κατάστημα κράτησης (συμπληρώνεται ΜΟΝΟ από τους φιλοξενούμενους)

Καθαριότητα

Μαγειρείο

Ηλεκτρολογικές εργασίες

Μεταφορά αλληλογραφίας

Βοήθεια στις αποθήκες, στο ιατρείο διανομή φαρμάκων κλπ

Κηπουρική

- 8- Συμμετέχετε στο Ταμείο Σιγαρέτων;

Ναι

Όχι

- 9- Η συμμετοχή σας στο Ταμείο Σιγαρέτων σας βοηθά στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής σας εντός του καταστήματος κράτησης.

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

Γενικό Επίπεδο γνώσης για την ΚΑΛΟ

- 10- Έχετε ακούσει τον όρο Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία;

Ναι Όχι

- 11- Αν έχετε ακούσει για τον όρο ΚΑΛΟ πόσο σημαντικό θεωρείτε να αναπτυχθούν εγχειρήματα ανακύκλωσης στα καταστήματα κράτησης από τους ίδιους τους φιλοξενούμενους;

Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο Ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου

Γενικό Επίπεδο γνώσεων για την ανακύκλωση

12- Γνωρίζετε τι είναι ανακύκλωση ;

Ναι Όχι

13- Γνωρίζετε ποια υλικά ανακυκλώνονται;

Ναι Όχι

14- Αν θέλετε αναφέρετε κάποια τα οποία μπορείτε να ανακυκλώσετε μέσα στο κατάστημα κράτησης.....

15- Χωρίζετε τα απορρίμματα σας σε ανακυκλώσιμα και μη πριν τα πετάξετε;

Ναι Όχι

16- Πόσο σημαντικό θεωρείτε ένα κατάστημα κράτησης να υλοποιήσει μια ολοκληρωμένη δράση διαχείρισης απορριμμάτων;

Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο Ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου

ΑΞΟΝΑΣ 1. Βαθμός αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση εντός των καταστημάτων κράτησης από τους φιλοξενούμενους

Σημειώστε με X την απάντηση που σας αντιπροσωπεύει

	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
17- Η θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της ομάδας των φιλοξενούμενων διατηρεί σχέσεις εμπιστοσύνης που αυξάνουν την αυτονομία του εγχειρήματος της ανακύκλωσης					
18- Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για τα καταστήματα κράτησης περιορίζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων αναφορικά με την αυτοδιαχείριση ενός εγχειρήματος ανακύκλωσης					
19- Η γραφειοκρατία στα καταστήματα κράτησης επηρεάζει το βαθμό αυτονομίας των φιλοξενούμενων αναφορικά με την αυτοδιαχείριση ενός εγχειρήματος ανακύκλωσης					
20- Η ανταλλαγή πληροφοριών βοηθά τα μέλη της ομάδας που θα διαχειριστεί το εγχείρημα της ανακύκλωσης να αποκτήσουν περισσότερη εμπιστοσύνη μεταξύ τους					
21- Νιώθω ότι υπάρχει εγγύτητα και ενότητα ανάμεσα στους φιλοξενούμενους και στους					

σωφρονιστικούς υπαλλήλους					
---------------------------	--	--	--	--	--

22- Υπάρχουν διαφορές ως προς τα χαρακτηριστικά των φιλοξενούμενων που ζουν στα καταστήματα κράτησης;

Ναι

Όχι

23- Παρακαλώ επιλέξτε από την παρακάτω λίστα τη ή τις διαφορές / ή και συμπληρώστε

Εισοδηματικές διαφορές

Μορφωτικές διαφορές

Πολιτισμικές διαφορές

Άλλο.....

24- Από το 1 ως το 7 σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι διαφορές ως προς τα χαρακτηριστικά των φιλοξενούμενων που ζουν στα καταστήματα κράτησης επηρεάζουν το βαθμό αυτονομίας;

1 2 3 4 5 6 7

25- Ποιες από τις παρακάτω επιλογές θεωρείτε ότι αυξάνουν το βαθμό αυτονομίας στην αυτοδιαχείριση ενός κοινωνικού εγχειρήματος που σχετίζεται με την ανακύκλωση εντός των καταστημάτων κράτησης από τους φιλοξενούμενους;

Συλλογικοί στόχοι

Πρόσωπο με πρόσωπο επαφή/ Αποτελεσματική επικοινωνία

Ξεκάθαροι ρόλοι/καθήκοντα

Ίση συμμετοχή από όλους

Ανοικτός διάλογος και έκφραση συναισθημάτων

Ωριμότητα των μελών της ομάδας

Θετική ατμόσφαιρα/ κλίμα

Κοινές αξίες σε επίπεδο λειτουργίας

Δέσμευση στη συνεταιριστική λειτουργία

Ύπαρξη κατάλληλων δεξιοτήτων/ικανοτήτων/γνώσεων

ΑΞΟΝΑΣ 2. Συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση

	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
26- Μπορεί να υπάρξει συνεργασία φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση.					
27- Υπάρχουν οφέλη από τη συνεργασία της αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας των φιλοξενούμενων με φορείς ΚΑΛΟ που σχετίζονται με την ανακύκλωση.					
28- Το νομοθετικό πλαίσιο επαρκή για την προώθηση της συνεργασίας φορέων ΚΑΛΟ και καταστημάτων κράτησης με αντικείμενο την ανακύκλωση.					
29- Οι φορείς ΚΑΛΟ που ασχολούνται με την ανακύκλωση μπορούν να προσφέρουν γνώσεις και πληροφόρηση για την κλιμάκωση του εγχειρήματος στα καταστήματα κράτησης					
30- Οι φιλοξενούμενοι μπορούν να συνεργαστούν με φορείς ΚΑΛΟ ανταλλάσσοντας ιδέες για καλές πρακτικές που θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους εντός των καταστημάτων κράτησης					

ΑΞΟΝΑΣ 3. Πλαίσιο διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων του αυτοδιαχειριζόμενου εγχειρήματος της ανακύκλωσης στο κατάστημα κράτησης μεταξύ των σωφρονιστικών υπαλλήλων και φιλοξενούμενων.

	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
31- Η εμπιστοσύνη μεταξύ φιλοξενούμενων και σωφρονιστικών υπαλλήλων είναι σημαντική για να υπάρξουν δημοκρατικές λήψεις απόφασης στο αυτοδιαχειριζόμενο εγχείρημα					
32- Η άσκηση εξουσίας του σωφρονιστικού υπαλλήλου θέτει σε κίνδυνο τη διαδικασία ισότιμης λήψης απόφασης στη διακυβέρνηση του εγχειρήματος της ανακύκλωσης					
33- Οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με πλειοψηφία					
34- Οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται ομόφωνα					
35- Πρέπει να υπάρχει διευκολυντής όταν γίνονται οι συναντήσεις για τις αποφάσεις του εγχειρήματος, ο οποίος θα ψηφίζεται από τα μέλη κατά πλειοψηφία					
36- Η άποψη που επικρατεί μετά από μια συνέλευση					

είναι ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων για το εγχείρημα					
37- Ο συνδυασμός απόψεων μετά από μια συνέλευση είναι ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων για το εγχείρημα					

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.